

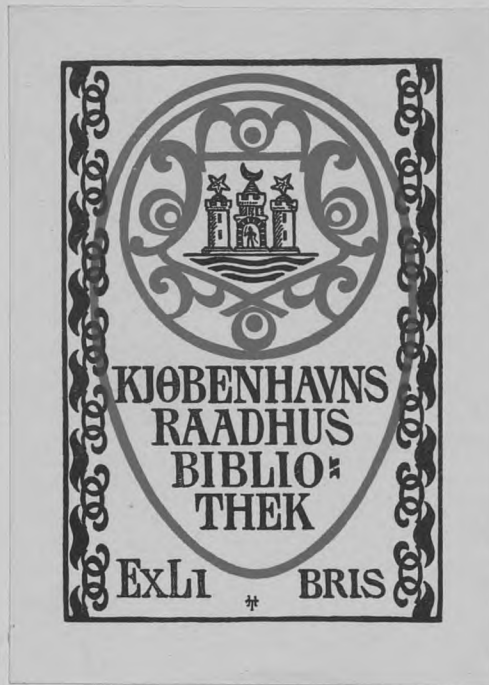
292548990

101 Københavns kommune

Mag. 09.066 An

RHB

09.05. Ro 74 a

Mag.
09.066

An

ROSEN BORG.

MINDEBLADE

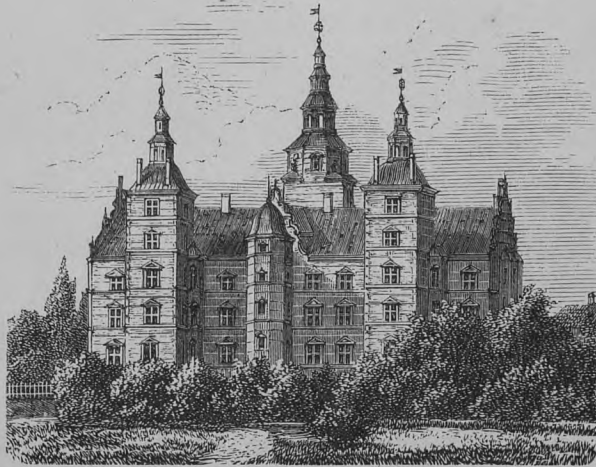
FRA

DE DANSKE KONGERS KRONOLOGISKE SAMLING.

VED

CARL ANDERSEN,
INSPEKTØR VED SAMLINGEN.

ANDEN, PAANY GJENNEMSETE OG FORØGEDE UDGAVE.

FORLAGSBUREAUET I KJØBENHAVN.

(O. H. DELBANCO. G. E. C. GAD. GYLDENDALSKE BOGHANDEL. C. C. LOSE.)

Thielæs Bogtrykkeri.

1875.

ROSENBORG

1850

1850

OF DANISKE KONGE a ONOLOGISKE SAMLING

1850

FORORD.

Har man end ingen klare og paalidelige Efterretninger om den første Oprindelse til de danske Kongers kronologiske Samling paa Rosenborg, kan man dog med nogenlunde Sikkerhed sige, at Spiren til den maa søges i Midten af det 17de Aarhundrede. Der er nemlig et saa stort Misforhold imellem Kongernes personlige Efterladenskaber før og efter Kristian IV, at der herved ligesom afsættes en bestemt Grænse, der angiver os Kong Frederik III som den første egenlige Samler, som Den, der først har havt et klart Blik for den historiske Betydning af, at hvad der har tjent til en Konges personlige Brug og altsaa i høj Grad kan bidrage til hans Karakteristik, bliver opbevaret for kommende Tider. At just Frederik III skulde lægge Spiren til den historiske Samling paa Rosenborg, finder iøvrigt sin naturlige Forklaring i flere Omstændigheder. Ikke blot var han selv en lærd Mand, og nærede en levende Interesse for Kunst og Videnskab i Almindelighed, hvilket han ved mange Lejligheder viste i Gjærningen, f. Ex. som Stifter af Kunstkammeret, det store kongelige Bibliothek m. M.; men der laa jo, dels i den stærke Lysglans, som altid i Folkebevidstheden har omgivet Kong Kristian IV's hele Personlighed, dels i den nys indtraadte Forøgelse af Kongemagten, en særegen mægtig Opfordring for Kong Frederik, baade som Søn og første Enevoldskonge, til at frede om alle den henfarne Konges personlige Minder og derved ligesom bære hans daglige Livs Historie frem i Tiden.

Denne Tanke, ved Bevarelsen af en Konges Efterladenskaber at fæste Mindet om hans personlige Optræden, blev ej siden opgivet, men vandt tvertimod mere og mere i Styrke, og Rosenborg, der fra første Færd af var Hovedopbevaringsstedet for slige Gjenstande, blev efterhaanden, samtidig med at det til visse Tider tjente som Bolig for den kongelige Familie, et Slags Musæum, der voxede, ikke blot naar en Konge af den oldenborgske Stamme døde, men ogsaa ved Indtrædelsen af andre Begivenheder. Saaledes bleve f. Ex. efter Slottene Amalienborgs og Kristiansborgs Brand (1689 og 1794), mange af de reddede Gjenstande bragte til Rosenborg, for at indlemmes i de derværende Samlinger, naar de efter deres Natur nærmest maatte betragtes som den kongelige Familjes personlige Ejendele.

Men det var atter en Følge af denne sidste Betragtningensmaade, at Samlingen efterhaanden fik en mere og mere broget og uensartet Mangfoldighed, jo mere den overalt blandt Europas Fyrster i et vist Tidsrum herskende almindelige Samlerlyst ogsaa fik Indpas ved det danske Hof. Herved tabte den selvfølgelig særdeles meget i historisk Anskuelighed og Klarhed og blev til et Slags »Kunstkammer«, hvori den egenlige historiske Grundtype mere og mere forsvandt i Massen af de opsamlede

uensartede Gjenstande. Der skulde gaa lang Tid hen, inden en mere videnskabelig Erkjendelse af Samlingens Formaal og rette Begrænsning kunde gjøre sig gjældende, og de brogede Masser skulde sigtes flere Gange, inden den historiske Hovedtanke som en ledende Traad allevegne kunde skinne igjennem.

Allerede i Slutningen af forrige Aarhundrede synes Regjeringens Øje at være blevet aabnet for Nødvendigheden af en bedre Ordning og et skjønnere Valg af de Gjenstande, der skulde opbevares paa Rosenborg. Saaledes blev det f. Ex. paalagt den Kommission, der efter Kristiansborgs Brand blev nedsat i Aaret 1795, at den skulde tage særligt Hensyn til, om de reddede Sager efter deres Beskaffenhed maatte have deres naturlige Plads i den kronologiske Samling. Ved samme Lejlighed var det sandsynligvis, at Rosenborg fik en ny og særegen nationalhistorisk Betydning derved, at dette Slot blev bestemt til det fremtidige Opbevaringssted for de kongelige Regalier*).

I den første Halvdel af vort Aarhundrede fremkom der flere Gange, nærmest fra de i Anledning af indtraadte Kommandantskifter nedsatte Kommissioner, Forslag til at ordne Samlingen efter en hensigtsmæssigere Plan, navnlig til, at der blev taget et strengere Hensyn til Tidsfølgen, end der tidligere var gjort. Heri, som i saa meget andet Godt, havde den af alle vore offenlige Samlinger saa højt fortjente Gransker, nys afdøde Konferensraad Thomsen, en fortrinlig Andel. Heller ikke skal det paa dette Sted glemmes, at Samlingen i den i Aaret 1851 afdøde Kommandant paa Rosenborg, Oberstløjtnant Sommer, havde en Inspektør, der med mange Kundskaber forbandt en levende Interesse for dens bedre Indretning. Men det laa dog i Sagens Natur, at en Samling, som nærmest altid var bleven forestaaet af de paa Slottet ansatte Kommandanter, altsaa af Mænd, der ifølge deres tidligere Livsstilling og vante Virksomhed ikke med Billighed kunde forudsættes at være i Besiddelse af den fornødne særegne videnskabelige Indsigt og Sagkundskab, maatte i flere Henseender bære Præget af en vis Mangel paa historisk Klarhed, og det var derfor et stort Held, at det efterat Kong Frederik VII i sin første Regjeringstid havde skjænket Danmark en fri Forfatning og det, som en Følge af de forandrede Forhold, var blevet taget under Overvejelse, hvorledes Alt, hvad der angik Statens Kunst- og videnskabelige Samlinger, kunde ordnes paa bedste Maade, ogsaa blev gjort til Gjenstand for en nøjagtig og samvittighedsfuld Prøvelse, hvad der burde gjøres, for at Rosenborg kunde komme til sin fulde Ret. Den første Frugt heraf var kgl. Resolution af 14de Juni 1854, der bestemmer, at »Kroningsinsignierne med Kronjuvelerne og Diamanterne samt de øvrige Gjenstande, der opbevares i de saakaldte Regalieskabe, den egenlige kronologiske Samling, adskillige til Afbenyttelse ved højtidelige Lejligheder bestemte Apparater, saavelsom andre forskjellige Sager, saasom Floradanica-Stellet, Glassamlingen m. m. d., samt det egenlige Slotsbyggnings-Inventarium, skulle udgjøre een Samling, der skal betragtes som det kongelige Huses uafhængelige Ejendom, arvelig fra Konge til Konge«. Samlingen, der ved en ny kgl. Resolution af 28de December 1858 fik Navnet de

*) Disse synes tidligere at være blevene opbevarede paa Kristiansborg, jfr. blandt Andet »Kjøbenhavns Adressecontours Efterretninger« af 17de Marts 1766.

danske Kongers kronologiske Samling, udgjør altsaa et Fideikommis til Kongehuset, men staar under Statens Kontrol, og denne afholder alle Udgifter med dens Vedligeholdelse og Forøgelse m. M. Som en Følge af denne dens dobbelte Karakter har den en overordnet Bestyrelse, bestaaende af en af Ministrene og en af Hoffets fornemste Embedsmænd.

Fra 1858, Samlingens Navneaar, kan man med god Føje datere et nyt og betydningsfuldt Afsnit af dens Udviklings-Historie. Man var nemlig endelig kommen paa det Rene med, at Rosenborg for Fremtiden burde stilles under en Mand, der ifølge hele sin videnskabelige Retning og tidligere Livsvirksomhed maatte anses for særlig skikket til at forestaa et historiskt Musæum, og under 15de Maj 1858 blev den nuværende Direktør, Etatsraad Worsaae, kaldet til at forestaa den kronologiske Samling. Den nye Forstander fik Nok at tage vare: der skulde nedbrydes og istandsættes, samles og udskilles, forandres og omordnes, foruden meget Andet, før den Tanke, hvis Gjennemførelse han satte sig som det endelige Maal, kunde træde skarpt og klart frem, den Tanke nemlig: i de danske Kongers kronologiske Samling at fortsætte Musæet for de nordiske Oldsager, saaledes at den kan blive en national- og kulturhistorisk Samling, fornemmelig omfattende Tidsrummet fra Kristian IV igjennem Souverænitetstiden helt ned til vore Dage. Hvad der hidtil er gjort for Virkeliggjørelsen af denne Plan, — hvis videnskabelige Berettigelse vil være indlysende for Enhver, der blot vil drage sig til Minde, at under den største Del af Enevælden kunde Kongens Historie virkelig paa en Maade siges at være det Samme som Landets Historie — vilde det blive for vidtløftigt her at udvikle. Kun skulle vi, for at fuldstændiggjøre det lille Billede, vi her i svage Omrids have forsøgt at give af Samlingens Tilbliven og Væxt, endnu fremhæve, at den ulykkelige Brand paa Frederiksborg blev af en overordenlig Betydning for den nye Ordning, idet den fremkaldte det vigtige Reskript af 20de December 1859, der bestemte, at den kronologiske Samling skulde optage ikke blot Gjenstande, der vare reddede fra Frederiksborg, men ogsaa de vigtigste, paa andre af de kongelige Slotte og Samlinger opbevarede Portræter og Møbler m. M., som »erindre om Kong Kristian IV og det kongelige Hus«. Herved fik Samlingen en særdeles vigtig Forøgelse, der snart vil blive fulgt af en maaske endnu betydeligere, idet mangfoldige hidtil i Kunst- og Skulpturmusæet opbevarede Gjenstande ved dettes nærforestaaende Opløsning skulle afleveres til Rosenborg. — Hvad iøvrigt Slottet selv og dets med stadigt Hensyn til Samlingens Hovedtanke foretagne Istandsættelse og Indretning angaar, vil Læseren paa flere Steder her i Bogen kunne finde adskillige vejledende Oplysninger.

Med Hensyn til Bogen, som jeg herved sender ud i Verden, kan jeg fatte mig i Korthed. Den første Ide til den skyldes Etatsraad Worsaae, der for endel Aar siden, i Anledning af nogle Afbildninger fra Rosenborg i »Illustreret Tidende«, gjorde mig opmærksom paa, at det ikke vilde være uden Interesse, om den kronologiske Samling, ligesom det var sket for det oldnordiske Musæums Vedkommende ved

de af ham udgivne »Afbildninger fra det kongelige Musæum for nordiske Oldsager i Kjøbenhavn«, igjennem en længere Billedrække kunde faa en ny Lejlighed til at blive kjendt i en videre Kreds. Jeg gjorde med Glæde denne Tanke til min, og fandt fra det Øjeblik af en velvillig Understøttelse hos Redaktionen af »Illustreret Tidende«, der beredvillig gik ind paa, Tid efter anden at forøge de tidligere Afbildningers Tal med nye, af mig foreslaaede, og derved overhovedet gjorde det muligt, at Bogen kom frem. Ved Valget af Afbildningerne lod jeg mig naturligvis først og fremmest lede af historiske Hensyn, og skulde det forekomme En og Anden, at Fordelingen er noget uligelig for enkelte Kongers Vedkommende, skal jeg ikke søge min Retfærdiggjørelse ved at regne op, med hvilke Vanskeligheder et sligt nyt Foretagende altid er forbundet, men hellere tillade mig at trække Vexler paa Fremtiden, der, hvis Bogen maatte blive istand til at vinde Publikums Velvilje, muligen kunde bringe en fyldigere og bedre afrundet Udgave. At der i en saadan navnlig vil blive optaget Afbildninger af Sager fra Kongerne efter Kristian VII, ved hvem jeg af flere Hensyn foreløbig har troet at burde standse, er en Selvfølge.

Sluttelig skal jeg endnu kun bringe min Tak til Enhver, der paa en eller anden Maade har bidraget til Bogens Fremme, deriblandt særligt til min Kollega, Kammerraad Læssøe, for den Velvilje og Redebonhed, hvormed han ved enhver Lejlighed har staaet de forskjellige Kunstnere bi med Raad og Daad.

Kjøbenhavn i April 1857.

Carl Andersen.

Da det første Oplag af »Mindeblade fra de danske Kongers kronologiske Samling« har fundet saa god Afsætning, at en ny Udgave af Bogen er gjort nødvendig, fremtræder denne herved anden Gang i en forøget og, som jeg haaber, gennemgaaende forbedret Skikkelse. Ved ikke faa nye Billeder ere de enkelte Led i Rækken blevne ligeligere fordelte og i den oprindelige Text til de ældre Afbildninger, der paa faa Undtagelser nær er beholdt, er der foretaget de Rettelser og Tilføjelser, som senere Undersøgelser have medført. For flere værdifulde nyere Oplysninger bringer jeg herved Hr. Kammerherre, Ceremonimester, C. L. v. Løvenskjold min Tak.

Kjøbenhavn i Maj 1875.

C. A.

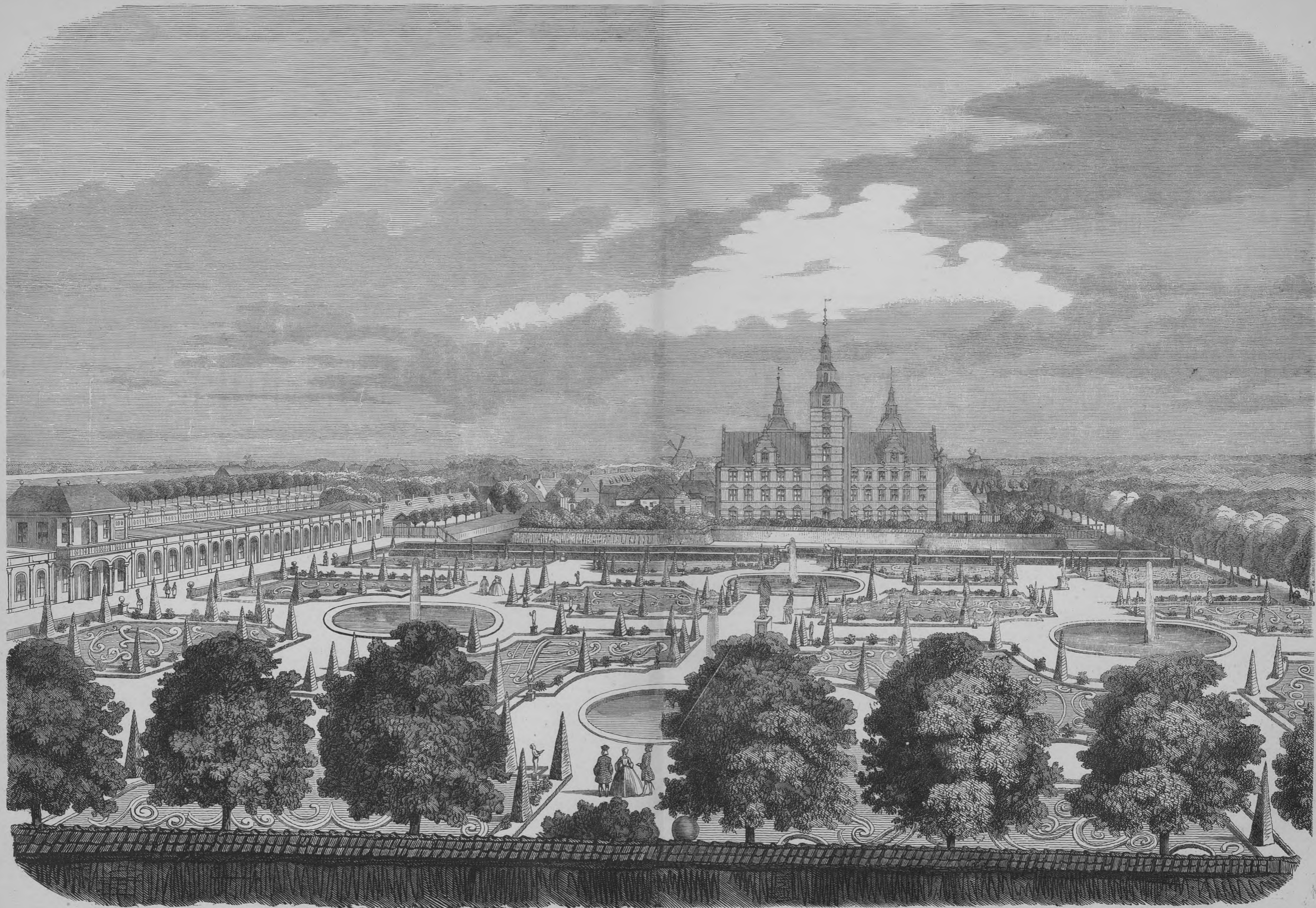
INDHOLD.

	Side		Side
Rosenborg før og nu	4	Et Jagtbæger	57
Kristian IV's Audienssal	9	»Rosen«	59
Kristian I.			
Det oldenborgske Horn	12	Frederik IV.	
Kristian III.			
Dronning Dorotheas Brudesmykke	15	Dragter	58
Frederik II.			
Elefantordenen	18	Et Sølvbord	65
Lidt om Hosebaandsordenen og dens Historie i Danmark	22	Karl XII's Kaarde	66
Et Skab (»Cabinet«)	26	Den kongelige Døbefont	67
Et Uhr fra Kristian IV's Barndom	27	De slesvigske Mindebægere	68
Kristian IV.			
Dragter	29	En Kongegave	71
Kristian IV's Arbejdsværelse	30	Kristian VI.	
Et Drikkebæger	32	Dragter	73
Dronning Anna Kathrines Sølvfontæne	35	Ordenen »L'Union parfaite« (og Mathildeordenen)	74
Et Skab fra Kristian IV's Tid	36	To Skabe	75
Kristian IV's Ridderslags-Kaarde	37	Hirschholmsbægeret	78
Ridderordenen »Den væbnede Arm«	39	Magnus Bergs Vase	80
Kristian IV's Sovekammer	40	Frederik V.	
Frederik III.			
Dragter	43	Dragter	82
Et Skab fra Frederik III's Tid	45	En Folkegave	83
Et Bord og en Gueridon fra Dronning Sofie Amalies Tid	45	Et Taffeluhr fra Frederik V's Tid	84
Et Krystalbæger	46	Kristian VII.	
Dronning Sofie Amalies Smykkeskrin	48	Dragter	86
Kristian V.			
Dragter	51	Dronning Karoline Mathildes Skrivebord	87
Marmorværelset	53	Kristian VII's og Karoline Mathildes Bryllups-pokal	88
Et Bord fra Kristian V's Tid	53	Kristian VII's Gallakaarde	91
Wismar-Bægeret	54	Frederik VI.	
En Falkehætte	56	Frederik VI's Værelse	92
Riddersalen	95		
De danske Kongers Kroningsstol	101		
Glaskammeret	104		
Porcellænskammeret	106		
En Biskuitvase	109		

Med 63 Træsnit, udførte efter Tegninger af L. Hartmann, F. C. Lund, Chr. V. Nielsen, B. Olsen, Magnus Petersen og Chr. Zeuthen.

ROSENBORG.

Rosenborg. (Efter „den danske Vitruvius“ 1746.)

Rosenborg før og nu.

I Begyndelsen af Aaret 1606 købte Kong Kristian IV en Del private Haver og Grunde, liggende tæt udenfor Kjøbenhavns Volde imellem Nørre- og Østerport, for af dem at danne en eneste stor Have, imellem hvis Blomster og skyggefulde Træer han agtede at opføre et »Lysthus«, vel ikke stort nok til at afgive en mægtig Herskers stadige Sommerresidens, men dog egnende sig til et fredeligt og behageligt Opholdssted, naar han for en kortere Tid vilde unddrage sig Larmen fra den travle Hovedstad og udhvile sig under skjønne Naturomgivelser. Alle disse Haver og Grunde indtoges tilsammen et Areal, der kan tænkes begrænset af fire Linjer, hvoraf de tre drages imod Nord langs Volden og imod Øst og Vest langs Sølgaden og Gothersgaden, medens den fjerde, den sydligste Grænselinje, der forbandt de tvende sidstnævnte Gader, løb omtrent midt imellem den nuværende Kronprinsessegade og Adelgaden.*)

Allerede i Aarets tredje Maaned finde vi en Mængde Mennesker i travl Beskjæftigelse: Grøftegravere, Gartnere, Murere og Tømrere vare paafærde tidlig og silde; men der maa have været Meget at tage fat i, før den lille Borg rejste sig, hvis egenlige Begyndelsestid vistnok maa sættes ved Aaret 1610.***) Hovedlængen fik først sit Skifertag i Aaret 1615, ligesom det var i dette Aar, at Brøndmester Hans Riemann kom til at sætte Spirene paa Slottets østlige Taarne; disse bleve tækkede Foraaret 1616, medens Hovedtaarnet paa Vestsiden efter al Sandsynlighed først har staaet færdigt i al sin Skjønhed og Glans hen paa Sommeren 1617.***)) Naar det Hele har staaet færdigt, er det ikke muligt at angive med fuldkommen Sikkerhed, men ifølge de sparsomme Oplysninger, der haves, er det neppe sandsynligt, at Arbejderne paa Slottet ere standsede ganske, før i Aaret 1625.

Slottet, der nu fik sit smukke Navn: Rosenborg, var dog allerede en rum Tid, inden dets Fuldendelse, sandsynligvis fra Aaret 1618, taget i Brug af Kristian IV, der altid nærede en sær Forkjærlighed for det og, som denne Bog siden vil fortælle, tilbragte sit Livs sidste Dage indenfor dets Mure. Og det var intet Under, om hans Hjerte hang ved denne Bygning; thi han efterlod sig i den et skjønt og ejendommeligt Mindesmærke, der vel maatte være istand til, ved Siden af mange andre ædle Værker, at bære hans Eftermæle frem i Tiden.

*) Rosenborg med Omgivelser kom først til at ligge udenfor Kjøbenhavns Volde efter disses Flytning i Aarene 1639—42.

***) Jfr. »Samlinger til dansk Bygnings- og Kunsthistorie«, udgivne af Fr. R. Friis.

***)) I dette Aar ses nemlig Corvianus Sauer at have faaet »20 Rdl. for en Kobberfløj og tvende Kobberkugler, som komme til at stande paa det lange Taarn udi samme Lysthave, han har forgyldt af Hans Majestæts eget Guld.« Denne og flere interessante Oplysninger vedrørende den egenlige Byggeperiode skylder jeg Fuldmægtig i Finans-Ministeriet A. L. V. Petersen.

Rosenborg er opført i den saakaldte tysk-nederlandske Renæssancestil, hvis Opgave det var at tilvejebringe en harmonisk Sammensmeltning af Gothiken og Antiken, idet man fra den gotiske Bygningskunst overførte selve Hovedformerne: slanke, gennembrudte Taarne, takkede Gavle, spidse Tage, Vindeltrapper m. M., men derimod søgte sine Forbilleder i Antiken, hvor der var Tale om den egenlige Ornamentering.*) Denne Stil, der navnlig trængte igjennem hos os under Kristian IV, blev af denne kunstelskende Bygherre anvendt paa en saa ejendommelig Maade, at man med fuld Føje med Hensyn til mange af hans Værker kan tale om en »Kristian IV's Stil«, og dette gjælder da navnlig om Rosenborg, der saa at sige er voxet frem under hans egne Hænder: endnu den Dag idag bærer det trods alle de Forvanskninger, der skyldes senere Slægters Vansmag, overalt Præget af sin Mesters Ejendommelighed.

Hvad selve Bygningen angaar, da er den opført af røde Mursten og gullandske Sandsten; disse sidste ere anvendte overalt til Udsmykning: Kanter, Vindueskarme, Figurer, Spidser, flade Baand og andre Ornamente, hvilket Altsammen bidrager til at bringe Liv og Afveksling i de store Flader. Slottet bestaar kun af een Fløj med trende Stokværk, nemlig Stueetage, 1ste og 2den Sal, hvortil endnu kommer en Kjælderetage. Hovedfacaderne have en Længde af 150 Fod; de vende mod Vest og Øst og ere prydede, hin med eet, denne med tre Taarne, der ere ulige høje, idet det vestlige Taarn har en Højde af 160 Fod, medens de to firkantede Ydertaarne paa Østsiden kun have en Højde af omtrent 116 Fod og det ottekantede Taarn i Midten endog maa anstrenge sig, for med sin øverste Spids at naa Tagryggens Linje eller 65 Fod over Slottets Grundflade.***) Indgangen var i Kristian IV's Tid ad tvende mægtige Stentrapper, der paa hver Side af det mellemste Taarn førte ind i Slottet; disse Trapper ere siden borttagne, og Indgangen til Slottet er nu ad en Trappe og Dør lige sønden for det nordligste Taarn. Naar denne Forandring har fundet Sted, vides ikke med Bestemthed, men efter al Sandsynlighed skriver den sig fra anden Halvdel af forrige Aarhundrede; fra samme Tid daterer sig vel ogsaa Forandringen ved de to fremspringende Karnapper, der nu bryde hver af Endefacadernes Flader fra øverst til nederst, men i Kristian IV's Tid kun naaede til nederste Stokværk, hvor de afsluttede, hvilende paa nedentil afrundede Konsoller.

Rosenborg har overhovedet i Tidens Løb undergaaet mange Forandringer, saavel med Hensyn til sit Ydre, som navnlig hvad hele dets indre Udsmykning angaar. En Forandring til det Bedre var det, da Skifertaget blev ombyttet med et Kobbertag. En mindre iøjnefaldende Forandring med Hensyn til Slottets Ydre, men dog ligeledes i god Retning, var Opstillingen af den Række Broncebuster, som Kong Frederik IV købte i Italien 1708—9, og som tilligemed Kristian IV's Brystbillede pryde den vestlige Façade, medens det derimod var Skam og Skade, da en smagløs Tid viste sit Moderniserings-Talent ved at overstryge Murene med Farve og ved at anbringe de stygge og karakterløse moderne Vinduer istedetfor de oprindelige karakteristiske Vinduer med blyindfattede Ruder og fritstaaende Karme. Det blev forbeholdt den nyeste Tids bedre Kunstsans og Kjærlighed til Fortidens Minder at gjøre den skete Uret god igjen, og den Istandsættelse af Slottets Ydre, der nu er i fuld Gang under en kyndig Bygmesters Ledelse, lader os allerede i Perspektiv se et smukt Billede af Slottet, som det vil vise sig, naar det helt staar i fornyet Skikkelse.***)) Hvad Forandringerne i Bygningens Indre angaar, da ville vi under Beskrivelsen af enkelte Værelser komme til at berøre de vigtigste og skulle derfor ikke dvæle ved dem paa dette Sted.

*) I. P. Trap »Om Bygningsformerne i Danmark«.

***) Disse Maalangivelser, der afvige fra tidligere Beskrivelser, hidrøre fra en af Arkitekt A. Klein foretagen nøjagtig Opmaaling af Rosenborg.

***)) Denne Restauration af hele Slottets Ydre er som bekjendt nu (1875) allerede for flere Aar siden fuldstændig gennemført.

Rosenborg, seet fra Volden.

Omflydt af Vand, forsynet med en Vindelbro, der fra Nord igjennem den endnu staaende Portbygning, der tjente som Vagtstue, udgjorde Hovedvejen til Slottet, og hegnet med Mure og Volde, viste Rosenborg oprindeligt tilbage til Middelalderens Borg-Bygningsmaade og frembød næsten Skuet af en lille Fæstning. Men var man først indenfor Porten, har Tanken om Strid og Uro vel neppe længe været den fremherskende, — dertil vare Borgens Omgivelser for venlige og smilende: tilvænstre den smukke pyntelige Slotsgaard; tilhøjre en nydelig Rosengaard, og ligefor, mod Syd, paa den anden Side af »den grønne Bro«, den store og skyggefulde Have.

Denne Have, der var anlagt i den ældre franske Smag, frembød en efter Datidens Begreber overordenlig Pragt. Snorlige Alleer, hvis ranke Træer vinkede den Spadserelystne, vevlede med frodige Buskadsler, hvor Bænkene indbød til Hvile og stille Betragtninger; hist tittede en snehvid Statue frem fra den grønne Baggrund, her blinkede Fontænenes Perler paa en svulmende Rosenhæk; her »det grønne Lysthus«, her »det røde«, her Lysthuset »med de fire forgyldte Knapper«, her, ved Enden af »Billedalleen« (Kavalergangen, hvor nu Herkules-Pavillonnen staar), den pragtfulde »Eremitage«, hvis Værelser vare betrukne med glinsende flamske Silketapeter, hvis Lofter vare smykkede med alle de kostelige Malerier; her foran den vestlige Hovedfaçade »Parterret«, den egenlige Blomsterhave, med Statuer, Springvande, duftende Levkøjer og »Laurierhuset« langsmed Volden, med Kobbretaget, der om Sommeren kunde skydes tilside, for at Solens Straaler ret kunde komme til at varme og vække alle de sjældne Planter og Træer — Figentræerne, Laurbærtræerne! —

Kong Kristian hvilede ikke længe i sin Grav, før Forstyrrelsen greb ind i hans skønne Værk; Vaskerhuse, Stald- og Kjøkkenbygninger trængte sig disharmonisk frem, og selve Haven blev i lang Tid plejet med mindre Kjærlighed, saa at Meget i den gik af Lave og forfaldt. Da fik den under Kristian VI en kort Blomstringstid, ja naaede, hvad der vel helst skyldes Dronning Sofie Magdalenes Pragtlyst, sit Kulminationspunkt. Nu prangede atter Pragtblomsterne, de grønne Pyramider hævede sig, kantende de sirlige Bede, Fontænerne sprang, og Laurbærhuset fik den glimrende Façade, vi se her paa Billedet, der gjengives efter »den danske Vitruvius 1746«.

De derpaa følgende Tider — ja kunde vi helst lade dem uomtalte, hvad Rosenborg angaar! Den smukke Blomsterhave blev — Excercerplads, det pragtfulde Laurbærhus en styg Kaserne! — Lader os da, hellere end at dvæle ved Ødelæggelsen, glæde os over, at en ny Aand er vakt, at en Gjenfødselsens Tid er i Frembrud. Spadserer Du imellemstunder deroppe paa Volden, saa kast dit Blik ned over Rosenborgs nye Omgivelser: Kjøkkenbygningen og de hæslelige Smaaskure ere forsvundne, Kartoffelbedene vege Pladsen for fløjlsbløde Græsflader, Kaalstokkene for luende Rosenbuske!

Kristian IV's Audienssal.

Efter at have kastet et Blik paa Slottets Ydre og dets Omgivelser, ville vi nu træde indenfor og gjøre en Vandring igjennem dets mange Sale og Gemakker, betragte enkelte af disse noget nøjere, og under vort Besøg hist og her dvæle ved de interessanteste historiske og kunstneriske Gjenstande, hvoraf Rosenborg gjemmer saa mange, at »de danske Kongers kronologiske Samling« med Rette bliver henregnet blandt Europas mærkeligste Musæer.

Opad Trappen sønden for det nordøstlige Taarn — og vi staa i den nys istandsatte Stengang, der strækker sig imellem begge Stueetagens Endesale, og ved Vindeltrappen, som snor sig op i det mellemste Taarn, forbinder Slottets trende Stokværk med hverandre. Dens Gulv er belagt med Stenfliser og den er prydet med et tildels fra Kristian IV's Tid bevaret, saare skjønt Gipsloft, medens dens Vægge, der ere behængte med Billeder, Illustrationer til den oldenborgske Kongestammes første to Aarhundreder, danne et rigt Portrætgalteri.

Fra denne Gang træde vi ind i den nordlige Endesal, eller, som den sædvanlig kaldes: Kristian IV's Audienssal.

Denne Sal, der er et af de bedst vedligeholdte Beboelsesrum fra Slottets ældste Tid, afgiver ret et slaaende Bevis paa Kong Kristians Dygtighed og Kunstsans; thi overalt glæder Øjet sig ved den Harmoni, der er udbredt over det Hele, som ved den Omtanke for hvad der kunde holde sig igjennem Tidernes Løb, der røber sig i Alt, hvad han har bygget og hvorved hans Stil danner en saa slaaende Modsætning til de følgende Tidens Jagen efter en blændende, rig og overlæst, men løs og uvarig Pragt og Glimmer. Væggene, der helt ere af Egetræ, ere afdelte ved 22 slanke, rigt udskaarne Søjler, ligeledes af Egetræ, og smykkede med 95 Malerier, som, med Undtagelse af de nyere Billeder i Karnapperne paa hver Side af Kaminen, alle skrive sig fra Salens første Dage. De ere malede af hollandske og flamske Kunstnere, som Kongen indkaldte, da han var i travl Byggevirksomhed, og have de end ikke synderligt Kunstværd, saa bidrage de dog ved deres mangeartede brogede Fremstillinger (Idyller, mythologiske Scener, Jagtstykker o. s. v.) i høj Grad til, at Besøgeren modtager et livligt og hyggeligt Indtryk. Loftet er ligeledes prydet med Billeder, der ere malede dels paa Træ, dels paa Lærred, og Gulvet, hvis oprindelige tavlede Flisegulv i Aaret 1722 tilligemed de fleste af Slottets øvrige Stengulve desværre borttoges for at benyttes til det, da under Bygning værende Fredensborg Slot, er i den allernyeste Tid blevet malet i Tavler, saa at idetmindste Skinnet er blevet bevaret. Kaminen, der bærer Aarstallet 1615 og i lang Tid stod i Skygge under en smagløs Tilmuring og Overmalinger, er ligeledes nylig bleven istandsat og gjengivet sin oprindelige Klædning af Guld og andre livlige Farver. Det hører endnu til en Beskrivelse af Salen at anføre, at i dens nordøstlige Vindue udmunder Kong Kristians bekjendte Talerør, der, 150 Fod langt, ender i Stueetagens sydligste Vindue paa Østsiden.

I Syd væggen af denne Sal findes fire Skabe, der foruden Sager fra Kristian IV's Tid gjemme Minder om de tidligere oldenborgske Konger.

Kristian IV's Audienssal.

I.

Kristian I (1448—1481).

Det oldenborgske Horn.

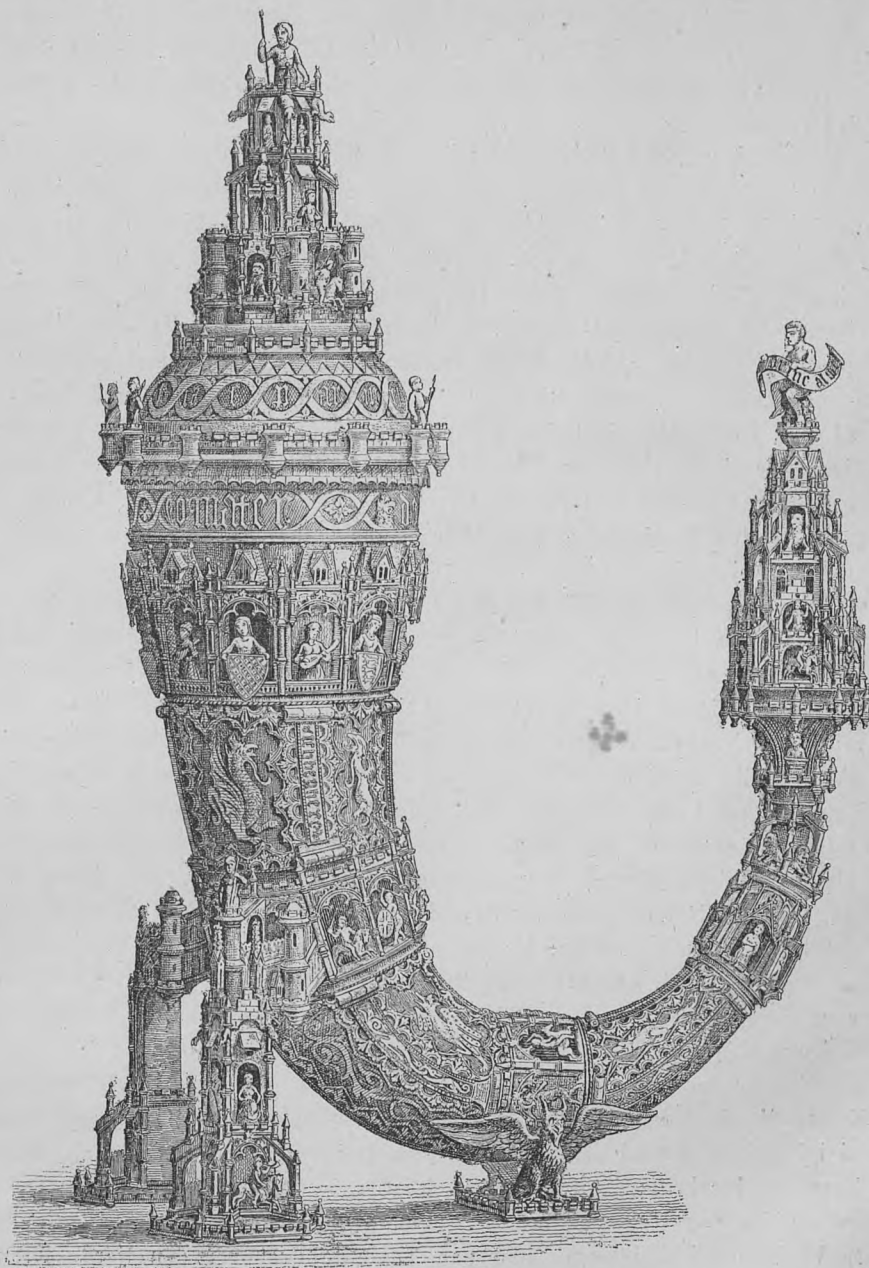
Det traf sig i Aaret 989 — saa melder et gammelt Sagn — at Grev Otto I af Oldenburg under Forfølgelsen af et Stykke Vildt i en Skov blev skilt fra sine Hofmænd, uden at han i sin Jagtiver mærkede, at han red alene, før han allerede var oppe paa Bjerget — Offenberg — i hvis Kløfter det jagede Dyr søgte Læ mod den dødbringende Pil. Her standsede han et Øjeblik sin skummende snehvide Ganger for at hidkalde sine Jagthunde, maaske vel ogsaa for at puste lidt efter det anstrengende Ridt. Solen skinnede varmt, Tørsten brændte hans Tunge. Hvem der dog havde en Svaledrik! tænkte Grev Otto, og neppe havde han tænkt det, før Bjerget aabnede sine Sider, og en fager Mø med røde Kinder og en duftende Krans slynget om det flagrende Haar, traadte ud til ham. Med Smil paa Læben rakte hun et Horn imod ham; det var sølvforgylt, kosteligt forarbejdet og blinkede i den udstrakte Arm, og som Sirenenes klang hendes Røst: »Drik heraf, Grev Otto! da skal det gaa Dig og det ganske oldenborgske Hus vel; men vægrer Du Dig ved at tømme dette Horn, da skal Splid og Ulykke hemsøge dit Hus og det skal gaa din Slægt ilde!« Da satte Grev Otto Hornet for sin Mund, men idet han vilde til at tømme det, opdagede han, at Drikken var uklar og grumset, hvorfor han af Modbydelighed kastede den bagover Hesten. Det viste sig da, at Drikken var saa stærk, at den sved Haarene af, hvor blot en Draabe spildtes paa Hestens Lænd. Bjergmøen forlangte nu sit Horn tilbage, men Grev Otto tænkte Nej, var det nu engang hans, skulde det blive ved at være det; skyndsomst trak han Haanden til sig, sporede sin Hest, og medens Trollet igjen forsvandt i Bjerget, naaede han sit undrende Jagtfølge og fremviste sin kostelige Trofæ.

Dette Horn skulde da være det oldenborgske Horn, det her i Bogen afbildede Horn, som den Dag idag opbevares paa Rosenborg.

Ja saaledes berette gamle Krønikeskrivere, og efter dem forplantede Sagnet sig igjennem Tiderne, indtil en mere kritisk Slægt, ved en nærmere Betragtning af Hornets Arbejde og de paa det anbragte Vaabenskjolde, Indskrifter og øvrige Prydelser, kom til det med den nøgne Sandhed vistnok mere stemmende Resultat, at det, ialfald i sin nuværende Skikkelse, skriver sig fra det 15de Aarhundrede og at det da knytter sig til en bestemt Begivenhed i Kristian I's Historie.

Kort efter Kristian I's Hjemkomst fra sin Romerrejse blev han, som bekjendt, henimod Slutningen af Aaret 1474, af den tyske Kejser Frederik III og den mægtige Hertug Karl den Dristige af Burgund opfordret til at mægle i en Strid, der var opstaaet imellem Erkebispen af Köln og det derværende Kapitel, en Strid, der nu truede med at antage et uberegneligt Omfang, idet de ovennævnte tvende Herrer toge Parti, hin for Erkebispen, denne for Kapitlet, og lavede sig til at drage med Hærskjold imod hinanden. Kong Kristian, der var en fredssommelig Herre, tog villigt imod Opfordringen og drog med et stateligt Følge, hvoriblandt endogsaa tre Hertuger, igjennem Holsten ind i Tyskland, og havde der — dog først efter mange Gjenvordigheder, deriblandt selv den, at han nær var bleven opsnappet af de af Erkebispen til hans Fordærv udsendte Ryttere — ved Rhinen et Møde med Karl, ved hvilken Lejlighed denne

optraadte ligeoverfor den danske Konge med en næsten æventyrlig Pragt og Glans: hans Kjortel skinnede af Perler og Stene, og hans Skibe spejlede de forgyldte Sider og de flagrende Silkevimpler i Rhinens Bølger! Men var der end Fryd og Gammen tilstede ved dette Fyrstemøde — af Fred og Forlig blev der Ingenting, og endnu i Begyndelsen af det følgende Aar

Det oldenborgske Horn.

finde vi Kong Kristian paa de hellige tre Kongers Dag i den dem tilhørende Stad, hvor de »sagdes at ligge begravne«, den gode og gamle Stad Köln, Stridens Brændpunkt. Men heller ikke her lykkedes det ham at mægle Fred imellem de stridende Parter, og al den Fornøjelse, han havde af sin gode Vilje, bestod altsaa deri: 1. at det viste sig ved denne Lejlighed

endydermere »udi hvilken Anseelse denne Konge var iblandt Europæiske Potentater«*); 2. at hans Broder Grev Gerhard af Oldenburg fik Ridderslaget af Karl den Dristiges egen Haand; 3. at han blev af med den paa de Tider meget betydelige Sum 15000 Guldgylden i Rejseomkostninger; og 4. at han ikke blev af med hin kostelige »Credentz«, som han havde ladet den af ham fra Korvey i Westphalen indkaldte berømte Billedhugger Daniel Aretæus udføre, og bestemt til Gave til de hellige tre Konger i Köln, hvis hans Mission var lykkedes.**)

Med Hensyn til denne »Credentz«, det her afbildede saakaldte oldenborgske Horn, skulle vi, idet vi henvise til Tegningen selv, meddele nogle Bemærkninger, der forhaabenlig ikke ville være uden Interesse.

Afbildningen fremstiller Hornet, der er af Sølv, i omtrent halv Størrelse. Selve Drikkehornet, o: fra Laaget til Knappen, viser os en rig Ornamentering, bestaaende af Slange- og Dragefigurer m. M. i graveret Arbejde, og skiller sig saaledes kjendeligt fra den ydre Til sætning, en Omstændighed, der vistnok nærmest har bidraget til at fremkalde Troen paa Hornets fabelagtige Nedstammen. Hvad Hovedkarakteren af hele den ydre Ornamentering angaar, da ligger det nærmest at antage, at Kunstneren har havt det tyske Riddervæsen for Øje. Galopperende Ryttere, Skjoldholdere, fremspringende Altaner med luthspillende Damer, Taarnvægttere osv. vexe i broget Blanding. Laaget og Knappen danne ligesom Borgens Tinder, hvortil man kan tænke sig Indgangen nedefra igjennem de to Fødder paa Hornets For side. I Forbigaaende skulle vi her med Hensyn til Meningen med de to andre Fødder, hvorpaa Hornet hviler og som forestille to Griffer, efter gamle Forfattere anføre, at deraf »ej utydelig ses, at Magnus, Hertug til Mayland, som førte denne opdigtede Fugl i sit Vaaben, har fulgt Kongen paa denne Rejse.«

Kaste vi nu et Blik paa Billedet, da se vi, at der nederst om Laaget lige over Vagttaarnene slynger sig en Indskrift (i Munkebogstaver, ligesom alle de øvrige Indskrifter paa Hornet): baltazar, iacpar, melcior — de hellige tre Konger, hvem Gaven jo, som ovenfor meldt, antoges oprindeligt at have været tiltænkt. Om Hornets øverste Rand snor sig Indskriften: o mater dei memento mei, under hvilken Hornets ydre Udsmykning begynder. Vi se da fra Laaget til Knappen fire med hinanden sammenknyttede Krans af forskjellig Brede og med et Rum imellem hver, der, med Undtagelse af de smalle Bindeled, som sammenlænke Hovedprydelserne, viser os de før omtalte Dragefigurer m. M. Kransene fremhæve paa en grønt eller blaat emajlleret Grund Buer, Altaner, Gavle og Tage, der danne Rammen om Hovedfigurerne, Damer, Ryttere, Løver og Skjoldbærere. Af disse sidste findes paa den øverste Krans sex, der bære følgende Vaaben: 1) Danmarks: de tre Løver, 2) Burgunds: Liljerne, 3) Kejserens: den sorte flakte Ørn, 4) Brabants: den hvide Løve, 5) Flanderns: den sorte Løve og 6) et, som viser os en Bispehue, der antages at skulle betegne den af Pave Sixtus IV til Kong Kristians Hjælp afsendte Legat, Alexander af Forli.

Denne Krans, der saaledes paa Grund af de paa samme anbragte Vaaben — Kong Kristians, Kejserens, Karl den Dristiges og Legatens — danner et Hovedparti, staar ved fire smalle Baand i Forbindelse med den næste, hvorfra Hornets Forstøtter udgaa. Hvert af disse fire Baand bærer en Indskrift; det forreste: in hopen ic leve, Sidebaandene: im ghenogee ich beghere og det bageste: ave maria. Paa denne Krans ser man i Skjoldet Korset, Delmenhorsts Vaabenmærke, ligesom man paa Tavlerne ovenover den fjerde Krans nærmest Knappen ser Bjælkerne, Oldenborgs Vaabenmærke, antydet — altsaa Kong Kristians Familjevaaben. Paa Knappen sidder en Vildmand, som angiver Hornets Bestemmelse, i det

*) Jfr. Holberg, Danmarks Riges Historie I, Pag. 495.

**) Jfr. Langebeks Jubeltale. S. 62.

han i Hænderne holder en Strimmel, hvorpaa læses Indskriften: drinc al wt. — Hornet er overalt forgyldt og, som berørt ovenfor, paa flere Steder emajlleret.

Hvad Benævnelsen: det oldenborgske Horn angaar, af hvilken man ogsaa har villet hidlede dets Alder fra Grev Otto af Oldenborgs Tid, da finder den en ligesaa naturlig Forklaring deri, at det skriver sig fra Kong Kristian, Stamfaderen til den oldenborgske Stamme; hertil kommer den Omstændighed, at det i mange Aar blev opbevaret paa Slottet i Oldenburg, indtil det i det 17de Aarhundrede, efter Anton Gynthers Død, blev bragt til Kjøbenhavn, for som en sjelden historisk og kunstnerisk Mærkværdighed at opstilles i det af Kong Frederik III dengang nys oprettede Kunstkammer.

II.

Kristian III (1533—1559).

Dronning Dorotheas Brudesmykke.

De hundrede Aar, der ligge før og efter Reformationens Indførelse i Danmark, karakteriseres i en mærkelig Grad ved den Overdaadighed og Luxus, som herskede iblandt Adelen og især traadte frem ved Gilder og Gjestebud, hvad enten disse nu havde en glædelig eller en sørgelig Anledning. Ved alle slige Lejligheder blev der udfoldet en uhyre Pragt, hvorom de gamle Krøniker indeholde mangfoldige Beretninger. Et af de mærkeligste Exempler paa en overdreven og smagløs Ødselhed have vi i Fortællingen om det Gilde, Rigsraad Ole Stisen lod berede i Anledning af sin Datters Bryllup. Til Brudens Dragt blev der indkjøbt saadanne Masser af Hermelin, Guldbrokade, Perler, Klæde og Fløjl, at nutildags mindst fem Frøkener deraf kunde faa tilstrækkeligt Udstyr, og at hendes Guldsmykker have staaet i Forhold til den øvrige Pynt, kan man slutte deraf, at deres samlede Vægt ikke angives i Lod, men i Pund. Men sørgede han vel for sin Datter, Ridder Ole, saa glemte han dog ikke over hende at paase sine Gjæsters Tarv; iblandt andet Mere beværtede han dem med »72 Tønder tysk Øl, 5 Fade Emserøl, 3 Fade Pryssingøl, 2 Tønder Hamburgerøl, 12 Tønder Mjød, 640 Potter Rhinskvin, 800 Potter Franskvin, 4 Tønder Eddike og $\frac{1}{2}$ Tønde Honning; Fødemidlernes Mængde svarede hertil: 4 Kokroppe, 40 røgede Faar, 10 Oxer, hvoraf de 5 saltede, 60 Lam, en Tønde saltet Lax osv.« Saaledes gik det til ved en dansk Adelsmands Bryllup i Begyndelsen af det 16de Aarhundrede.*)

Denne Adels Pragtsyge og Overdaadighed smittede efterhaanden Borgerstanden. Jo mere dennes Betydning tiltog ved Handelens stadige Opkomst og Haandværkers og Kunstners Fremme, desto mere voxede ogsaa dens Selvfølelse, tidt rigtignok i en skjæv Retning, saa at Følelsen af eget Værd stundom udartede til en Trang til »at være med«, en Tilbøjelighed til

*) Jvf. Allens Haandbog i Fædrelandets Historie, 2den Udg. Pag. 338 og flg.

at efterabe de Store. »At være med« koster nutildags Penge og gjorde det endnu mere i hine Tider, da en Alen engelsk Klæde blev betalt med en Oxe. Haandværkeren og Kræmmeren, der med sine to Arme og i sit Ansigts Sved skulde tilvejebringe, hvad Stadsen kostede, maatte derfor fægte tappert, men var alligevel meget langt fra at nærme sig sit ædle Forbillede.

Dronning Dorotheas Brudesmykke.

Efterhaanden som denne Lyst til opsigtvækkende glimrende Gjæstebud blev almindeligere blandt Borgerstanden, blev dens Nøjsomhed og Tarvelighed mere og mere til en gammel Sage; Velstanden aftog, og hvor den drager bort og viger Pladsen for en almindelig og gennem-gaaende Forarmelse, staar Porten jo gjerne aaben for hele den paatrængende Sværm af Unoder

og Forbrydelser. Det var altsaa paa Tiden, mente de gamle Konger, at slaa en Bom herfor, og saa udkom hine Bestemmelser, sigtende til at forhindre denne usunde Trang til en falsk Glimmer, der for os indeholde mange værdifulde og interessante Bidrag til Tidens Karakteristik. I den første Halvdel af det 17de Aarhundrede udkom de fleste Forbud imod den navnlig ved Bryllupperne overhaandtagende Ødselhed, der viste sig saavel med Hensyn til Brudens Dragt, som ved den hele Anretning ved Gjæstebudet, Følgets Mængde osv. I en Reces af 1615 bestemmes i Artiklerne 27 og 28 Følgende: »Bruden skal ikke have paa sit Hoved uden et Halsbaand over hendes Haar, og en Krantz, og et Halsbaand, men dersom nogen Brud vil have Garnett paa, da skal der ingen Ædelstene være udi, og skal ingen Brud herefter have mere end to Smykker paa sig, hængende udi Kieder, saa skal og Bryllupper ikke mere holdes længere end to Dage som er om Søndagen og om Mandagen. — Ingen Borgemester, Raadmand, Professor &c. maae byde mere end 24 Par Folk og 12 unge Karle.« — En Frdn. af 23de August 1621 forbyder enhver Brud »iblandt ufrie Folk« (Uadelige) at pynte sig med Perlekjæde, »Stifter« og Ædelstene, men tillader hende at bære Guldkjæde. — En Frdn. af 1ste Mai 1624 bestemmer: »Geistlige, Borgemestere og Raad og de Kjøbmænd, hvis Formue er over 5000 Rdl. skal være frit for med Spil over Gaden at føres til og fra Kirken, dog skulde de ikke dertil nogen udenbyes Spillemand leye eller bruge«. Samme Forordning forbyder Folk af ringere Stand at holde Bryllupper paa Raadhuset, en Ære, der for Fremtiden kun skal være forbeholdt Eliten iblandt Borgerstanden, Borgemester og Raad &c., hvorimod de Andre skulde lade sig nøje med »deres egne Huse eller Laugshuse, om de nogen have.« Efterhaanden gik dog Raadhusbryllupperne stiltiende af Mode, ogsaa for de fornemme Borgeres Vedkommende.

En Frdn. af Frederik III fra 1649 indeholder den pudsige Bestemmelse, at Bruden skal være iført sin Pynt saa tidlig paa Dagen, at Vielsen kan være forrettet inden Klokken 12 »under 1000 Rdl. Straff«, og en anden Frdn. fra samme Konges Tid, dat. 24de Sept. 1657, afskaffer en indtil den Tid almindelig, noget ejendommelig Skik, ifølge hvilken Bruden skulde forære enhver indbuden Mandsperson en — Skjorte.

Fra den Tid Kjøbenhavns Raadhus var i højeste Mode som et fælles Gildehus for alle Byens giftefærdige Ynglinge og Jomfruer skriver sig det bekjendte Brudesmykke, som i Aaret 1557 skjænkedes til Staden af Kristian III's Dronning Dorothea, med den Bestemmelse, at det kunde bæres af enhver Borgermands Datter, som stod Brud paa Raadhuset. Dette Smykke blev betragtet som et kosteligt Klenodie, og det omtales af flere Forfattere, f. Ex. af Holberg i hans Danmarks Historie og af Peter Resen i hans Afhandling om Samsø (der som bekjendt var givet Dronningen til Underhold i hendes Enkestand), i hvilken der findes en nøjagtig og temmelig vidtløftig, med en Afbildning ledsaget Beskrivelse af Dronningens Gave. Da det, som Følge af Tidernes Forandring, ikke længer gjorde officiel Tjeneste, blev det opbevaret paa Raadhuset iblandt en Mængde andre kostbare Ting og delte heldigvis ikke Skjæbne med de fleste af disse, der gik tilgrunde i den forfærdelige Ildebrand, som i flere Dage efter den 20de October 1728 hærjede Kjøbenhavn og tilintetgjorde hened to Tredjedele af dens Bygninger, hvoriblandt det gamle Raadhus med mange gamle Minder. Efter Raadhusets Gjenopbyggelse blev det atter opbevaret der i mange Aar, og hvilken Betydning man har tillagt dette gamle Minde, kan iblandt Andet ses af Borgemester Herslebs Beretning »Om Brudesmykket«, hvor det i Efterskriften hedder »— — blev Aar 1776 udi Raadstuen vedtaget, at til sammes og flere Oldsagers og andre merkværdige Stykkers desbedre Forvaring, skulle udi Raadstuen hvor Magistraten samles, udi Væggen indrettes et Skab med en heel Glas Dør og 2de Træ Dørre uden for, deels for desbedre at bevare dette herlige Smykke, med de øvrige Stykker fra Førdærvelse, deels og fornemmelig, at det af enhver idelig kunde sees, og vedligeholde en stedsevarende Erindring, om denne høykongelige Naades Beviisning mod Kjøbenhavns Borgerskab, af denne uforglemmelige Dronning.«

Fra Raadhuset blev det for nogle Aar siden tilligemed det bekjendte griffenfeldtske Drikkehorn bragt til Rosenborg, for der som et mærkeligt historisk Minde at opbevares for de kommende Slægter.

Tegningen viser Smykket i dets virkelige Størrelse. Underlaget dannes af en paa begge Sider forgyldt Sølvplade, ovenpaa hvilken en Krans af Blomster og Løvværk, ligeledes af forgyldt Sølv, danner Rammen om Mellempartiet, der bestaar af en Ørn, som holder det sachsiske Vaaben (Dronningens Familjevaaben), hvis øverste Rand viser Aarstallet 1557, i Kløerne. Paa Brystet bærer den en stor usleben Safir og paa hver af sine Vinger en lille Fugl. Ovenover Ørnen sidde to Stene af betydelig Størrelse, nemlig en lys Smaragd og en Safir, og under Vaabenet ligeledes to Stene, en Safir og en Ametyst. Endvidere findes 6 temmelig store norske Perler spredte omkring imellem Stenene, men saavidt man kan skjøne af Smykkets nuværende Tilstand, ere efter al Sandsynlighed nogle indlagte Perler faldne ud af Indfatningen i den Tid, det tjente til hyppig og almindelig Brug. Kun nogle af Stenene ere slebne, og hvad Arbejdet overhovedet angaar, da røber det ringe Smag og vidner om en lidet dygtig Guldsmed.

III.

Frederik II (1559–1588).

Elefantordenen.

Elefantordenen, den fornemste af de danske og jevnbyrdig med de berømteste fremmede Ordener, er tillige et af Europas ældste Hæderstegn, ihvorvel man, for at hævde dens Ry for Ælde, ikke behøver, som Nogle have gjort, at føre dens Oprindelse helt tilbage til Middelalderens Tider.

Det første Spor til den maa søges i et af Kong Kristian I i Aaret 1457, sandsynligvis i Anledning af hans Kroning som Sverrigs Konge, stiftet gejstligt Broderskab, hvis Medlemmer Kongen skjænkede en særegen Prydelse, en Guldkjæde, der skulde bæres om Halsen, til Tegn paa at de vare optagne i Samfundet. I Guldkjæden hang der en Madajllon, paa hvis ene Side var anbragt et Mariabillede, paa den anden en Elefant; Mariabilledet bortfaldt ved Reformationens Indførelse. Dette Broderskab blev siden sat i Forbindelse med det af Kristian I i Aaret 1459 indstiftede Hellig tre Kongers Kapel ved Roeskilde Domkirke, der i Aaret 1462 blev højtideligt stadfæstet af Pave Pius II. Da Kong Kristian senere, i Aaret 1474, foretog den bekjendte Rejse til Rom, udvirkede han endyderligere Pave Sixtus IV's Stadfæstelse paa Forbindelsen imellem det oprindelige Broderskab og Hellig tre Kongers Kapellet, og fik ved denne Lejlighed tilkjendt Samfundets Medlemmer adskillige Forrettigheder, hvoriblandt ogsaa var det i hine katholske Tider særdeles vigtige Privilegium, at de Medlemmer, der paa visse bestemte Dage besøgte Kapellet, skulde have fortrinlig Adgang til deres Synders Forladelse.

Alle Medlemmer skulde bære et »Selskaff« (societas) eller Ordenstegn, der, hvis de tillige vare Riddere, bestod i en prægtig forgyldt Kjæde, medens de Andre af ringere Værdighed skulde bære den uforgyldt.

Denne Kjæde var allerede fra første Færd af et særegt og virkeligt Ordenstegn, og blev ingenlunde tildelt Enhver, der modtog Ridderslaget af Kongens Haand, som Noget, der ligefrem fulgte af denne Udmærkelse. Til Bevis herfor kan blandt Andet anføres en gammel Beretning om den Maade, hvorpaa Kristian I paa sin Hjemrejse fra Rom, medens han undervejs opholdt sig nogen Tid i Mantua, slog en italiensk Adelsmand, ved Navn Filippus Nouolonius til Ridder. Det hedder nemlig i denne Beretning, at Italieneren i en stor Forsamling af høje gejstlige og verdslige Herrer holdt en skjøn latinsk Tale til Kongen, hvilken han endte med disse Ord: »Derfor beder jeg Dig, o vældige Konge! at Du vilt endnu værdes til at slaae mig til Ridder med dit ædelig blanke Sværd og bepryde mig siden med din Gave og skinnende Guldskind, som Sædvane er, da fanger Du deraf evindeligt Pris og Ære.« »Der han havde dette sagt,« hedder det endvidere, »da slog Kong Christjern hannem til Ridder og gav hannem en deilig Selskaff af Guld.« Af denne Beretning fremgaar det klart, at man har skjelnet strengt imellem at blive slaaet til Ridder og at blive hædret med Kjæden, hvilket Sidste var et eget selvstændigt Udtryk for den kongelige Naade.

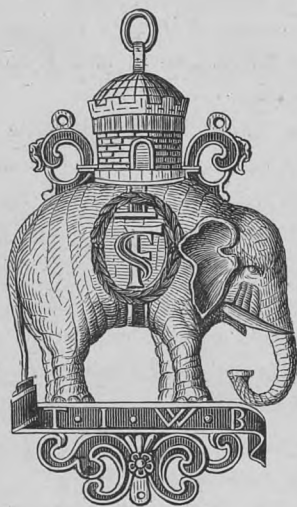
Den første skriftlige Underretning om Kjædens Form findes i den bekjendte Aarhusbisp Ove Bildes Brev til Kristian III's Kansler Johan Friis, hvor det hedder: »— och att die, som i samme orden wore, motte och schulde bære itt selschab, som var gjort udi lignelse effter Elefant-diur, og itt Spegell under udi samme selschab, udi lignelse med en blodige torne Krone og tre blodige nagler in honorem et memoriam passionis Domini Jesu Christi Salvatoris nostri.« Rigtigheden heraf stadfæste flere Billeder af fremmede Adelsmænd, der have erholdt dette Udmærkelsestegn af Kong Kristian I; paa dem har nemlig Kjæden overalt en Form, der ganske svarer til Ove Bildes Beskrivelse. Hvorfor netop Elefanten blev valgt til Broderskabets Ordenstegn, er derimod en Gaade, som ingen Gransker hidtil har formaaet at løse; man er her blottet for ethvert endog kun nogenlunde sandsynligt Udgangspunkt, og det maa derom, som oftere, gjælde, at den Sten, man ikke formaar at løfte, skal man kjønt lade ligge.

Om Kristian I's Søn og Efterfølger Kong Hans vidner Ove Bilde i ovennævnte Brev til Johan Friis: »Og drog og bar Konning Hans forn^{te} Selschab altiit till sin døde dag og alle høytidelige dage og wærdschaber og holdt samme selschab udi stor ære og wærdighed, som mangan nu will witterligt er, og tog Konning Hans udi samme Orden og bröderschab med sig Gamble Konning Hinrich aff Engelland og Kongen aff Schottland, Hans Søstersøn, og sende dennem bode forn^{te} Selschab, huilcke som och holdte samme orden og bröderschab og Confæderatz, med hannem till dieris døde dag med ser willie, wenschab og Kierlighed.« At det Broderskabstegn, Kong Hans bar og uddelte, ligeledes har været en Elefantkjæde, ses iblandt Andet af hans Stengravmæle i Odense, hvor han findes afbildet, smykket med et Baand, hvorpaa der er trykt en Kjæde, sammensat af Elefanter og andre Figurer. Ogsaa Kong Kristian II skjænkede Elefantkjæden til Flere, deriblandt Henning Valkendorf, Faderen til den siden saa navnkundige Kristoffer Valkendorf.

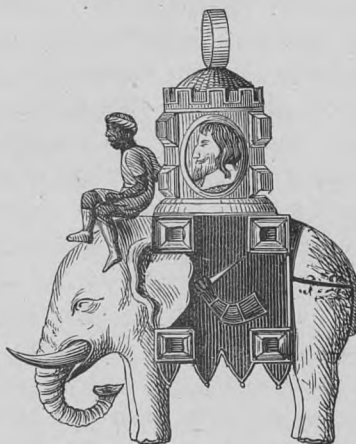
I den nærmest paafølgende Tid, under Kongerne Frederik I og Kristian III, uddeltes derimod intet Broderskabstegn, hvilket ganske naturligt havde sin Grund i den Omstændighed, at Ordenen, ifølge dens rent katholske Oprindelse, nu ikke fandtes passende til at gives som en sær Naadesbevisning af Konger, der satte sig til Opgave at knuse Katholicismen og indføre Reformationen i Danmark. Uden derfor nogensinde at være bleven udtrykkelig ophævet, maa Elefantordenen betragtes som ikke længer bestaaende, indtil Kong Frederik II, omtrent samtidig med den franske Helligaandsordens Indstiftelse, paany kaldte den tillive og uddelte den, første Gang i Odense, den 3die Maj 1580, i Anledning af Slesvigs Forlening til Kongens

Farbrødre Adolf og Hans den Ældre, og fra den Dag af har Elefantordenen uafbrudt bestaaet som Ridderorden, skjønt den er undergaaet flere Forandringer, ikke blot med Hensyn til dens ydre Form, men ogsaa til dens hele indre Organisation.

Dens første Form efter Gjenfødselen se vi os istand til nøjagtig at kunne angive, da der i den kronologiske Samling findes et Exemplar af Ordenen, der er baaret af Kong Frederik II selv. Elefanten, der er temmelig flad, er af Guld, med blaa og rød Emajlle, og prydet med forskellige Forsiringer. Paa den ene Side ses i en Medajllon Kongens Brystbillede i Profil, og nedenunder findes i blaa Emajlle Bogstaverne M. H. Z. G. A. (Kongens Valgsprog: »Meine Hoffnung Zu Gott Allein«); paa den modsatte Side ses, ligeledes i en Medajllon, de kronede Bogstaver F. S. (»Fredericus Secundus«) og nedenunder, i blaa Emajlle, Bogstaverne T. I. W. B. (»Treu Ist Wild-Brat«, Kongens andet Valgsprog). Elefanten hænger i en lang, overordenlig fint udarbejdet Guldkjæde, der er prydet med en utallig Mængde smaa Rosetter.

Frederik II's Elefantorden.

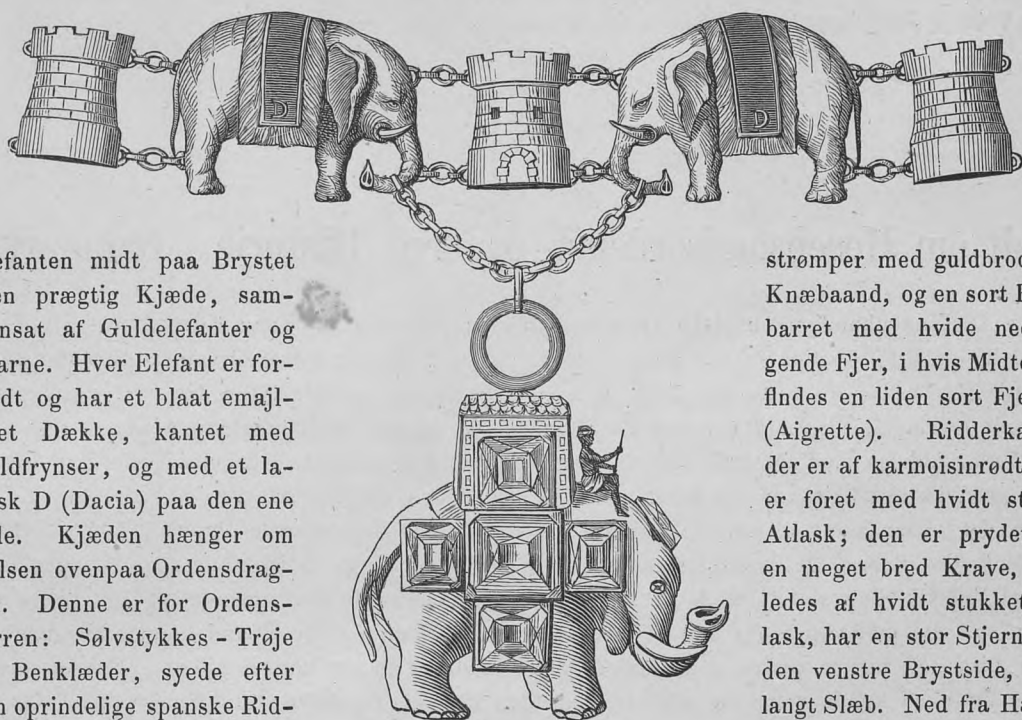
Kristian IV's Elefantorden.

I Begyndelsen af sin Regjeringstid bar Kong Kristian IV selv Elefantordenen omtrent som hans Fader havde baaret den, men i en lang Aarrække vides han ikke at have tildelt Nogen den. Efterat han i Aaret 1616 havde indstiftet den væbnede Arm, forbandt han denne Orden med Elefanten. Denne Forbindelse blev imidlertid ikke af lang Varighed; thi allerede den 5te October 1634, den udvalgte Konge Prins Kristians Bryllupsdag, uddelte han kun Elefanten, uden den væbnede Arm, til 12 Adelsmænd (deriblandt Korfits Ulfeld), og fra nu af fik Elefanten at gaa paa egne Ben for Fremtiden. Ordenstegnet bestod under Kristian IV af en hvid Elefant med blaat Dække, smykket med Taffelstene. Taarnet viste paa den ene Side Kongens Billede, paa den anden Side hans kronede Navnetræk. Maaske har dog endnu Anbringelsen af Taarnet indskrænket sig til de af Kristian IV selv og hans Nærmeste baarne Ordenstegn, saa at Taarnet først er blevet almindeligt under hans Søn Frederik III; thi 23de September 1663 skriver denne — formodentlig i Anledning af de forestaaende Festligheder i Oktober Maaned ved Trolovelsen imellem Frederik III's Datter Anna Sofie og Kurprins Johan Georg af Sachsen — til Premierministeren, Grev Kristian Rantzau: »Woris Naadigste willie og befaling er, at I paa wore wegne forstendiger de, som med woris Ridderorden begaffwit ere, at de offenn paa Elephantens Ryg it thaarn lader gjøre«. Det var ogsaa under Frederik III, at Ordensstjernen først kom i Brug; den var prydet med to Kroner og Kongens Valgsprog:

Dominus providebit, ligesom han ogsaa bar Ordenstegnet i et blaat Baand om Halsen, ikke som tidligere i en Guldkjæde.*)

Vi ere da komne til den Konge, fra hvem Elefantordenens nuværende Indretning skriver sig.

Den 1ste December 1693, samme Dag som den under 12te Oktober 1671 fornyede ældgamle Dannebrogorden fik sine Statuter, stadfæstede Kong Kristian V ligeledes de endnu for Elefantordenen gjældende Regler. Ifølge disse bestaar det almindelige Ordenstegn af en hvid emajllet Guldelefant, med et rødt emajllet Taarn paa Ryggen, og prydet med et Kors af Diamanter paa Siden. Den bæres ved højre Hofte i et bredt blaat Silkebaand, som hænger over den venstre Skulder. Paa venstre Side af Brystet bæres en ottestraalet sølvbroderet Stjerne, i hvis Midte findes et Sølvkors paa rød Fløjlsgrund. Paa Ordensdagene, eller ved andre særdeles Højtideligheder, naar Ridderne ere iførte den egenlige Ordensdragt, bæres

Elefanten midt paa Brystet i en prægtig Kjæde, sammensat af Guldelefanter og Taarne. Hver Elefant er forgyldt og har et blaat emajllet Dække, kantet med Guldfrynser, og med et latinsk D (Dacia) paa den ene Side. Kjæden hænger om Halsen ovenpaa Ordensdragten. Denne er for Ordensherren: Sølvstykket - Troje og Benklæder, syede efter den oprindelige spanske Ridderdrags Mode, hvide Silke-

Kristian V's Elefantorden.

strømper med guldbroderede Knæbaand, og en sort Fløjlsbarret med hvide nedhængende Fjer, i hvis Midte atter findes en liden sort Fjerbusk (Aigrette). Ridderkappen, der er af karmoisinrødt Fløjl, er foret med hvidt stukket Atlask; den er prydet med en meget bred Krave, ligeledes af hvidt stukket Atlask, har en stor Stjerne paa den venstre Brystside, og et langt Slæb. Ned fra Halsen, hvor Kappen sammenhægtes,

hænge to lange Snore af Guld, med en Guldkvast paa hver Ende. En lignende Dragt bære de øvrige Riddere, kun med den Forskjel, at Troje og Benklæder ere af hvidt Silketøj med indvævede Guldblomster, at Barrettens Fjer ere hvide og røde, (Fjerbusken i Midten er hvid), og endelig, at de foran nedhængende Snore med Kvaster ere af Guld og karmoisinrød Silke. Med Hensyn til Dragten er endvidere at bemærke, at ikkun fyrstelige Personer have Ret til at bære langt Slæb. — 1ste Januar er Elefantriddernes Ordensdag, ligesom 8de April, vor Konges Fødselsdag, er fælles Højtidsdag for den og Dannebrogordenen.

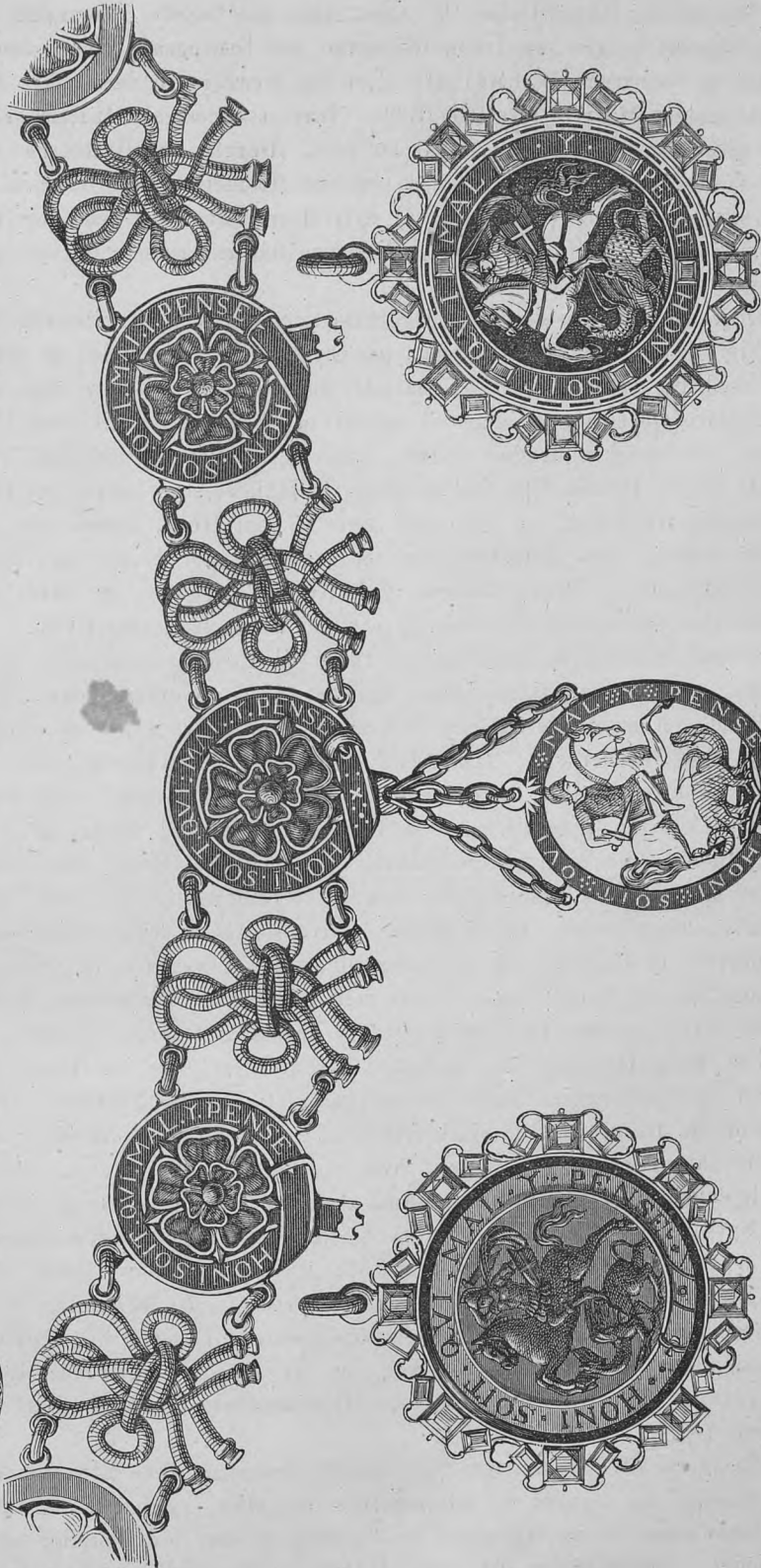
*) Jfr. ved denne korte Fremstilling navnlig: Münter »Undersøgelser om de danske Ridderordeners Oprindelse«, E. C. Werlauff »De hellige tre Kongers Kapel i Roeskilde Domkirke« S. 22 o. flg. og samme Forfatters: »Om Stiftelsen af en Ridderorden for Norge«.

I den kronologiske Samling findes flere, af de afdøde danske Konger baarne Exemplarer af Elefantordenen og andre i Forbindelse med denne staaende Gjenstande. Vi skulle, foruden paa de her, for Oversigtens Skyld paa eet Sted samlede, afbildede Ordenstegn, gøre opmærksom paa et ret mærkeligt Klædningsstykke fra Kong Kristian V's Tid, nemlig en rød Silketrøje med indvævede Sølv-Elefanter og Stjerner, efter al Rimelighed et Slags paatænkt Ordenstrøje fra Ordenens Fornylsestid. Fra samme Konges Tid findes endvidere nogle Exemplarer af de Elefanter, der ved hin Lejlighed forelagdes Kongen, da han skulde bestemme Ordenstegnets Form, og endelig er der fra Kristian V's Tid en sort Bask af Hejrefjer, der sandsynligvis har siddet i Kongens Barret. Fjerholderen er af Guld, i gjenembrudt Arbejde, besat med Diamanter og smukt emajllet. Sluttelig skulle vi fremhæve en overordenlig kostbar og smukt forarbejdet Elefant, der har tilhørt Kong Frederik V. Dækket er af slebne Safirer, paa den ene Side smykket med Kongens Navnetræk i smaa Brillanter, paa den anden Side med et Kors af meget store Brillanter, medens Taarnet er besat med slebne Rubiner, Alt udført i det i Juvelersproget saakaldte Biolægningsarbejde.

Lidt om Hosebaandsordenen og dens Historie i Danmark.

Den navnkundige engelske Hosebaandsorden stiftedes af Kong Edvard III, efter den almindelig antagne Mening i hans 23de Regjeringsaar, 1350, og ifølge Ordenens Statuter skete det »til Ære for den almægtige Gud, den hellige Jomfru og Martyren Georg«. Angaaende Ordenens Oprindelse hersker der stor Usikkerhed. Et meget almindeligt Sagn sætter den saaledes i Forbindelse med følgende Begivenhed: Paa et Hofbal tabte Kongens Elskerinde, Grevinden af Salisbury, sit venstre Strømpebaand. Idet den galante Elsker bukkede sig, for at optage det, kom han ved samme Lejlighed til at bringe den skønne Dames Kjole i Uorden, og fremkaldte derved de nærmeststaaende Ridderses Munterhed, hvilken de, tvertimod god og gammel Hofskik, kun slet forstode at skjule. Kongen opdagede deres Skadefryd og udbrød da: »Hony soit qvi mal y pense!« og lovede, at saaledes skulde dette Baand komme til Ære, at baade disse og mange andre gode Mænd skulde tidt og længe komme til at sukke efter det. Uagtet dette nu kunde være ret pikant, turde dog den Mening have størst Sansynlighed for sig, der hidleder Ordenen fra den krigerske og ridderlige Konges Agt, at belønne Tapperheden med et sjeldent Udmærkelsestegn, der kunde vinke, som et højt og hæderligt Maal, selv de tapreste Riddere til hans Faner. Man har da ogsaa navnlig sat Ordenens Tilblivelse i Forbindelse med det for Englænderne saa hæderfulde Slag ved Crecy den 26de August 1346, hvor 3000 engelske Riddere og 7000 Bueskytter sejrede over 60,000 Franskmænd og hvor den unge Prins af Wales, den siden saa berømte »sorte Prins«, tjente sine første Sporer. Der fortælles, at Kong Edvard bandt sit venstre Strømpebaand om en Lanse, og med denne som Slagmærke og Raabet »Ridder Georg« som Løsen, stormede hans tapre Skarer ind paa Fjenden. Ordenens Statuter holdt sig nu i det Væsenlige, som de vare givne af Kong Edvard III, indtil Henrik VIII fornyede Ordenen den 23de April 1522 og fastsatte mere bestemte Regler for den.

Ifølge Statutterne holdes hvert Aar i Slutningen af April et Ordenskapitel i Windsor Kapellet, hvor de nye Riddere optages med stor Pomp og Højtidelighed. Kongen er Ordensherre, men foruden ham og Prinsen af Blodet kan Ordenen kun tælle 26 indenlandske Medlemmer. Disse skulle være af fornem Byrd, deres Forfædre skulde mindst i 3dje Led have været

Kristian V's St. Georgs Ordenstegn.
(Forsiden.)

Frederik II's Husebaandsorden.

Kristian V's St. Georgs Ordenstegn.
(Bagsiden.)

Adelsmænd, saavel paa fædrene som paa mødrene Side; ethvert Medlem skal være, som det hedder i Statutterne, »a gentleman by name, arms and blood«. De skulle være gudsfrygtige og tapre, og ligesom Kongen kan vælge Ridderne, kan han ogsaa fratage dem Værdigheden, naar de ved slet og vanærende Forhold have gjort sig uværdige til den. Til udenrigske Medlemmer kunne blot vælges Mænd af fyrstelig Byrd. Naar et udenrigsk Medlem skal installeres og han ikke kan give Møde i Windsor, skal Ordenen, Dragten og Statutterne overrækkes ham ved Ordenens Vaabnkonge. Foruden disse egenlige Riddere tæller Ordenen ifølge Statutterne 26 saakaldte simple Riddere (poor knights), hvis Hverv det er at bede for Ridderskabet, hvorfor de erholde hver 300 Lstrl. om Aaret. Ordenen har sin Kansler og sin egen Præst, der altid er Biskoppen af Winchester.

Ordensdragten bestaar af en Underklædning af hvidt sølvindvirket Silkestof, Barret med vajende Fjer og en blaa Fløjlskappe, paa hvis venstre Brystside er anbragt en ottestraalet Stjerne, med St. Georgskorset og Baandet med Devisen: »Hony soit qvi mal y pense«, i Midten. Selve Ordenstegnet derimod bestaar af Knæbaandet af blaat Fløjl med Devisen af Diamanter, der bæres under det venstre Knæ, og til dette oprindelige Tegn, der stammer fra Edvard III, føjede Henrik VIII den prægtige Guldkjæde, som bæres om Halsen, og om hvilken det udtrykkelig fremhæves, at den skal være af purt Guld, bæres ved store Højtideligheder, og at den hverken maa bortgives eller sælges. Udenfor de egenlige store Ordensdage bæres et Guldskjold med St. Georgs Billedet indfattet i Diamanter, og dertil hører et blaat Baand, som bæres over den venstre Skulder og sammenheftes ved højre Hofte.

I den kronologiske Samling ere flere til Hosebaandsordenen henhørende Gjenstande opbevarede. Der findes saaledes flere Knæbaand, St. Georgsbilleder, Dragter o. s. v., men en Gjenstand, der navnlig er af stor Interesse, er en saare skøn og værdifuld Halskjæde, som har tilhørt Kong Frederik II. Paa Afbildningen ses et Stykke af denne Kjæde, hvert Led i $\frac{3}{4}$ af dens sande Størrelse. Denne Kjæde bestaar af 26 smaa runde Skjolde, sammenføjede ved et Slags kunstigt slyngede Snore af Guld. Hvert Skjold dannes af et sammenslynget blaat emajlleret Baand, der omgiver en dobbelt rød emajlleret Rose. Paa Baandet læses Devisen. Under det midterste af disse Skjolde hænger et Georgsbillede i Guld. Hele Kjæden er c. $2\frac{1}{2}$ Alen lang og meget svær. Det Knæbaand, hvoraf Afbildningen viser begge Dele af Spændet og Begyndelsen til Baandet, har ligeledes tilhørt Kong Frederik II. Spændet er af Guld, viser hist og her Spor af Emajlle og er besat med Rubiner og Diamanter; selve Baandet er kantet med hvide Perler, medens Devisens Bogstaver bestaa af Rubiner. Endelig ses paa Afbildningen de to Sider af et Georgsbillede, indfattet i Diamanter, der har tilhørt Kong Kristian V, og som vi for Sammenhængens Skyld optage paa dette Sted. Forsiden, der viser St. Georg til Hest, fældende Dragen, er af emajlleret Guld i gjenembrudt Arbejde, saaledes at Bagsiden, der dannes af en smuk graa Onyx, hvor ligeledes samme Helgen findes smukt udskaaren, skinner igjennem. Dette Billede er ogsaa tegnet i $\frac{3}{4}$ af den virkelige Størrelse.

Syv danske Konger ere blevne hædrede med Hosebaandsordenen, nemlig: 1) Erik af Pommern, der fik den under Henrik V; 2) Hans, under Henrik VII; 3) Frederik II, under Elisabeth; 4) Kristian IV, under Jakob I; 5) Kristian V under Karl II den 16de November 1662, da han som Kronprins gjæstede England; 6) Frederik VI, der modtog Ordensinsignierne den 17de Juni 1822, og 7) vor nu regjerende Konge, Hans Majestæt Kong Kristian IX, hvis Investitur som Hosebaandsridder fandt Sted paa Amalienborg den 25de April 1865.

De fleste af disse Konger have erholdt Ordenen, ikke blot paa Grund af Slægtskabsforhold imellem det danske og det engelske Kongehus, men ogsaa af andre Grunde, navnlig naar det har været af sær Vigtighed for England, at staa i et inderligt og venskabeligt Forhold til Danmark. Saaledes var det, for at tage et Exempel, navnlig for ved den ham viste

Udmærkelse at vinde en politisk Ven i Frederik II, at Dronning Elisabeth optog ham blandt Ridderne af Hosebaandsordenen; det skete nemlig just paa en Tid, da hendes Stilling var meget vanskelig formedelst det spændte Forhold, hvori hun stod til Spanien, og da hun desuden havde rig Opfordring til at være paa sin Post ligeoverfor den fangne Marie Stuarts mange hevntørstende Venner.

Da sidstnævnte Begivenhed var forbunden med særegne Omstændigheder, og, saaledes som den fremkom, afgiver et interessant og ejendommeligt Tidsbillede, skulle vi dvæle lidt nøjere ved den.

I en egenhændig latinsk Skrivelse, dat. 6te August 1580, havde Dronning Elisabeth meddelt Kong Frederik II, at han allerede i et Ordenskapitel, der holdtes i Windsor den 24de April 1579, var bleven optaget iblandt Hosebaandsordenens Riddere, og i sin Svarskrivelse, dat. 8de September 1580, havde Kong Frederik modtaget Valget og takket Dronningen for den Ære, der var vederfaret ham. Der hengik imidlertid næsten et Par Aar endnu, inden Kong Frederik modtog Ordensinsignierne, og som Grund til denne Forsinkelse angaves, at foruden ham vare paa samme Dag tvende andre Fyrster, nemlig Kongen af Frankrig og den romerske Kejser, blevne optagne i Ordenen, men at man endnu ikke, af forskellige politiske Aarsager, havde set sig istand til at sende disse Fyrster de for dem bestemte Ordenstegn, og derfor, for ikke, at støde dem, ogsaa havde opsat Insigniernes Afsendelse til Danmark. Da hine Aarsager imidlertid endnu vare langtfra at klares, og Dronning Elisabeth tilsidst fandt, at det vilde være utilbørligt, om Kong Frederik skulde vente længere af den Grund, meldte hun ham i en Skrivelse af 21de Mai 1582, at nu vilde Ordenen blive ham overrakt ved et i denne Anledning til Danmark afsendt overordenligt Gesandtskab.

Den 22de Juli 1582 landede dette ved Helsingør. Det bestod af en fornem engelsk Adelsmand, Lord Willoughby, som Hovedmand, Ordenens Vaabenkonge, Gilbert Dethik og Ordensherolden, Robert Glover Sommerset, ledsagede af et talrigt og prægtigt Følge.

Efter Gesandtskabets Ankomst hengik der nogen Tid med Underhandlinger, der førtes paa den ene Side af Lord Willoughby, paa dansk Side derimod af den franske Gesandt og fire danske Adelsmænd, angaaende Maaden, hvorpaa Installationen skulde foregaa, idet Kong Frederik hverken ønskede at iføre sig Ordensklæderne, eller at underkaste sig andre Ceremonier, end den, at modtage Ordenen »i Navnet Faderens, Sønnens og den Helligaands«. Lorden forestillede de danske Underhandlere, »hvor ærefuld Ordenen var, formedelst dens første Stifter, formedelst de hæderlige Vilkaar og Punkter, den var grundet paa, og Mængden af højberømte Kejsere, Konger og Fyrster i dette Selskab og Samfund: at Virkningen deraf var kun i ædel og dydefuld Samdrægtighed at forene og forbinde ædle og dydefulde Fyrsters Sind til Guds Ære, til deres udødelige Berømmelse og til deres Staters fælles Bedste. I Henseende til Klæderne, da vare de ej alene kostelige, men ogsaa meget klædelige og pyntelige, saaledes at ingen Fyrste havde afslaaet dem, men adskillige havde holdt det for en stor Ære at bære dem; og for heri end mere at tilfredsstille ham (Kongen), havde han (Gesandten) sendt ham et Billede af en Mand, saaledes paaklædt, tilligemed Statuternes Brug«. Paa Grund af disse Forestillinger, der bleve Kongen nøje forklarede af de danske Underhandlere, bekvemmede Hans Majestæt sig til at modtage Ordenen, og ankom i den Anledning den 9de August til Kronborg.

Her bleve nu store Foranstaltninger truffene til Forherligelse af denne for Kongen saa hæderfulde Begivenhed, og efter at Lord Willoughby havde haft Audiens og overrakt sit Kreditiv om Mandagen den 12te August, berammedes den næste Dag, Tirsdagen, til Insigniernes højtidelige Overleverelse. Omgiven af et glimrende Hof, modtog Kongen Gesandtskabet paa Kronborg »meget kongelig forberedt modtog han Klæderne med hans egne Hænder, og med stor Fornøjelse modtog og bar Hosebaandet, Halskjæden og Georgsbilledet«, som det hedder i Lord Willoughbys egenhændige Indberetning til Dronning Elisabeth, hvorfra flere af disse

Optegnelser ere hentede*). Efter Modtagelsen af Insignierne, lovede Kongen at udfylde det ham overrakte Dokument angaaende Eden, og da Ceremonierne vare til Ende, tordnede alle Kronborgs Kanoner Budskabet om den Hæder, der var vederfare Kong Frederik, ud over de rullende Bølger. Derpaa blev der »til Ære for Høsebaandet« givet et kongeligt Gilde, og Dagen sluttede med et kunstigt og prægtigt Fyrværkeri. De paafølgende Dage vexlede med Jagtfester og kongelige Maaltider og om Løverdagen den 17de August stededes Gesandtskabet til Afskedsaudiens, hvorpaa det forlod Danmark med Indtrykket af en gæsteventlig og gjæv Konge, der raadede over et rigt og skjønt Land.

Et Skab („Cabinet”).

Det her afbildede Møbel, der paa Klappens Yderside viser Aarstallet 1580, er en udmærket Prøve paa de Pragtskabe, som i det 16de Aarhundrede bleve udførte i Tyskland og derfra vandrede omkring til Europas Slotte og Herregaarde. Det Ejendommelige ved disse Møbler bestod dels i den hele Grundform, der gjerne havde en arkitektonisk Karakter, dels i selve Arbejdets Rigdom og Emnets Kostbarhed.

Selve Skabet er 30 Tommer højt, 36 Tommer langt og 27 Tommer bredt. Dets ydre Beklædning er graveret og forgyldt Metal med Ibentræs Indfatning. Det bæres af fire hvilende Løver af forgyldt Metal, begrænses ved Hjørnerne af fire kanellerede Ibentræs Søjler, der ere prydede med Metalindlægning, og har ovenpaa smaa fritstaaende Metalfigurer, hvoraf mange dog nu mangle. Klappen foran, der er til at slaa ned, og forøvrigt udmærker sig ved en saare fortrinlig Laas, er baade udvendig og indvendig beklædt med Metalplader i graveret Arbejde (ligesom Skabets øvrige Ydersider), medens derimod Skufferne og Dørene indenfor Klappen udvendig ere beklædte med Metalplader i ophøjet Arbejde. Materialet i Skufferne er det saakaldte Atlasktræ, og de udmærke sig desuden alle ved en overordenlig skjøn Indlægning af forskjelligfarvede Træsarter.

De graverede Fremstillinger ere udførte efter de omtrent i Midten af det 16de Aarhundrede udførte og i sin Tid saa opsigtsvækkende Billeder til Luthers tyske Bibel af Maleren Vergilius Solis i Nyrnberg, der af sin Samtid regnedes for Apelles' Ligemand, ja, paa Grund af disse Billeders hellige og ophøjede Emner var Henrykkelsen over ham saa stor, at han med Hensyn til Geni vel endog mentes at have endel forud for den hedenske Oldtids nysnævnte Heros i Kunsten — om Nutiden imidlertid ganske vilde dele denne hans Samtids Kunsthenrykkelse, er et andet Spørgsmaal.

Underdelen, hvorpaa Skabet er stillet, er af sort lakeret Træ og af nyere Dato.

*) Jvfr. Nye Danske Magazin 4 B.

Et Skab („Cabinet“).

Et Uhr fra Kristian IV's Barndom.

Det er en firkantet, stærkt forgyldt Sølvkasse, omtrent to Tommer høj og fire Tommer lang og bred, hvilende paa fire Løvefødder og paa alle fire Sider prydet med nydelige Figurer, Frugter, Blomster og Løvværk, i drevet Arbejde. Skiven, der vender opad, er af Sølv, med indgravede Prydelser og sort emajllerede romerske Tal. Viseren er fra en senere Tid, og

Frederik V's kronede Navnetræk, hvormed den er prydet, leder til den Formodning, at Uhret er blevet istandsat under denne Konge.

Dette Uhr er en Gjenstand af sær Interesse, saavel fordi det skriver sig fra Kristian IV's tidlige Barndom og saaledes maaske er det ældste Stykke, der kan henføres til ham personlig, som fordi et slikt Uhr paa den Tid blev betragtet som en saa sjelden Mærkværdighed, at det af Nogle i et ikke meget fjernere Tidsrum endog blev sat i Forbindelse med den »sorte Kunst«. Man erindre sig blot hin bekjendte Fortælling hos den svenske Historieskriver Fryxell om en mægtig russisk Czar, der med Forfærdelse sendte et Uhr, en Gave fra den danske Konge Kristian III, tilbage, fordi dets Tiktik i hans Øren lød som de onde Aanders Tale og truende Varselsrøst! — Saaledes var det paa den Tid fat med Kjendskabet til den ædle Uhrmagerkunst i Czarens Rige, og stod end Kundskaben i alle Ting paa et højere Trin ved det danske Hof end ved det russiske, var dog et Uhr ogsaa her dengang en stor Sjældenhed.

Et Uhr fra Kristian IV's Barndom.

Skiller man den baade indvendig og udvendig lueforyldte Bundflade fra den øvrige Uhrkasse, da læser man indvendig paa Pladen følgende Indskrift, ristet med romerske Bogstaver:

»ANNO . 1584 . GAF . KONNING . FREDERICK . DEN . ANDEN . TIL . DANEMARK .
OCH . NORGE &c SIN . SØN . KRISTIAN . DETE . SEGEVERK.«

Den kronologiske Samling ejer foruden dette flere andre interessante Uhre, deriblandt et, der endog er af en ældre Dato, end det her afbildede, nemlig et lille sølvforyldt Uhr, Dronning Dorotheas »Taffeluhr« (Kristian III), paa hvilket Skiven findes anbragt paa Forsiden. Af de mange øvrige kan nævnes et meget stort Taffeluhr fra Kristian IV's tidligere Regjeringsperiode, forfærdiget af en berømt Astronom og Uhrmager i Strassborg, Isach Haabrecht. Det er meget kunstig indrettet, forsynet med Spilleværk, Klokkespil, omdrejende Figurer, en pibende Hane og meget Mere, hvorved det, ligesom dets Forbillede, Uhrværket i Strassborgs Münster, i sin Tid har vakt Verdens Forbauselse som et ottende Underværk.

IV.

Kristian IV (1588—1648).

Dragter.

Den kronologiske Samling er i Besiddelse af en af de righoldigste og kostbareste Dragtsuiter, som findes, og kan for et Tidsrum af henved tre hundrede Aar føre os alle Europas skiftende Moder for Øje. Mange af disse Dragter laa indtil den nyeste Tid gjemte paa Pulterkamre, og de øvrige fandtes samlede ophængte i nogle Skabe ude i Stengangen, saa at det under et flygtigt Besøg neppe var muligt at faa et blot nogenlunde klart Begreb om den Pragt og Elegance i Stof og Broderi, der i gamle Dage skulde til, for at Klædningens Bærer kunde møde, som det anstod sig en ædel og højbaaren Herre. Nu ere alle de mange Dragter i Rækkefølge indordnede under de forskjellige Konger og bidrage paa hvert Sted i en væsenlig Grad til at kaste et klart Lys over Tidens Smag og kulturhistoriske Tilstande.

Den ældste Dragt, den ene af de her afbildede, skriver sig fra Aaret 1596, da den blev baaret af Kristian IV paa hans Kroningsdag den 29de August. Som de fleste Kroningsdragter, er den som den oprindelige spanske Ridderdragt, og dens Stof er saare elegant og kostbart: Gyldenstykke, indvirket med Blomster af Sølv og karmoisinrød Silke. Langs hver Søm paa Trøjen løber en Kantning af Søvlidser, medens Benklæderne paalangs og forneden ere kantede med en rig Besætning af Sølvblonder. Paa den anden Afbildning, der viser os Kristian IV som vi oftest pleje at se ham fremstillet, bærer Kongen en Dragt efter den i første Halvdel af det 17de Aarhundrede almindeligt herskende hollandske Mode, til hvis karakteristiske Egenheder navnlig høre: en bred udsyet Krave, usædvanlig kort Liv, lange Skjoder, bredkravede Støvler m. M. Ogsaa i denne

Kristian IV.
(1596.)

Dragt, der omtrent skriver sig fra Aaret 1640, er Stoffet overordenlig elegant og kostbart: Trøje, Benklæder og Kappe ere af Guldmor, indvirket med Blomsterbuketter af Sølv. Foret under Kappen er af hvidt Atlask, indvirket med Sølvtraade og Blomster af gul Silke og Sølv.

Af Kristian IV's øvrige Dragter skulle vi indskrænke os til endnu at mindes tvende fra hans sidste Periode, nemlig de navnkundige Rester af den blodplettede Dragt, som han bar i Slaget ved Femern (1644), og den rige Sørgedragt af brabantse Kniplinger, som han bar, da han fulgte sin førstefødte Søn Kristian, den udvalgte Konge, til Jorden (November 1647).

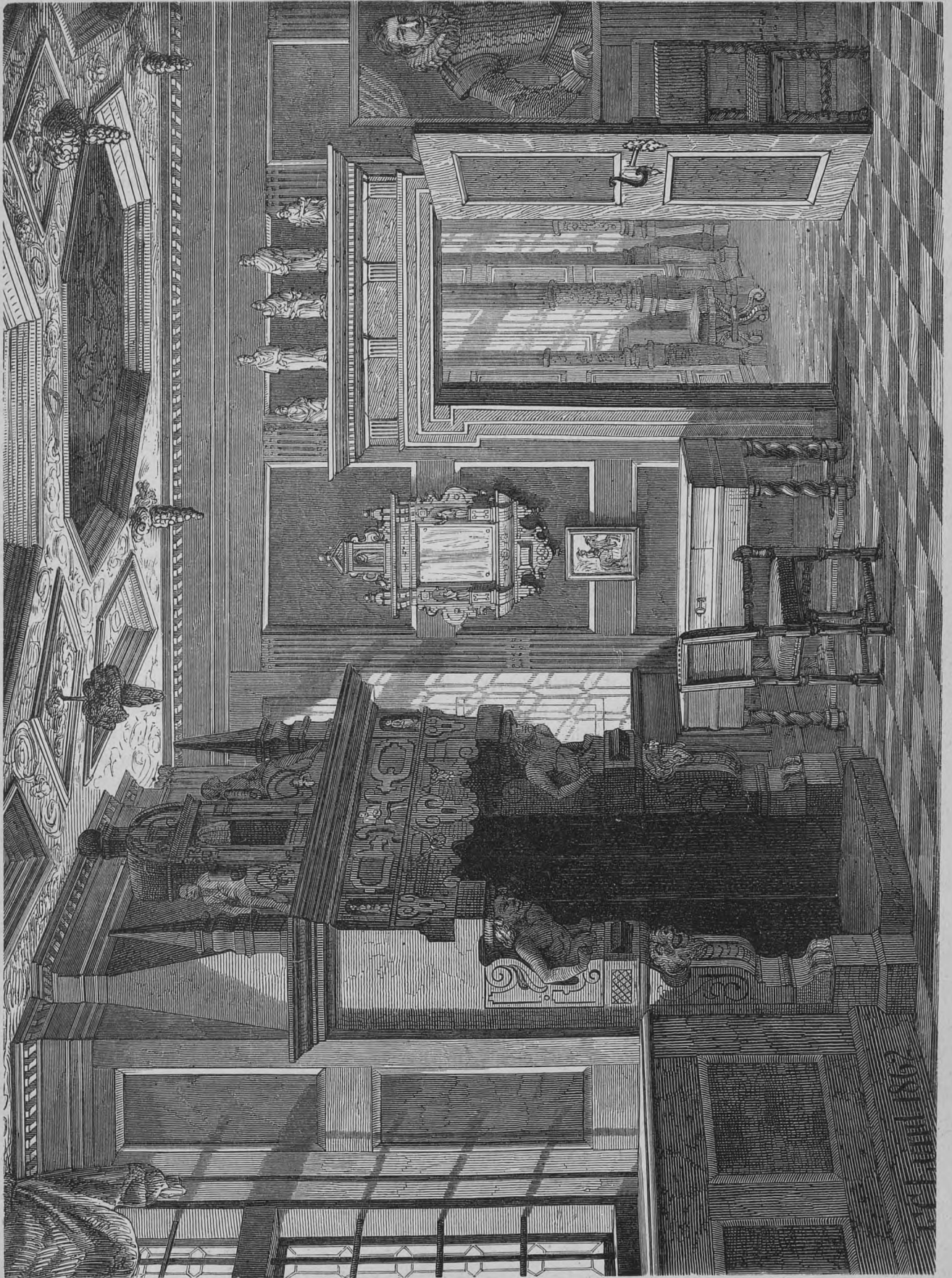
Kristian IV.
(1640).

Kristian IV's Arbejds- værelse.

Sønden for Audienssalen ligger et Værelse, der af Kong Kristian IV blev benyttet som Arbejdsværelse, naar han opholdt sig paa Rosenborg, og derfor gaar under dette Navn den Dag idag, uagtet det i Tidernes Løb især blev beboet af Dronningerne, blandt Andre af Kristian V's Dronning Charlotte Amalie, der her havde sit eget Kabinet, medens Audienssalen tjente som hendes Forgemak.

Væggenes oprindelige Egepanel fik vistnok i denne Dronnings Tid sit nuværende skildpaddeagtige Udseende af en paatrøgen brunlig Farve, hvorimod Fyldingernes grønne Lakering med japanske Figurer i Guld har vedligeholdt sig fra Slottets første Tid. Flisegulvet ombyttedes senere med Trægulv; den pragtfulde Sandstens-Kamin blev til muret og dens Ornamenters Skjønhed dulgt under et tæt Lag af mørke Farver; endelig tilhøre de tre ottekantede Loftmalerier en langt senere Tid end Kristian IV's. Det smukke Stukkaturloft daterer sig derimod fra den oprindelige Bygherre, hvilket blandt Andet ses af Kongens Navnetræk, der, omgivet af Gipsrydelser, findes udfordet nordligste Vindue.

I den allernyeste Tid har man begyndt Istandsættelsen af dette Værelse, og gjort en god Begyndelse

Kristian IV's Arbejdsværelse.

med Kaminen, der ved en overordenlig rig og glimrende Udsmykning nu tilbagekalder os Kong Kristians straalende Dage. Af de mange mærkelige Gjenstande, som dette Værelse gemmer, skulle vi, foruden flere af de nedenfor afbildede, navnlig henlede Opmærksomheden paa et overordenlig pragtfuldt Ridetøj, oversaaet med Perler og Ædelstene og rigt besat med drevne og emajllerede Guldprydelser, der ifølge Traditionen skal have været en Brudegave fra Kongen til Kronprins Kristian (1634). Iøvrigt viser selve Tegningen os blandt Andet Kong Kristian IV's, fra Branden paa Frederiksborg reddede Skrivebord og Lænestol, og paa Væggen derover et yderst smagfuldt Spejl, indfattet i en smuk Ibentræs Ramme i Renæssancestil, der er rigt smykket med sirligt udarbejdede Figurer og Ornamentter af Sølv. Dette Spejl har tilhørt Dronning Anna Kathrine.

Et Drikkebæger.

Mange og storartede vare de Fester, som Kjøbenhavn i Sommeren 1596 var Vidne til, i Anledning af Kristian IV's Kroning. Rygtet om den Pragt og Glans, der ved denne Lejlighed blev udfoldet, og om den ridderlige Færdighed og Høviskhed, som Danmarks unge Konge havde lagt for Dagen, bares snart til de fjerneste Egne. Og der var da ogsaa Tunger nok til at fortælle derom; thi mange fyrstelige og andre højbaarne Mænd og Kvinder vare komne langvejs fra, for at overvære Kroningen, og enhver af de høje Herrer havde medbragt saa stort et Følge, at det naaede lige fra hans Naades Marskalk ned til Huskøkkens Svende, fra Fyrstens »Contrafeyer« til hans »Hoff-Bardskærer«, fra hans Kansler til hans Kjøkkendorvogter, ja man faar et Begreb om Gjæsternes Mængde, naar man veed, at de førte over 2200 Heste med sig ind i Staden, som bleve frit indkvarterede hos Borgerne. Man kan da sagtens tænke, at alle disse brogede Mennesker have opfattet og fortalt paa forskjellig Vis om Alt, hvad de havde hørt og set i de glimrende Kroningsdage, men deri samstemmede dog alle Beretninger, at Mage til Liv og Øjenslyst havde man endnu aldrig set og fik vel neppe at se igjen for det Første.

Iblandt Kroningshøjtidelighederne indtog Ridderspillet eller den Ringrenden, der holdtes paa Amagertorv den 3dje og 4de September, en fremragende Plads. Allerede fra den aarle Morgenstund mylrede Folk paa Gaderne; overalt, selv paa de utæneligste Steder og hvor det endog vilde være ligefrem umuligt at faa et eneste Glimt af Stadsen at se, vare Folk paa Færde, og mangen adstadig kjøbenhavnsk Borgermand foldede sine Hænder og rystede paa Hovedet over at se alle de halsbrækkende Kunster, hans Naboer gjorde, for at erobre en eller anden Tagrende eller Gåvlmønning med en Smule fri Udsigt. Men Modet blev belønnet, de gode Folk fik Noget at se! Thi uafbrudt fulgte nu i to samfulde Dage det ene Optog efter det andet, hvoraf mange vidnede om en utrolig Opfindsomhed og vare Gjenstand for almindelig Beundring. Især var dette Tilfældet med Markgrev Kristian af Brandenburgs, hvorfor denne Herre under almindelig Samstemning siden erholdt Æresskjænken for den bedste »Inuention«.

Iblandt alle de sytten forskjellige Optog, der paa Dystridets sidste Dag afløste hverandre, var der et, som efter Tilskuernes Mening bar Prisen fremfor de øvrige, og derfor ogsaa blev hædret med Damernes Æresskjænk. Det var bragt i Stand af Kongens Kammerjunker Frederik Rosenkrants og hans Hofjunker Jakob Lykke, og var »vdi de Siu Planeters Skickelse«:

Først var der en Mercurius i blaa Kjortel og rød Kaabe. Paa Hovedet havde han en rød Stormhat (aff Pap samlet) med Hanekam og tvende smaa Vinger; i Haanden bar han en af Slinger omsnoet Stav og paa Fødderne bevingede Halvstøvler. Saa to ridende Patriner (Vaabenbærere); den ene, hvis Hoved var tildannet som en forgyldt Sol, var iført en brandgul Silkekjortel, tilskaaren »effter de gamle Forfædris Maniere«, og bar en med Sølv og grøn Farve overstrøgen Rendestage; den anden, hvis Hoved var som en Sølvmaane, var iført en blaa Kjortel, oversaaet med Sølvstjerner, og bar i Haanden en rød og hvid Rendestage. Dernæst en stadselig Rytter, i blaa og rød, udskaaren Kjortel, Hjelm paa Hovedet og Halvstøvler paa Benene. I Haanden holdt han et brændende Hjerte, hvori der var et Fyrværkeri, som »gaff fra sig en stor sussen Røg og Damp«, medens Toget bevægede sig op og ned ad Banen. Dernæst de tre »Charites«, klædte som fagre Jomfruer, ridende paa store Strudsfugle og legende paa Luth, Harpe og Fiol. Strudsfuglene, der hver førte en forgyldt Hestesko i Næbet, trak en liden letbevægelig Vogn, hvori Hofjunker Jakob Lykke agede som Gudinden Venus. Hun bar en Fruerkjortel af rødt blommet Fløjl, paa Hovedet sad Kronen af Guld og blinkede i Solen, og ned over Skuldrene fløde de gule Lokker. Ved hendes Side red Kammerjunker Frederik Rosenkrants som Guden Mars paa en graa Ganger; han var iført Guldbrynje og Hjelm, og i Haanden holdt han et draget Sværd, hvormed han truede at sønderhugge den Guldkjæde, hvori Venus holdt ham fangen. Bagefter Vognen red Jupiter, i blaa Kjortel, med Krone paa Hovedet og gyldne Tordenstraaler i Haanden, og hos ham red Saturnus i gul Kjortel, med en Sølvmorshue paa Hovedet og bærende et Barn paa Haanden. »Aldelis paa den vjs, som mand vdi herlige gamle Malninger disse Planeter eller Hedniske Guder pleyer at male eller see affmalede.« Derefter kom en Skikkelse, Dagen, i lange, hvide, sølvvirkede Klæder og med et Hoved som en Hane; den trak en sort Hest med brandgul Opsadling, og endelig sluttedes Toget af nok en formummet Skikkelse, Natten, i lange, sorte, sølvvirkede Klæder; denne trak ligeledes en sort Hest, men med rød Opsadling. —

Stor var Jubelen, da dette Tog drog op og ned ad Banen, og mangt et Smil og venligt Blik belønnede Junkerne for deres artige Opfindsomhed; men vandt de paa denne Maade, saa tabte de igjen derved, at de paa Grund af de noget snevre Dragter, der vare mere til Stads, end til Nytte, bleve meget hindrede i alle Bevægelser og et let Bytte for deres høje Herre, Kongen.

Denne hævdede i fuldt Maal sit ridderlige Ry: i de to Kampdage rendte han 340 Gange og nedtog Ringen 206 Gange, deriblandt endog 17 Gange itræk. Intet Under altsaa, at han ved denne sin store Dygtighed bestandig blev Gjenstand for de unge fremmede Fyrstinders lønlige Sukke og for deres Brødres lydelige Beundring.

Søndagen den 5te September blev der først holdt Gudstjeneste og siden indtaget et kongeligt Maaltid oppe paa Slottet. Derpaa bleve Æresskjænkene uddelte af de høje Damer, efterat Dommerne havde afsagt deres Kjendelse.

Da Hans Majestæt, hvem Dommerne vilde tilkjende Prisen for den største Færdighed, høvisk undslog sig for at modtage den, blev den enstemmig tilkjendt Administratoren af Magdeburg. De øvrige Hædersbelønninger bleve tilkjendte Markgrev Kristian af Brandenburg, Grev Hieronymus Slick og de tvende Herrer, Kammerjunker Frederik Rosenkrants og Hofjunker Jakob Lykke. Af skønne Hænder modtog de Lykkelige deres Belønning; der blæstes i Trompeter og sloges paa Trommer, og der var en Glæde og Jubel over al Maade.

Et Minde om denne Ringrenden er det her afbildede Drikkebæger, der forestiller Kristian IV som Ringrender. Det bestaar af Kongens 28 Tommer høje Rytterstatue. Han er iført Harnisk, har en Fjederhat paa Hovedet og en Rendestage i Haanden, hvormed han

nedtager Ringen, der hænger imellem tvende, 48 Tommer høje, Søjler. Under Hesten danser en selsom Skikkelse, der skal forestille Kongens Hofnar. Paa Søjlerne findes indridset de Fyrsters og Ridders Navne og Vaabenskjolde, der udmærkede sig ved hin Lejlighed. Det Hele er af Sølv, stærkt forgyldt, og vejer omtrent 2000 Lod.

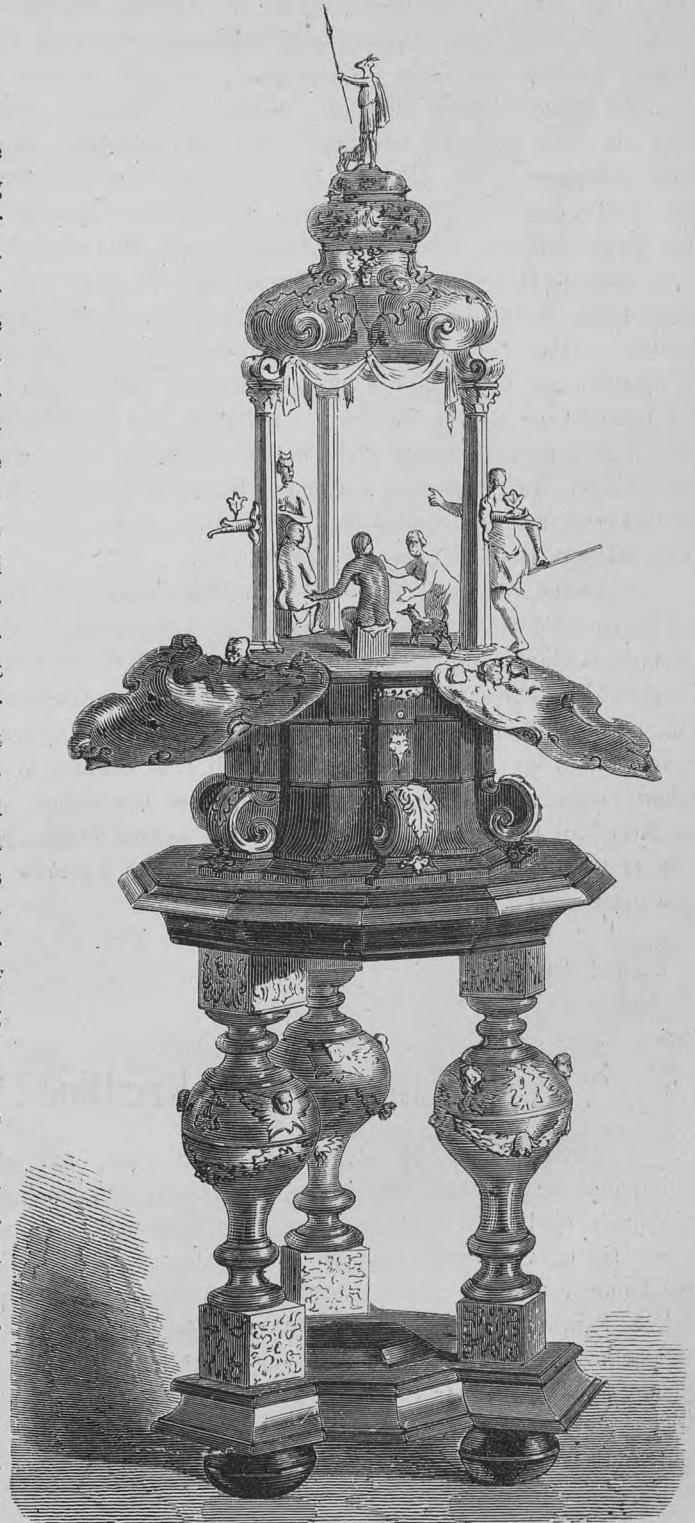
Et Drikkebæger: Kong Kristian IV som Ringreuder.

Naar Hesten skal gjøre Tjeneste som Bæger, skilles dens Hoved fra Kroppen, og denne vil ikke narre den Tørstende, hvis han magter at løfte den, godt fyldt, op til sin Mund.

Dronning Anna Kathrines Sølvfontæne.

Det her afbildede Pragtstykke fortjener, formedelst den Smag og Dygtighed, dets Mester har lagt for Dagen, at fremhæves som et fortrinligt Bevis paa det høje Standpunkt, visse Haandværker indtog paa Kristian IV's Tid. Dette gjælder da navnlig om hine Dages Guld- og Sølvmede, der bragte det saavidt, at mange af deres efterladte Arbejder nu staa for os som virkelige Kunstfrembringelser, ja undertiden næsten som uopnaaelige. Vi skulle til Bestyrkelse herfor lejlighedsvis blot nævne Kristian IV's berømte Krone, som opbevares iblandt de kongelige Regalier. Denne, der skriver sig fra Slutningen af det 16de Aarhundrede og er bleven forfærdiget af den bekjendte Guldsmed Diderik Fiuren i Odense, vækker med Rette den Dag idag enhver Kjenders Beundring; thi ved den Kunstfærdighed og Skjønhedssans, der har raadet overalt ved Anbringelsen af Stene, Perler, drevne Figurer og Emajlle, og ved den Delikatesse, hvormed endog den mindste Ubetydelighed er udført, kan dette Arbejde dristig udfordre Nutidens allerypperste Frembringelser i lignende Retning til Sammenligning, uden at behøve at frygte for at skulle staa til Skamme.

Dronning Anna Kathrines Fontæne er af Sølv. Tre ottekantede Søjler med korinthiske Kapitæler bære to Beholdere, den nederste bestemt til vellugtende Vande, der igjennem de hule Søjler ved Hjælp af de midt paa disse siddende Hanner skulde springe ned i de tre

Dronning Anna Kathrines Sølvfontæne.

Sølvfade, den øverste derimod bestemt til Røgelse, hvorfor dens Sider ere gennembrudte paa flere Steder. Bundfladen, hvorfra Søjlerne hæve sig, er prydet med en Gruppe, forestillende Diana, der med tre Nymfer overraskes af Aktæon, ligesom hun er kommen op af Badet. Paa Søens ene Bred viser Jægeren sig, ledsaget af sine to Hunde, med Jagtskydet i den højre Haand, medens han, som i Forbauselse over det skønne Syn, udstrækker den venstre Arm; paa den modsatte Bred staar den jomfruelige Gudinde med Ansigtet vendt mod den Dristige, men dog, som Stillingen antyder, ifærd med at flygte, skjønt hun endnu ikke har faaet taget Bue og Kogger op fra Jorden. De to af Nymferne have endnu det ene Ben i Vandet, medens den tredje, der er Aktæon nærmest, er sjunken i Knæ af Undseelse og Skræk. Øverst oppe paa Røgelsekarrets Laag staar Aktæon med Hjortehoved — Gudindens Hevn er begyndt. I sin venstre Haand holder han Spydet og ved hans Side staar en af Hundene. Alle disse Figurer ere støbte og ciselerede, hvorimod Meget af det Øvrige er udført i drevet Arbejde. Fontænen staar paa et sort Ibentræs Fodstykke, rigt udstyret med Sølvornamenter, og det Hele er opstillet paa et Bord, der har en Højde af omtrent 32 Tommer. Bordets tolvkantede Plade, der ligeledes er af sort Ibentræ, er indfattet med dobbelte Søvlister. Den hviler paa tre Sølvpiller, hver med en Kugle paa Midten af omtrent 8 Tommers Gjennemsnit, og rigt udstyrede med Sirater, Englehoveder, Løvværk, Blomster o. s. v., Alt af Sølv. Pillerne, der hvile paa en trekantet Fod af Ibentræ med Sølvkanter, ende nedentil i tre Knapper af samme Træsart. Hele Møblets Højde udgjør omtrent 3 Alen.

Denne Fontæne, der har tjent Dronningen som Toiletgjenstand, hvilket blandt Andet ses af en i Fodstykket anbragt Skuffe, hvis Indretning tydelig peger hen paa, at Møblet har haft en saadan Bestemmelse, har efter al Sandsynlighed udgjort et Stykke af en større Suite Pragtmøbler. Maaske have hertil hørt tvende andre Gjenstande paa Rosenborg fra Kristian IV's Tid, nemlig et sølvindlagt sort Ibentræs Bord, der ses nedenfor paa Afbildningen af Kristian IV's Soveværelse, og det ovenfor omtalte Spejl med Ramme af samme Materiale, der ligeledes har tilhørt Dronning Anna Kathrine. Have disse Gjenstande alle hørt til samme Suite, ser man sig istand til med temmelig Nøjagtighed at angive Tiden, paa hvilken de ere blevne til, idet man af tvende Portrætter af Kristian IV og Anna Kathrine, som findes paa Spejlet, kan henføre dette omtrent til Aaret 1610.

Et Skab fra Kristian IV's Tid.

Dette smukke Møbel, der er af Ibentræ, har udvendig en smagfuld Indlægning af Skildpadde og Elfenben, som indrammes af sorte, flammehøvlede Lister. Underdelen er et Bord paa fire drejede Ben, nederst endende i Kugler og forbundne ved et Korsbaand, fra hvis Midte hæver sig en vaseformet Prydelse. Indersiderne af Skabets Døre — ligesom hele Skuffepartiet, der kommer til syne, naar Skabet aabnes i Midten — ere prydede med Malerier paa Kobber i livlige Farver, der give genreartede bibelske Fremstillinger. Skufferne, der begrænses af flammehøvlede Lister, omgive et eget Parti indenfor to Døre paa Midten, bestaaende af fire smaa Skuffer paa hver Side, fra hvilke en korartet Fordybning trækker sig ind i Skabet, med Vægge af Spejlglass, der brydes af syv forsøvede Søjler. Nederst ved Bordet har Skabet et Skrivebrædt til at trække ud, naar det skal benyttes. Hele Møblet har en Højde af 2 Alen og 3 Kvarter og en Brede af omtrent 2 Alen.

Et Skab fra Kristian IV's Tid.

Kristian IV's Ridderslags-Kaarde.

Ridderslaget var i gamle Dage forbundet med stor Pomp og Højtidelighed. Det var en Akt, som, udenfor enkeltstaaende Tilfælde, i Almindelighed kun foretoges ved sjeldnere Begivenheder, f. Ex. i Anledning af en Tronfølgers Formæling eller Lignende, og omfattede da gjerne et større Antal dertil udvalgte fornemme og særlig fortjente Statsmænd og Krigere, hvis nye Hæder, som alt Øvrigt, skulde tjene til at give Festen forøget Glans.

Ridderslaget tildeltes i Riddersalen, der paa en saadan Dag luede af gyldne Kjæder, brogede, baldyrede Dragter og af de langs Væggene opstillede Drabanters blanke Hellebarder;

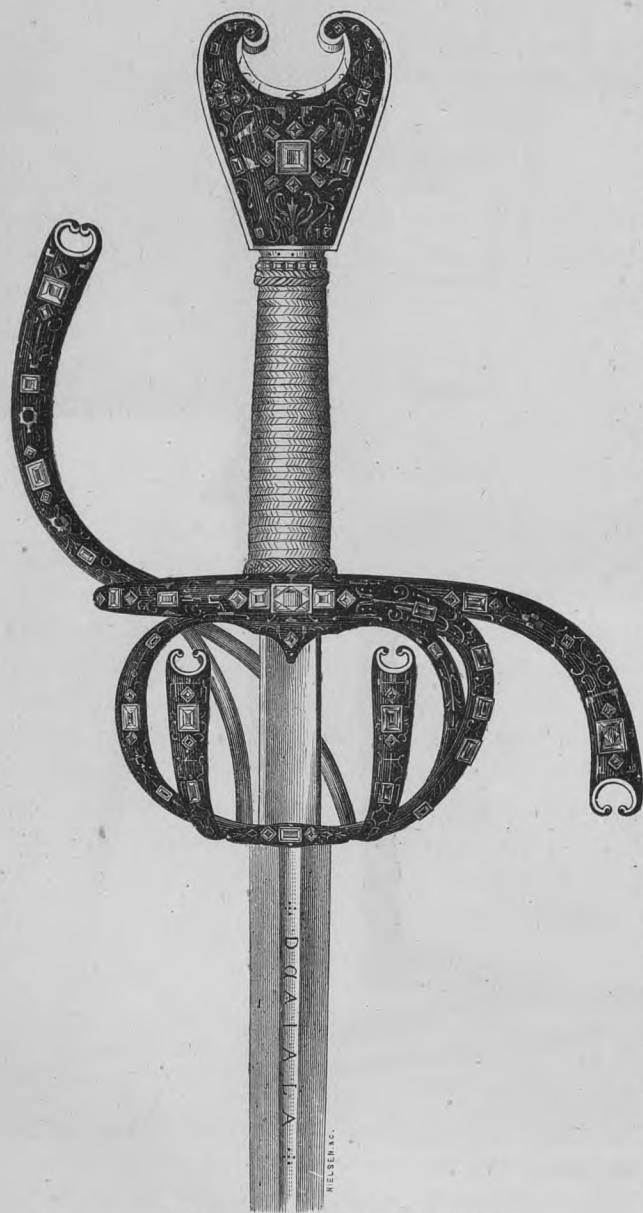
men Tronen i Salens ene Ende var den Sol, hvor alle disse Straaler havde deres Brændpunkt. Her sad Kongen, omgivet af sin glimrende Hofstat, Rigets Stordignitarier, Landets høje Adel og det mægtige Rigsraad. Ved Siden af Tronen stod Hofmarskalken, bærende det endnu i

Skeden hvilende Ridderslags-Sværd, og foran stode tvende pragtfuldt klædte Herrolder med Stave i Hænderne og Øjnene uafbrudt fæstede paa Kongen, agtende paa hans Vink.

Det gaves — Hofmarskalken drog Sværdet af Skeden og rakte det til Kongen, der nu, efterat den vordende Ridder under Navns og Rangs Nævnelse af Herrolden var kaldt frem for Tronen og havde lagt sig paa Knæ paa Ridderskamlen, sagtelig berørte den Knælendes venstre Skulder, sigende: »Jeg slager Dig til Ridder udi Nafn Gud Faders, Søns og den Helligaands: Stat op, Ridder!« Derpaa rakte han ham Ordenen, som Ridderen selv bandt om sit Bryst. Efterat dette var sket, forlod Ridderen sin Plads foran Tronen, for at give Plads for den Næste, og medens han stillede sig hen blandt de ældre Riddere — som den Yngste, nederst i Rækken — forkyndte Herrolden udaf Vinduet, hvilken Værdighed den stormægtigste Fyrste og Herre, Kong Kristian IV, Danmarks og Norges &c., havde forundt »den højædle, strenge og mandhaftige Herre« N N, hvilket Budskab derpaa de nede i Slotsgaarden opstillede Trompetere og Paukere ved Hjælp af deres Sølvinstrumenter lode gaa videre ud i Verden*).

Afbildningen viser os her et af den kronologiske Samlings skjønneste Vaaben, Kristian IV's saakaldte Ridderslags-Kaarde. Klingen er en af de berømte Toledoklinger, der i det 16de og 17de Aarhundrede stode i saa høj Pris paa alle Europas Vaabenmarkeder, men Fæ-

stet, der her ses i halv Størrelse, er efter al Sandsynlighed udført her i Landet. Det er af Guld, men Knappen og Bøjlen er overtrukket med en saare skøn blaa Emajlle, der atter brydes af en fin og smagfuld Tegning i Guld og en rig Besætning af skinnende Taffelstene.

Kristian IV's Ridderslags-Kaarde.

*) Jfr. Niels Slanges Kristian IV's Historie, IV, S. 782 og fig.

Ridderordenen „Den væbnede Arm“.

Ridderordenen »Den væbnede Arm« stiftedes af Kristian IV og uddeltes første Gang den 2den December 1616 under de store Højtideligheder, som paa denne Dag fandt Sted i Kolding, i Anledning af Slesvigs Forlening til Kongens Søstersøn, den holsten-gottorpske Hertug Frederik III. Skjönt Ordenen første Gang kom i Brug ved denne Lejlighed, antages den dog nærmest at være foranlediget ved det heldige Udfald af Kalmarkrigen, en Formodning, der bestyrkes ved den Omstændighed, at de Mænd, hvem Kongen ved hin højtidelige Lejlighed skjænkede den nye Orden, efterat han først havde givet dem det sædvanlige Ridderslag, vare

Ridderordenen „Den væbnede Arm“.

tolv Herremænd, »som havde holdet sig vel ndi den Svenske Krig«, og Ordenen blev saaledes her nærmest tildelt som en Tapperhedsbelønning. Navnene paa de første Riddere ses af de latinske Vers:

»Fries, Lung, Scheel, Rantzou, Rantzou tu Bildeqve Rantzou,
Senckler, Sparr & Pens, Sandberg, Scheel, partis equestris.«

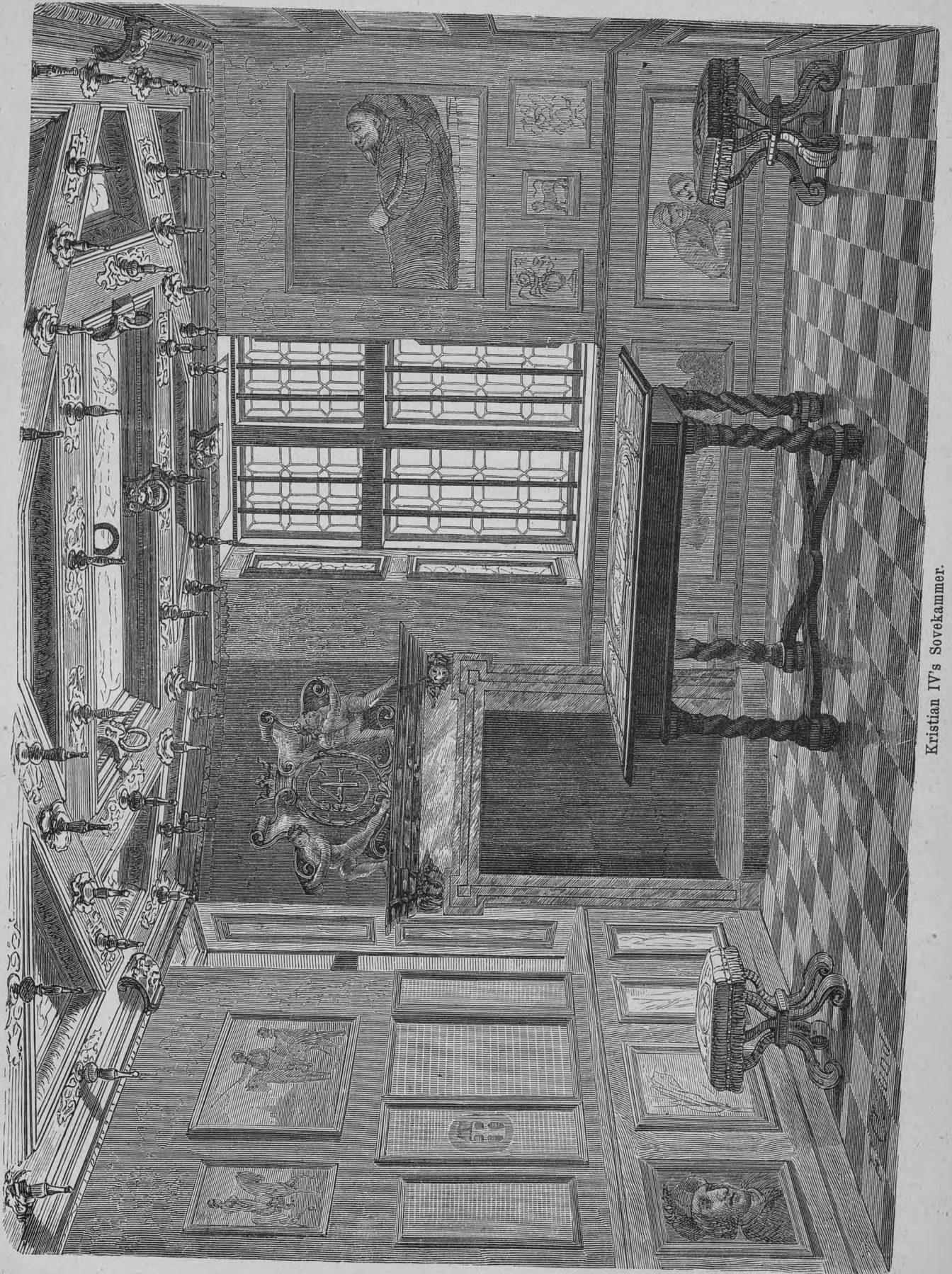
Ordenstegnet, en blaa emajllet, med Kristian IV's Navnetræk prydet, Arm, der holdt et draget Sværd i Haanden, hang i en fin Guldkjæde, der atter hang i det brede blaa Baand, hvormed Ordenen bandtes om Halsen. Den oprindelige Form forandredes imidlertid meget snart, idet den væbnede Arm sattes i Forbindelse med Elefantordenen, og siden gaves disse tvende Ordener forenede, indtil den sidste højtidelige Ordensuddeling under den nævnte Konge, der fandt Sted i Kjøbenhavn i Oktober 1634, i Anledning af den udvalgte Konge, Prins Kristians Formæling med den sachsiske Prinsesse Magdalene Sybille. Ved denne Lejlighed

veg nemlig den væbnede Arm ganske Pladsen for Elefanten, og siden har aldrig Nogen erholdt den. I den kronologiske Samling opbevares blandt flere Exemplarer af denne sjældne Orden i begge dens Skikkelser det Exemplar af den egenlige væbnede Arm, hvorefter Tegningen er udført.

Kristian IV's Sovekammer.

I Sommeren 1646 besøgte Kong Kristian IV for halvtresindstyvende Gang sit kjære Norge og efter Hjemkomsten derfra foretog han en Rundrejse i flere af sine danske og tyske Provinser. Paa disse Rejser skaanede han ligesaa lidet sine Kræfter, som han havde forkjælet dem i sine Manddomsdage, uagtet han mærkede, at Alderen nu stærkt gjorde sin Ret gjældende, efter at mange ustandne Strabadser, et langt Livs daadrige Virksomhed og megen oplevet Kummer havde svækket og nedbrudt hans engang saa stærke Legeme. Han blev efter den Tid tvungen til at opholde sig mere i Ro og Stilhed, og Resten af hans Dage gik for det meste hen paa hans Yndlingsslotte Frederiksborg og Rosenborg. Men den gamle Konge hengav sig ikke til Ladhed og Sløvhed i sit Livs Aften, tvertimod søgte han at glemme sin tiltagende Skrøbelighed, de lange søvnløse Nætter og de tunge Sorger, der hobevis strømmede ind over ham, ved en uafbrudt Syslen med Regjeringssager og anden Virksomhed. I Aaret 1647 rammedes han af det tungeste Slag: hans Søn, den udvalgte Konge, Kristian V, døde i Tyskland paa en Baderejse, og fra nu af faldt der kun lidet Lys paa den gamle Heltekonges Vej; krænkende og ydmygende Underhandlinger om Prins Frederiks Valg til Konge efter Faderen, førte med et selvsk og overmodigt Rigsraad, lode det paa en sørgelig Maade gaa op for ham, at der gaves en Sneverhertethed, som lod til at have glemt, hvor tidt han havde kjæmpet og blødt for sit Folk. Hans Kræfter aftog mere og mere, og i de første Maaneder af Aaret 1648 følte han sig saa svag, at han den 21de Februar (efter vor nuværende Tidsregning den 2den Marts) lod sig føre fra Frederiksborg, hvor han dengang residerede, til Rosenborg, for her at opbeeie Dødens Komme i sin tro Hovedstads Midte. Det havde snet om Natten, hvorfor man, for at han kunde hvile mere bekvemt, havde sat Gænger under hans Vogn, og saaledes forvandlet til Slæde førte den, trukken af otte Heste, det stille Tog over Vindelbroen ind i Rosenborgs Slotsgaard, som Kong Kristian den Dag betraadte for sidste Gang.

De følgende fire Dage var Kongen oven Senge, og varetog, ihvorvel meget afkræftet, med vant Nidkærhed sine Kongepligter, gjennemlæste Andragender, underskrev o. s. v., men derefter vare hans legemlige Evner saa kjendelig udtømte, at det stod klart for hans Omgivelser, at hans Dage vare talte. Søndagen den 27de Februar lod han afholde Prædiken ved sit Leje. Da hans Hofpræst, Mag. Laurits Jakobsen, nærmede sig dette, rakte Kongen ham Haanden med de Ord: »Her ligger jeg som en Guds Fange!« og da Præsten formanede ham til at have Gud i sit Hjerte og forlade sig paa Kristi Fortjeneste, svarede Kongen paa Latin: »Ne dubites!« og derefter paa Dansk: »Tvifler ikkun intet derpaa!« — Time efter Time blev han nu svagere, men gudhengiven og uden Klager bar han sine Lidelser. Den Fromhed og Guds frygt, hvormed han modtog Sakramentet, den stille Glæde, hvormed han lyttede til

Kristian IV's Sovékammer.

Salmesangen, medens han foldede Hænderne og bevægede Læberne, og den Sjælero, hvormed han saae sin Opløsning imøde og tilsidst gik ind til Herren den 28de Februar 1648, Kl. 5 om Eftermiddagen — Alt dette gjorde hans sidste Stund saa forunderlig gribende, og dannede ligesom en værdig Slutsten til det Mausolæum, hans store berømmelige Kongegjerning har rejst ham i det danske Folks Hjerte.

Hans Dødsværelse ligger ved Siden af Audienssalen i det nordøstlige Taarn. Fodpanelets Fyldinger ere prydede med nogle kvindelige og mandlige Portræter, Afbildninger af Kong Kristians Yndlingshunde Wildbrat og Tyrk og endel Prospekter fra Venedig. Væggene ere betrukne med grønt vatret, guldblommet Mor, Loftet prydet med rigt forgyldt Billedskjærerarbejde, der omgiver et Maleri, forestillende Medor og Angelica, og Gulvet er belagt med gullandske Stenfliser. Over Kaminen ses Kristian IV's kronede Navnetræk. De fire Ringe i Loftet have efter al Sandsynlighed tjent til at bære Sengeomhænget.

I dette Værelse opbevares mange højst interessante Gjenstande, der have tjent til Kong Kristians personlige Brug, saasom hans Kompas, Vægtskaal, Drikkebæger, Alterkalk m. M., og paa Væggen findes flere i historisk Henseende værdifulde Billeder, hvoriblandt kunne fremhæves det paa Tegningen synlige Maleri, Kristian IV paa Dødssengen, og et større Billede af van der Venne: Kristian IV som Fredsmægler, omgivet af flere af sine Børn med deres Ægtefæller, fremmede Magters Sendebud o. Fl.

V.

Frederik III (1648–1670).

Sønden for Kristian IV's Arbejdsværelse ligger et, formedelst det sparsomme Lys, som det faar fra en i det tilstødende vestlige Taarn anbragt Vindeltrappes Vinduer og fra et lille Sidekammer, temmelig mørkt Værelse, der i gamle Dage skal have tjent som Sovekammer (Kirsten Munk?). En Dør tilhøjre fører fra dette Værelse ad en kort Gang ind i Taarnkammeret (det saakaldte Havekabinet, der mod Syd har en nu tillukket Udgang til Haven), medens en midt paa den sydlige Væg anbragt Dør fører til den bekjendte »Marmorsal«. I de tvende førstnævnte Gemakker, og for en Del ogsaa i Marmorsalen, opbevares Dragter, Vaaben, Møbler o. s. v. fra Kong Frederik III's Tid, der ogsaa repræsenteres ved de nævnte to Værelsens Udsmykning (Tapeter, Gesimser m. M.), der viser hen til en senere Tid end Kristian IV's, ja til en her i Landet dengang begyndende ny Kulturperiode, den ældre Rokokotid.

Af de mange prægtige Dragter, der have tilhørt Frederik III, skulle vi særlig henlede Opmærksomheden paa den, Kongen ses iført paa det her meddelte Billede, som er en af de smukkeste og bedst vedligeholdte Dragter fra ældre Dage. Frakkens og Benklædernes Snit er efter den nederlandske Mode, Stoffet er graabrunt Klæde. Foran paa Ærmerne og langsmed alle Sømmene findes en saare rig Besætning af Guld- og Sølv-Lidser, medens Hatten er kantet med brede Guldgalloner. Det hvide Halstørklæde, hvis Ender efter Datidens Mode brede sig paa Brystet, er prydet med et fint hvidt Broderi.

Frederik III.

Et Skab fra Frederik III's Tid.

Et Skab fra Frederik III's Tid.

Dette Pragtmøbel har en Højde af 4 Alen, en Brede af 2 Alen 15 Tommer og en Dybde af omtrent 15 Tommer. Underdelen, et Bord, hviler paa 6, nedentil ved en firkantet Ramme forbundne, Ben, der ende i flade Kugler. Det er prydet med Indlægning af Skildpadde, Elfenben og forskjelligfarvet Træ. Selve Skabet er paa de to Sider prydet med Indlægning af Elfenben og Træ, men det er dog navnlig paa Forsiden, at dets Mester har anvendt hele sin Opfindsomhed. Dets Hovedprydelse bestaar i en tynd, paalagt Skildpaddesskal paa de 5 udbuede Skuffer paa hver Side og paa den ligeledes udbuede Dobbeldør paa Midten, der danner Hovedpartiet. Denne Beklædning, der paa Grund af Underlaget fremtræder med en stærk rødlig Farve, fremhæves end mere ved en smagfuld Anvendelse af sirlige Metalornamenter, sorte, flammehøvlede Trælister m. M. Øverst løber langs de tre Sider et Galleri — med forgyldte Piller paa Forsiden, men sorte paa Siden — der ovenpaa er prydet med forgyldte Frugtkurve, Overflødhedshorn m. M. af Træ og foran paa Hovedpartiet, der hæver sig i Midten, med paalagte Figurer af forgyldt Metal.

Aabnes den omtalte Dobbeldør paa Midten af Skabet, kommer et Slags Tempel — helliget Bakkus — tilsyne, inderst et Alter, hvor Guden, en lille Figur af forsøvet Træ, sidder paa sin Tønde med det løftede Bæger i sin Haand. Siderne dannes af to Korshvælvinger, der hvile paa fire Søjler og ligesom udgjøre Templets Sideskibe. De have hver en Niche i Baggrunden, med en staaende Figur, en mandlig og en kvindelig, ligeledes af forsøvet Træ. Gulvet har en Tavlebelægning af Elfenben og Ibenstræ og Siderne ere prydede med Spejlglass, Forgyldning, Elfenben og Skildpadde; med det sidstnævnte Materiale ere navnlig alle Søjlerne beklædte.

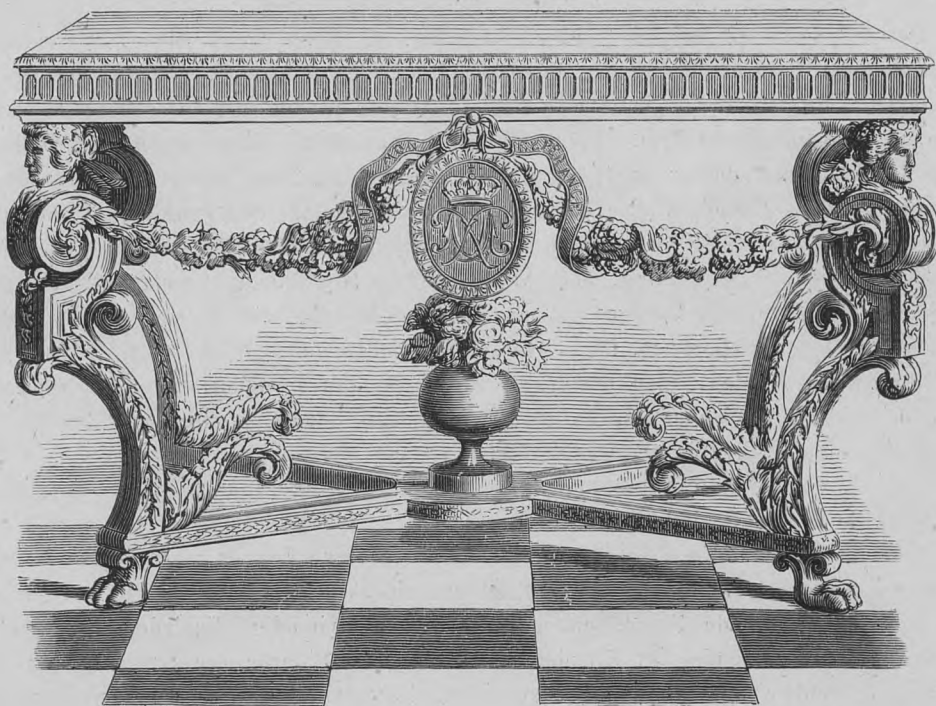
Et Bord og en Gueridon fra Dronning Sofie Amalies Tid.

Disse Gjenstande skrive sig fra den ældre Rokokotid, efter 1660, eller efter Enevoldsmagtens Indførelse, hvilket kan ses af den lukkede Krone, som findes anbragt paa flere Steder mellem de øvrige Dekorationer. Først efter Enevældens Indførelse veg nemlig, som bekjendt, den aabne Krone for Kronen med de lukkede Bøjler, der øverst oppe bære Kuglen og Korset o: Symbolet paa den Kongedømmet af Guds Naade forlenede Magt.

Dronning Sofie Amalies Bord og de dertil hørende to Gueridoner (hvoraf Afbildningen viser os den ene) ere af særdeles rigt Arbejde. Bordfrisen hviler paa fire smuktskaarne Kvindehoveder, der danne den øverste Del af Benene, som efter adskillige fantastiske Slyngninger tilsidst ende som Dyrefødder. Under Frisens tre Sider hænger en fin Guirlande, der paa Forsiden bøjer sig om et Skjold med Dronningens kronede og sammenslyngede Navnetræk. I et Baand over Skjoldet læses »EN DIEV MON ESPERANCE«, Sofie Amalies Valgsprog. Bordbenene forbindes forneden ved et Kors, som i Midten, hvor dets Arme mødes, bærer en Kurv med Blomster og Frugter.

En Gueridon.

Et Bord fra Dronning Sofie Amalies Tid.

Gueridonerne, der, ligesom Bordet, ere rigt prydede med udskaaet, forgyldt Arbejde paa himmelblaa Grund, have Plader af et Slags Lermosaik. En Blomsterkrans omgiver tvende Skjolde, det danske, med Løverne og Hjerterne, og det lyneborgske, med den springende Hest.

Et Krystalbæger.

Det her afbildede Bæger, der er af Bjergkrystal og maa henregnes til Samlingens skjønneste Prydelser, har efter al Sandsynlighed tilhørt den kunstelskende Kong. Frederik III, hvem vore nu saa rige Samlinger skyldte mange af deres bedste Perler. Hvorledes det er kommet i denne Konges Eje, ved man ikke, og Inventarieprotokollerne paa Rosenborg give ingensomhelst Vejledning i saa Henseende; man er her, som desværre saa ofte ellers, alene henvist til Gisningens altid famlende Usikkerhed. Skal man da overhovedet her indlade sig paa at gjætte, saa turde det maaske ligge nærmest at antage, at dette Bæger er en Gave fra Landgrev Karl af Hessen-Kassel, hvis Vaaben og Valgsprog: »candide et constanter («constamder»)^a, findes paa Bægerets Fodstykke. Det var jo nemlig ligesaavel i hine som i vore

Frederik III's Kryсталbæger.

Tider saare almindeligt, at Fyrsterne beseglede de imellem dem indbyrdes indgaaede Familjeforbindelser ved at offere rige og prægtige Gaver. Det er derfor maaske neppe saa langt af Vejen, hvis man daterer dette Bæger fra Landgrevens Søster Charlotte Amalies Formæling med Kronprins Kristian, den senere Kong Kristian V, og i saa Fald er det da indkommet her i Landet i Frederik III's sidste Levetid, da Formælingen, som bekjendt, fandt Sted i Aaret 1667, tre Aar forinden Frederik III's Død. —

Men vides der end saaledes Intet med Sikkerhed om dette Bægers historiske Oprindelse, saa har det dog ikkedestomindre en meget betydelig Interesse paa Grund af den sjeldne Slibning, der stiller det højt i Rækken blandt de skønneste Gjenstande af Bjergkrystal, som findes spredte rundt omkring i flere af Europas største Kunstsamlinger.

Bægeret bestaar af en omtrent fem Tommer lang og henimod tre Tommer høj konkylieformet Skaal, der hviler paa Ryggen af en smukt slebet foroverbøjet Figur, medens en bevinget Genius, løftende den ene Arm i Vejret, hæver sig foroven paa Skaalens bageste Del. Rundtom Skaalens Ydersider ses otte overordenlig skjønt slebne Hoveder, der ligesom alle de øvrige Prydelser paa Bægeret vise sig i Relief. Fodstykket, hvorpaa den bærende Figur staar, har, som Skaalen, en oval Form og er ligeledes prydet med Reliefs, foran det hessiske Vaaben, bagtil et kronet Skjold, hvori der ses en Fugl, med Landgrev Karls ovenfor omtalte Valgsprog som Omskrift. Begge disse Skjolde forbindes ved to Genier, der ses paa Fodstykkets Længdesider. Hele Bægeret har en Højde af ti Tommer.

Dronning Sofie Amalies Smykkeskrin.

I Aaret 1683 var Jørgen, den Sjette i Rækken af Frederik III's og Sofie Amalies otte Børn og født den 21de April 1653, bleven formælet med den engelske Prinsesse Anna, Hertugen af Yorks yngste Datter. To Aar derefter besteg Hertugen under Navn af Jakob II den engelske Trone. En Fremtid, rig paa Glans og Glæde, syntes da vel at maatte ligge aaben for den danske Kongesøn; men hvad Haab denne i saa Henseende kan have næret, da blev det tilvisse bittært skuffet; thi Krænkelse, Tilsidesættelser og alskens Sorger vare som oftest de Gaver, den lunefulde Skjæbne lod ham blive tildelt næsten lige fra det Øieblik af, at hans Hustrus Fader var bleven beklædt med Purpuren.

Kong Jakobs Herskertid varede kun tre Aar. Ude af Stand til at føle med sit Folk og for sit Folk, idet han var en bigot og fanatisk Tilhænger af Katholicismen, der var den engelske Nation en Pest og Vederstyggelighed, maatte han i sin hensynsløse og utæmmelige Lidenskabelighed snart væbne Alt imod sig, endog Medlemmerne af den Slægt, hvis ophøjede Hoved han selv var, forudsat at der hos dem endnu fandtes nogen Gnist af engelsk Nationalfølelse. Prins Georg og Anna vare Protestanter med Liv og Sjæl; deraf opstod selvfølgelig et spændt Forhold til Kongen, et Forhold, der forgiftede deres Dage, indtil han, som fredløs Flygtning, maatte forlade sit Rige, medens hans anden Svigersøn Vilhelm indtog det ledigblevne Kongesæde. Men heller ikke under Svogeren skulde Prins Georg danse paa Roser. Skjønt engang i Tiden bestemt til at bestige Tronen, blev dog hans Gemalinde ved mange Løjligheder krænket af sin Søster og Svoger; dette gik naturligvis ogsaa ud over hendes Gemal, og hvor pinligt det hele Forhold har været for dem begge, hvilke Krænkelse og smaalige Tilsidesættelser de ideligt have været udsatte for, det kan man blandt Andet se af Prins Jørgens Brev af

Dronning Sofie Amalies Smykkeskrin.

9de Januar 1693*), der antages at være skrevet til den bekjendte Kristian Siegfred v. Plessen, i mange Aar en tro Tjener og Ven af Prinsen og siden, under Titel af Rentekammerpræsident, Bestyrer af Finanserne under Kristian V. I dette Brev, der er skrevet til en fortrolig Ven, finder man en uforbeholden Afsløring af det hele ubehagelige, glædetomme Liv, som den stakkels godmodige Prins førte under sin ligesaa mægtige, som mærkelige og storslaaede Svoger og Herres Ørnevinger; man mærker ligesom, at han stundom gisper efter Luft. Saa døde Vilhelm i Aaret 1702 og Anna kom paa Tronen. Nu var da Prins Jørgen kommen paa en grøn Gren; som Englands Dronnings Ægteherre blev han ophøjet til megen Hæder og blev Ihænde­haver af mange Værdighedsposter — men kan Glans og Hæder stænge Sorgen ude? Og hvo har talt hans Suk — skjønt kun 55 Aar gammel og engang Fader til 17 Børn, sank han mødig og barnløs i sin Grav.

Iblandt flere tiloversblevne Minder fra hin Tid bevarer den kronologiske Samling det her afbildede Smykkeskrin. Det er en Gave fra Dronning Anna til hendes Svigermoder Enkedronning Sofie Amalie, og har i flere end en Henseende stort Værd.

Skrinets Længde udgjør forneden 18, men foroven 15 Tommer; det har en Brede forneden af 14, foroven af 12 Tommer og en Højde af omtrent en halv Alen. Materialet, hvoraf det er forarbejdet, er hovedsagelig Sølv, men Laaget og Siderne gjennembrydes paa flere Steder af slebne Krystaller. Disse, der ere 15 i Tallet, og hvoraf nogle have en betydelig Størrelse, ere fordelte saaledes, at der i Laaget findes fem (nemlig i Midten en stor ottekantet, paa hver af Kanterne en mindre af oval Form), medens de ti øvrige ere anbragte paa Skrinets Sider (to paa hver af Længdesiderne, tre paa hver af Bredesiderne). Igjennem disse Krystaller kastes, som igjennem Ruder, Lyset ned paa Bundens indvendige Flade, der viser os et Relief i smukt drevet Arbejde, forestillende Paris' Dom. Skrinet hviler paa fire forgyldte, med Granater prydede, Fødder. Desuden findes der rundt om Krystallerne paa Laaget og Siderne et betydeligt Antal temmelig store Granater, ialt 62; men hvad der dog navnlig bidrager til at forhøje Skrinets Værdi i en overordenlig Grad, er den utallige Mængde Diamanter, der overalt glimter os imøde. Om Krystallerne og Granaterne bugter der sig nemlig et rigt Slyngværk, Blomster, Blade og andre Ornamente, hvoraf flere forgyldte. Næsten hvert Blad og hver Knop omfatter nu en Diamant, saaledes at Antallet beløber sig til Tusinder.

Før 1794 blev dette Skrin opbevaret paa Kristiansborg, og der fortælles, at det i den første Tummel og Forvirring under Slottets Brand var faldet ét langfingret Individ i Hænderne, som derefter uhindret var kommet ud af Slottet med sit Bytte. Paa Amagertorv stødte Individet imidlertid paa en anset Borger, der strax anede Uraad, men foretrak at afkjøbe Tyven Skrinet til en billig Pris, istedetfor at gjøre Larm og Anskrig, hvorved det kunde befrygtes, at Tyven skulde kaste den kostbare Gjenstand fra sig ned paa Stenbroen og derved beskadige den. Borgeren, Bogtrykker Schultz, afleverede derpaa strax den frelste Skat til rette Vedkommende.

*) Jvfr. Nye Danske Magazin IV B.

VI.

Kristian V (1670–1699).

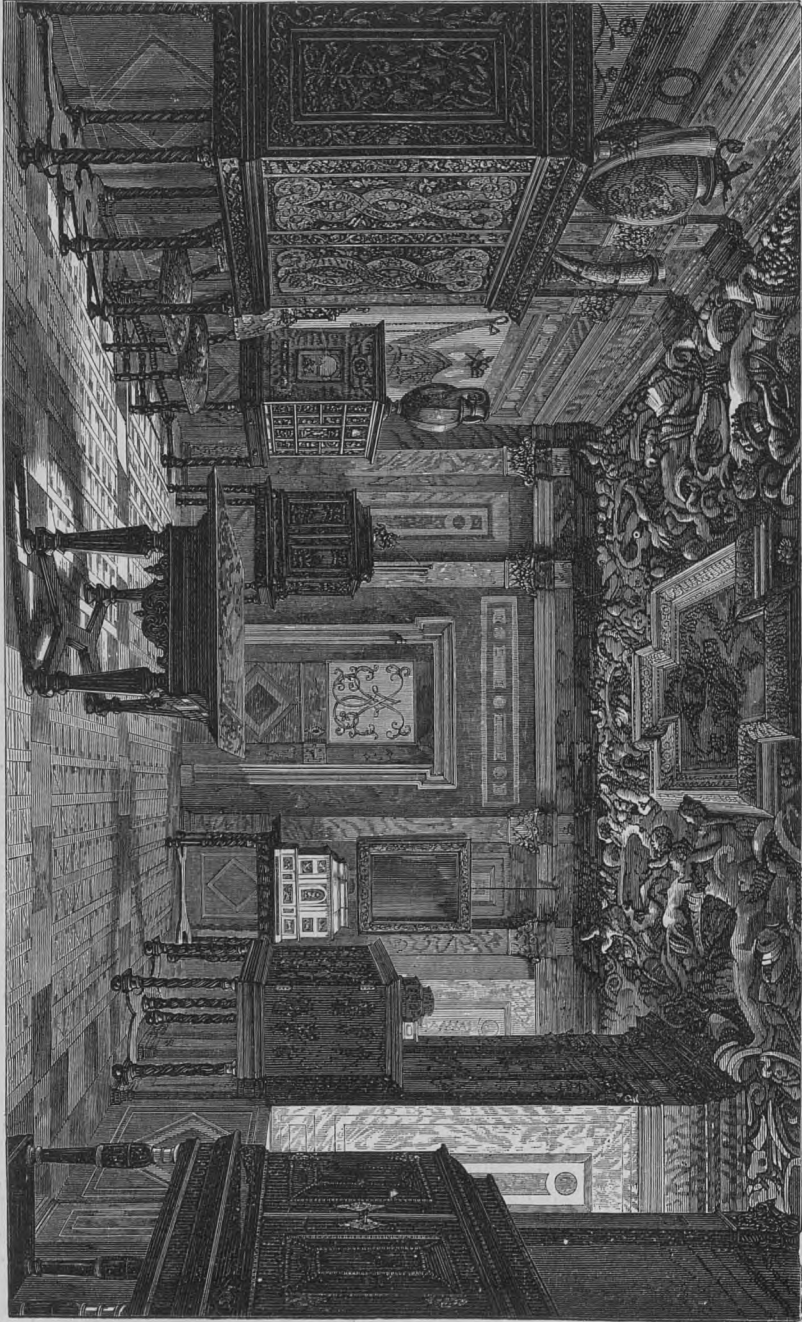
Man kaste blot et flygtigt Blik paa Billedet af Kong Kristian V, og det vil strax falde i Øjnene, at, er end Dragtens Grundform, Frakken (her forfærdiget af et svært graat Silkestof, rigt prydet med Broderi i Guld og Sølv), hovedsagelig den samme som under Frederik III, er der dog nu i andre Henseender indtraadt en stor Forandring i Smagen, man føler sig med Et hensat i en hel ny Tidsalder — Allongeparykkens.

Paa sin Udenlandsrejse (1662–63) havde Kristian V som Kronprins havt Lejlighed til paa nært Hold at blive indviet i Enevældens Mysterier. Hvormeget end Politiken siden fjernede ham fra det store Forbillede, Verdenssmagens Jupiter — de glimrende Bygninger, de straalende Hof-fester, de pragtfulde Møbler, de guldbroderede Dragter, den stive Etikette og de galante Æventyr, som han havde lært at kjende i Frankrigs Hovedstad, tabte aldrig deres lokkende Skjær. At det virkelig var saa, at Kong Ludvig ogsaa i Danmark efter Lejlighed fandt en Efterligner — derom kan man faa en lille Forestilling, medens man gennemvandrer Kristian V's Værelser paa Rosenborg.

Hvilken Pragt: Marmorsalen med sit kostbare overlæssede Gipsstukkaturloft, marmorpolerede Vægge og Mosaikgulv! Alle de sjeldne Skabe, indlagte og ud-skaarne og forgyldte; de venetianske Spejle; de kostelige Filigranarbejder; Kaarderne med emajllerede, stenbesatte Guldfæster; Gobelinstapeterne, og de rige Dragter: den røde guldbaldyrede Karusseldragt m. fl. — ja ved hvert Skridt erindres vi om en fra den foregaaende vidt forskjellige Tid, Enevældens, Ludvig XIV's Tidsalder.

Kristian V.

Marmorverhelset.

Marmorværelset.

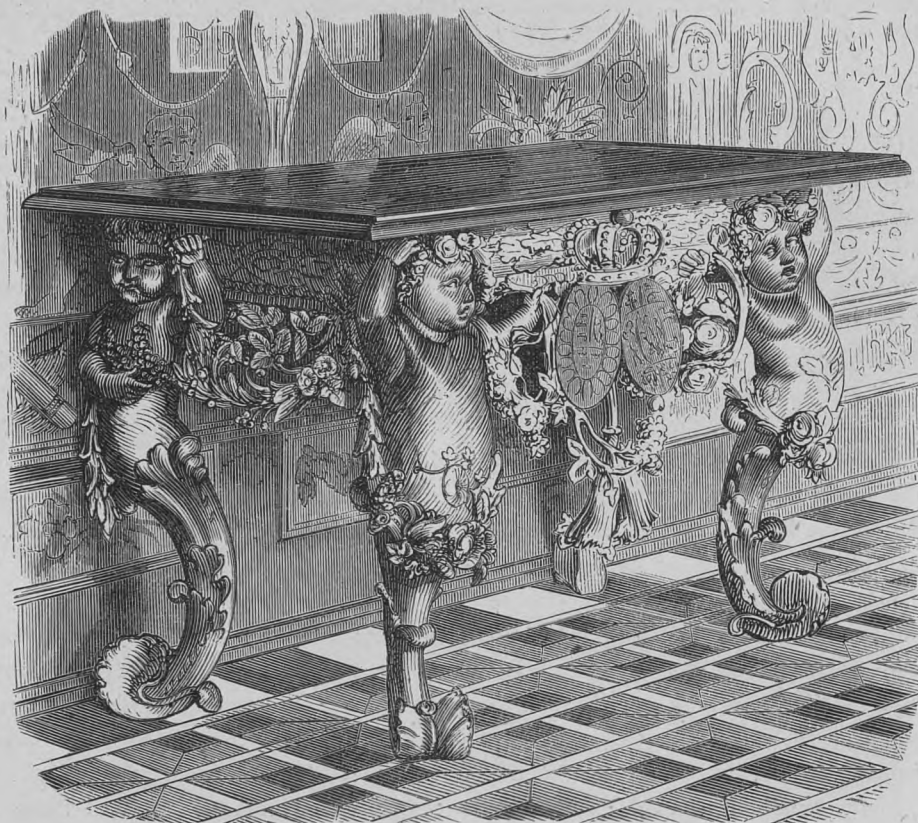
Dette Værelse, der har faaet sit Navn af, at dets Vægge ere beklædte med marmorfarvet Stuk, er paa tre Fag paa Vestsiden ud mod Exerccerpladsen og støder op til Stueetagens sydlige Endesal. Blanktpolerede Pilastre med korinthiske Kapitæler bryde Væggefladerne, der, som sagt, ere marmorerede og forøvrigt prydede med enkelte paamalede Billeder. Dets to Døre ere prydede med Kristian V's og hans Dronning, Charlotte Amalies, Navnetræk. Gulvet er en tavlet Mosaikbelægning i mørke og lyse Farver. Men hvad der dog navnlig giver dette Værelse størst Interesse som et mærkeligt Mindesmærke om den yppige og overlæssede Pragt, der karakteriserer den herskende Smagsretning i Ludvig XIV's Dage, er dets overordenlig rige Loft. I barok og overdaadig Yppighed ses her i Hautrelief et Virvar af Kranse, Frugter, sammenslyngede Snirkler og Genier, der omgive oliemalede Felter, nemlig i Midten to store Billeder, fremstillende svævende Genier med Blomsterkranse, og omkring disse tolv mindre Felter med de særskilte Bestanddele af det danske Vaaben. Hvor barokt end hele dette Værk kan forekomme den Indtrædende, saa er der dog over det Hele udbredt et Liv og en Fantasi, der ikke kan Andet end give et højt Begreb om den Mesters Kjækhed og Dygtighed, der har udført det.

Karakteriserer Værelset i høj Grad den nyfødte Enevældes Yppighed og Pragt, saa lægger denne sig ikke mindre for Dagen igjennem hvad det gjemmer af kostbare Møbler med Mosaik-, Skildpaddes- og anden Indlægning, af rigt broderede Dragter, af drejede og skaarne Elfenbenssager m. M. Disse Gjenstande, som efter Samlingens Omordning have faaet deres Plads herinde og hvoraf ikke faa ere af betydeligt Kunstværd, ville i de Omgivelser, hvori de fremtræde, neppe undlade at meddele Besøgeren et fyldigt og varigt Indtryk af hin glansfulde og pragtlystne Tidsalder.

Et Bord fra Kristian V's Tid.

Underdelen, der er af forgyldt Ahorntræ, bestaar af fire fantastiske mandlige Figurer (Telamoner), der tjene som Bordben, idet Frisen med Bordpladen hviler paa deres Hoveder. Saavel de bærende Figurer, som selve Frisen, ere rigt forsirede med udskåret Arbejde. Forsiden af Frisen viser os en yppig Guirlande af Egeløv og Blomster, under hvis Middelt Kongens og Dronningens (o: det danske og det hessiske) kronede Vaaben hænger i en smuk Indfatning af Blomster og Løvværk. Pladen er af grønbrunt, italiensk Marmor (antico verte), indlagt foroven, langs hver af Siderne, med en omtrent to Tommer bred Stribe af hvidt Marmor, og i Midten med en aflang, halvrund og halvkantet Plade, ligeledes af hvidt Marmor, i hvilken man ser indgravet Kristian V's Navnetræk med Krone over.

Dette Bord, der først i de senere Aar ved den nye Ordning af Sagerne er kommet til Hæder og Værdighed, har lidt endel under Tidens Tand, men er ikkedestomindre en Prydelse for Samlingen og et godt Bidrag til Rokokotidens Karakteristik.

Et Bord fra Kristian V's Tid.

Wismar-Bægeret.

Den 2den September 1675 udstedtes Danmarks Krigserklæring til Sverrig, og den i mange Henseender saa ærefulde og glimrende, men i sine Følger saa lidet fordelagtige saakaldte skaanske Krig tog sin Begyndelse. Imod Griffenfeldts Raad aabnedes Felttoget i Svensk Pommern istedetfor i Skaane, og Begyndelsen gjordes med Angrebet paa Rostock og flere Fæstninger, der snart faldt i de Danskes Hænder; i November Maaned stod den danske Hær udenfor Wismars Volde. Men indenfor dem laa en tapper og modig Besætning, der vilde forsvare sig til det Yderste. Den gjorde haard Modstand, og da Vinteren var for Haanden, vare de danske Hærførere, deriblandt Overgeneralen, Hertug Johan Adolf af Holsten-Pløen, Griffenfeldts Dødsfjende, af den Mening, at Belejringen burde hæves, men fandt en afgjort og utrættelig Modstander i Griffenfeldt, hvis Mening sejrede hos Kongen, saa at Belejringen fortsattes, til stor Harme for Generalerne, der mente, at Storkansleren burde blive ved sin Pen og ikke blande sig i Krigssagerne, som han ikke forstod sig paa. At han imidlertid ogsaa her var den kloge, viste Resultatet: den 13de December 1675 faldt nemlig Wismar i de Danskes Hænder. Dette var en af Griffenfeldts sidste Triumfer — den 20de Marts 1676 faldt han selv for sine mange Fjender, hvoriblandt den ovennævnte Hertug af Holsten-Pløen var en af de mægtigste.

I den kronologiske Samling findes et interessant Stykke, der knytter sig til Wismars Erobring, nemlig det Drikkebæger af Krystal, som den 13de December 1675 blev overrakt

Kong Kristian V af Wismars Kommandant, dengang denne, som et Underkastelsestegn, overleverede Stadens Nøgler til Kongen. Det har Form af en flyvende Fisk og er, ved Hjælp af emajllerede Guldringe, hvoraf nogle ere prydede med Rubiner, sammensat af forskellige Stykker, deriblandt nogle af en betydelig Størrelse. Selve Drikkebægeret bæres af to sammenslyngede, smukt slebne Delfiner af Bjergkrystal, hvis Hoveder hvile paa et prægtigt Fad, ligeledes af Krystal, der har en Længde af henved 11 Tommer. Fisken er henved 13 Tommer lang og

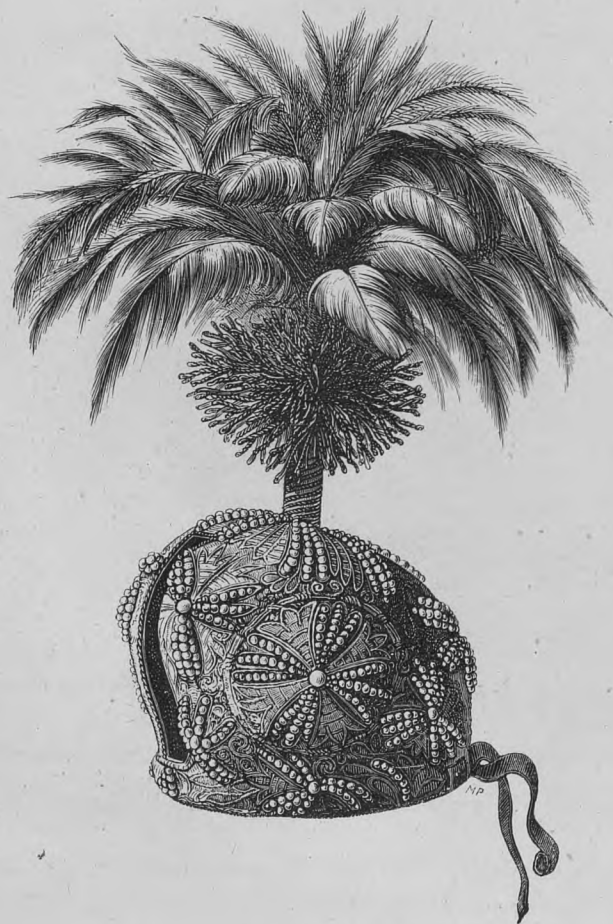
Et Drikkebæger af Krystal.

dens Tykkelse over Bugen udgjør 4—5 Tommer i Gjennemsnit. Højden af hele Bægeret, Fadet iberegnet, udgjør omtrent 9 Tommer.

Førenden denne Gjenstands historiske Betydning, har den en overordenlig Værdi som Kunstværk. Dette Bæger og et Par andre Gjenstande af Bjergkrystal, hvoriblandt det ovenfor omtalte Bæger fra Frederik III's Tid, kunne paa Grund af deres Størrelse og den udmærkede Slibning ligefrem henføres til Europas Mærkværdigheder af den Art.

En Falkehætte.

Endskjønt Falkejagten aldrig hos os er bleven udøvet med den Iver og i saa stort Omfang som andetsteds, har den dog ikke spillet en aldeles forsvindende Rolle i Danmark. Ikke blot har den været kjendt og udøvet her i Landet lige fra den hedenske Tid af, men i et længere Tidsrum har Danmark endogsaa havt stor Betydning for Falkejagten i det øvrige Europa, navnlig Frankrig og Tyskland, som det Land, hvorfra de bevingede Jægere aarlig rekrutteredes med friske Hjælpetropper o: dristige islandske Falke, der paa Begjæring af fremmede Potentater bleve disse tilsendte som Foræringer fra den danske Konge. Den sidste Sending herfra afgik i Aaret 1806 til Portugal.

En Falkehætte.

Tre Aar i Forvejen (Marts 1803) var den sidste Falkejagt bleven afholdt her i Landet, til Ære for Hertug Vilhelm af Gloucester, der i de Dage gjæstede det danske Hof. Det var dengang et sjældent Skuespil, der bødes Kjøbenhavnerne derude paa Fællederne; thi siden disse i 1772 bare Struensees Skafot — saa kort efterat Kristian VII med sin Dronning Karoline Mathilde og et glimrende Jagtfølge var reden over de samme Sletter, medens Falkene kredsede sig om Byttet højt over deres Hoveder (4de December 1771) — kunde Mindets Ravneskrig vel afskrække den syge Konge fra atter der at optræde som Falkejæger.

Det var navnlig under Kristian V, der egenlig først indrettede et fuldstændigt Falkoneri her i Landet, at Falkejagten, ihvorvel aldrig uddød, dog for en Tid levede op forynget i Danmark, en ganske naturlig Følge saavel af Kongens store Tilbøjelighed til Jagten overhovedet, som af den nye Tidsaand, hvis første Fordring var en Glans og Glimmer, der kastede som et Gjenskjær fra Riddertiden over den enevældige Konge og hans Omgivelser. Jagten i dens forskjellige Fremtoninger,

som Svanejagt, Parforcejagt, Falkejagt o. s. v., pragtfulde Karusselpartier og andre straalende Forlystelser hørte til Tidens mest uafviselige Krav.

I den kronologiske Samling findes mange Gjenstande fra hine Dage, der vidne om Kristian V's Jagttilbøjelighed: Jagtknive, Pistoler, Bøsser, Ridepiske og andre Sager. Af de i

Samlingen opbevarede Gjenstande, der staa i Forbindelse med Falkejagten, skulle vi her fremstille en Falkehætte.

Denne Falkehætte er indvendig af Skind, men udvendig guldbroderet og overalt tæt besat med ægte Perler; i Toppen har den en Busk af forskjelligtfarvede Fjer.

Falkehætten, der aftages, naar den afrettede Jagtfalk skal stige tilvejs efter sit Bytte, har en indvendig Beklædning af fint blødt Skind, og den maa dannes saaledes, at den ganske passer til Falkens Hoved og har en Udbøjning for Øjnene, for at disse ikke skulle trykkes. Den bliver bunden sammen i Nakken, men har en Aabning foran, hvorigjennem Næbet stikkes.

Hensigten med denne Hue, der oprindeligt skriver sig fra Araberne, »det kristelige Europas Læremestre i Falkonerkunsten, som i saa meget Andet«, og indførtes i Europa af Kejser Frederik II, der som Korsfarer havde lært den at kjende*), er at forebygge, at Fuglen modtager forvirrede Indtryk af forskelligartede og for den fremmede og uvante Omgivelser. Navnlig er dette, som man kan tænke sig, af stor Vigtighed i al den Tid, Fuglen bliver tæmnet og afrettet. Tidligere opnaaede man dette ad en temmelig barbarisk Vej: »Med en fin Synaal stak man tvende Huller — indenfra udad — gennem det nederste Øjelaag, og trak Enderne af Traaden op om Hovedet; derefter gjorde man det Samme ved det øverste Øjelaag, og bandt saa begge Traadene bag paa Hovedet, hvorved bevirkedes, at begge Øjelaagene, dog mest det nederste, bleve trukne op, og Øjet lukket, medens Hovedets Bagfjer beskyttede Traaden for at sønder rives af Dyrets Kløer. Hin Blænding vedvarede indtil den Tid, at man skulde prøve Fuglens Troskab nærmere, og hævedes efterhaanden ved mere og mere at løsne Traaden.«**).

Et Jagtbæger.

Det her afbildede Bæger fra Kristian V's Tid, der sandsynligvis har prydet Jagt-taffelerne og efter gammel Skik er gaaet rundt ved Bordet, er en i høj Grad ejendommelig Gjenstand.

Det bestaar af en omtrent 10 Tommer lang og 6 Tommer bred, indvendig forgyldt Skaal af Sølv, der er formet i en aflang Runding. Det holdes af en tigrenet Hjortetak, hvis Yderspidser danne et naturligt Greb, der slutter om Skaalen, som man maatte tage op af sit Leje, hvergang den skulde benyttes. Det Hele hviler paa et firkantet Fodstykke af forgyldt Kobber, og har en Højde af 1 Alen og 6 Tommer.

Kong Kristian V var, som ovenfor antydtes, en lidenskabelig Jæger; endog i sit Livs senere Dage deltog han i Jagtens Glæder med et Liv og en Lyst, der vel for en Stund lod ham glemme sin tiltagende Afmagt og Brøstfældighed, men som til Gjengjæld bagefter lod ham bøde derfor ved en forøget Afkræftelse og Slappelse, som ikke kunde Andet end fremskynde hans

*) Jfr. J. Reinhardt, Falkejagten. Dansk Maanedsskrift, 7. B.

***) P. V. Jacobsens Afhandling i Nyt historisk Tidsskrift. 2. B. (Side 317—18.)

Dages Ende. Den af ham her i Landet først indførte vilde Parforcejagt, hvor Jægeren paa sin skummende Hest forfølger den ængstede Hjort over Grøfter og Gjærder, Moser og Hegn, fulgt af de langhalsede Hunde, der ikke hvile, før de have jaget det ulykkelige Bytte, Skovens stille, fredelige Beboer, tildøde, var hans Yndlingsforlystelse, og mangen Bonde har vist standset ved sin Plov og korset sig over Kongens og hans Hofsinders vilde Færd. Den sidste Parforcejagt,

Et Jagtbæger fra Kristian V's Tid.

Kong Kristian tog Del i, blev afholdt i Jægersborg Dyrehave, den 19de Oktober 1698; om den bevarer endnu den kronologiske Samling et Minde.

Over Døren, der forbinder den sydlige Endesal i nederste Etage med Stengangen, ser man nemlig Takkerne af en Hjort, om hvilke Traditionen fortæller, at de have tilhørt det Dyr,

som paa hin Dag nær var blevet Kong Kristians Bane. Hjorten blev jaget længe, men undgik bestandig sine lidsige Forfølgere, og den svage Konge, der var bleven udmattet og træt, opgav tilsidst selv Forfølgningen, for at udhvile sig paa Eremitagen*), hvor der skulde samles nye Kræfter ved et velbesat Taffel. Før dette endnu var tilende, kom der Melding om, at nu var Hjorten her i Nærheden, omringet af Jægere og Hunde og ude af Stand til at flygte. Øjeblikkelig rejste Kongen sig fra Bordet, for med egen Haand at give det dødstrætte Dyr »Fangsten«, men skjønt Hjorten vel faldt ved Stødet, har dette enten været kraftløst eller ikke rammet paa rette Sted; thi Dyret rejste sig igjen paa Bagbenene og stødte til Kongen, saa at han faldt omkuld derved. En af Hofmændene hjalp ham vel strax paa Fode igjen, men ulykkeligtvis fik han da et nyt Slag paa sin venstre Fod af et af Hjortens Bagben, saa eftertrykkeligt, at han laa bevidstløs og Alle troede, at et Benbrud vilde blive den mindste Følge heraf. Dette viste sig nu vel ikke at være Tilfældet, men efter den Dag var Kongen ingensinde mere istand til at øve sin Yndlingslyst, og omtrent 10 Maaneder derefter laa han Lig. —

„Rosen“.

Ældre Besøgende ville mindes, hvor ubehagelig de følte sig overraskede, idet de traadte ind i Mellemstokværket paa Rosenborg. Efter at have vandret igjennem Stueetagens Værelser, der hvert for sig i sin Udsmykning og hele Indretning afspejler en bestemt karakteristisk Periode, Tiden under de tre Konger Kristian IV, Frederik III og Kristian V, kom man med Et ind i en stor Sal med hvidt glat Loft og mørkfarvede Vægge, sparsomt behængte med Malerier. Denne Sal havde af gamle Tiders Glans bevaret Navnet »Rosen«, men var forøvrigt i enhver Henseende kun et sørgeligt Billede paa Tidernes Omskiftelighed; ethvert Spor af dens oprindelige Udsmykning var forsvundet, og i Tidernes Løb var den endogsaa bleven vanhelliget i den Grad, at den i et Tidsrum af omtrent fyrretyve Aar afgav Lokale til — Tallotteriets aarlige Trækninger! Dette store Rum, igjennem hvilket man skulde, for at naa til Frederik IV's Tid, der paa Rosenborg repræsenteres ved den nordlige Endesal i første Etage og den herlige Riddersal i øverste Stokværk, dannede saaledes en smagløs og grell Modsætning saavel til disse to Sale, som til Kristian V's smukke Sal i den sydlige Ende af Stueetagen, hvorfra man sidst kom, og det blev derfor Opgaven at forandre Værelset saaledes, at det kunde komme til at danne et passende Bindeled imellem Slottets forskjellige Dele. Dels for at skaffe Plads til Sager fra senere Kongers Tid og dels for at tilvejebringe et bedre Rumforhold, blev et Fag taget fra det store Rum og lagt til et Værelse, som for Tiden indeholder Sager fra Kongerne Kristian VII's og Frederik VI's Tid**). Herved opnaaedes da tillige, at der blev bragt Lys ind i den forhen mørke Gang, som fører ind til Endesalen, hvilket navnlig kom til god Nytte ved den store Forøgelse af historiske Portræter, der tilfaldt den kronologiske Samling, efter at være blevne reddede fra Frederiksborgs Brand. Saaledes indskrænket, blev Salen udsmykket

*) Et ældre lille Jagtslot; det nuværende Jagtslot Eremitagen skriver sig, som bekendt, fra Kristian VI's Tid.

***) Disse Sager ere senere flyttede over i det Lokale i Etagens Sydende, der indvandttes for den kronologiske Samling, da Myntkabinettet blev flyttet fra Rosenborg til Prinsens Palæ.

Zentgraf

med Møbler, Portrætter og Tapeter fra Kongerne Kristian V's og Frederik IV's Tid, og danner paa den Maade nu et Slags Overgangsled, der væsenlig bidrager til paa dette Punkt at anskueliggjøre Tanken og Planen i den kronologiske Samling.

Idet vi bede Læserne at kaste et Blik paa den her meddelte Tegning af »Rosen«, som den nu er, skulle vi ledsage den med følgende orienterende Bemærkninger.

Der er nu først Tapeterne, hvormed de tre Vægge ere smykkede. Disse, der indtil den nyeste Tid saa at sige laa gjemte og glemte paa Pulterkamre blandt mange andre henlagte Sager, ere af overordenlig Skjønhed og kunne, uden Fare for at maatte træde i Skygge, stilles sammen med de skjønneste Tapeter fra Begyndelsen af det forrige Aarhundrede, i hvilkensomhelst europæisk Samling eller Borg de end findes. Efter al Sandsynlighed skrive de sig fra Kong Frederik IV's Tid, navnlig fra den bekjendte italienske Rejse, han foretog sig i Aarene 1708—9. Paa den Tid var Florens Sædet for en stor Vindskibeligthed og Kunst, og navnlig havde Væverkunsten i denne Stad sin frodigste Guldalder. Det er da rimeligt, at de ere hjemsendte herfra tilligemed de mange andre Kunst- og Haandværksgjenstande, som Frederik IV indkjøbte under sit Ophold der i Foraaret 1709. Saa kunde man gjætte videre: af Kong Frederik IV vare de vel bestemte til at pryde et eller andet Pragtværelse paa det gamle Kjøbenhavns Slot, hvis Restaurering og mere tidssvarende Udsmykning forestod og, som bekjendt, udførtes henimod Slutningen af Kongens Regjeringstid. Her fik de imidlertid i saa Fald ikke Lov til at blive siddende længe — Kjøbenhavns Slot blev nedbrudt for at give Plads til det pragtfulde Kristiansborg, og Tapeterne vandrede til Hirschholm, der i denne Tid voxede op af Mosen, for at tilfredsstille Dronning Sofie Magdalenes Pragtsyge og Ødselhed. Her bleve de nu, indtil de ved Slottets Nedrivelse i Aaret 1812 bragtes til Rosenborg, hvor de siden henlaa upaaagtede. De tre af disse Tapeter, de paa Hovedvæggen og den venstre Sidevæg, ere af Silke; Bnnden er blegrod med paasyede og indvævede Felter og Borter, forestillende de herligste Malerier, Efterligninger af Rafaels og andre Mesteres Billeder, alle nærmest af mythologisk Indhold, saasom Psychemythen, legende Amoriner, Galathea o. s. v. Væver-, Maler- og Broderekunsten have her forenet sig om at give Skjønheden Liv, og dette er lykkedes i en saadan Grad, at de med Rette vække enhver Kjenders udelte Beundring. Tapetet paa den højre Sidevæg er af Guldbrokade, hvorpaa der findes to runde Felter, omgivne af Løvværk, Blomster, Fugle m. M., samt en smuk Bort, der er prydet med et Slags eftergjorte Perler. Felterne, der her, ligesom det øvrige Arbejde, bestaa af Silkebroderi, fremstille ligeledes Optrin af Oldtidens Gudelære. Disse Tapeter have holdt sig i en mærkelig Grad, og bevares nu her som noget af det Skjønneste, der er blevet tilbage af hin Tids italienske Kunstfrembringelser*).

Vende vi os til Møblementet, da møder vort Øje først den prægtige Lysekroner, der hænger midt under Loftet. Den er af sleben Bjergkrystal, sammenholdt af Grene og Blade af udskaaret Jern. Denne Gjenstand, der, paa Grund af Slibningen og Jernarbejdet, er af et sjældent Værd og af Antikvitethandlere skattes til en for os Andre noget nær svimlende Pris, skal efter Traditionen være en Gave fra Ludvig XIV til Kristian V og staa i Forbindelse med de Bestræbelser, der, understøttede af Griffenfeldt, gjordes fra Frankrigs Side for at forebygge Udbrudet af den skaanske Krig. Den har altsaa Betydning ikke blot som værdifuld Kunstgjenstand, men ogsaa som et interessant politisk Mindesmærke.

*) 1873 fik »Rosen« fra Frederiksberg Slot sit nuværende smukke Egetræs-Parketgulv, og 1874 de fire Malerier, hvormed dets Loft nu er prydet. Af disse fremstille de to, et større og et mindre, begge af Coiffre, det ene: »Venus, der smykkes, medens Amor sidder i hendes Vogn«, det andet »Hemmeligheden«, medens de to andre tilsvarende Malerier, begge af Heinrich Krock, fremstille »Juno og Fortuna« og »Fortuna«.

Under Lysekronen staar et Bord med tilhørende Lænestol, der ifølge Mærker paa Stolen skrive sig fra den 11te Oktober 1715 og siden ere blevne benyttede af Kongerne, naar de aabnede Højesteret og præsiderede iblandt de forsamlede Dommere. Begge Dele ere beklædte med Sølv, dog med Undtagelse af Bordpladen, Stolesædet og Rygstødet, der ere prydede med rødt Fløjl med Guldbroderi; dette Sidste har imidlertid paa Grund af Slid og Støv forlængst tabt det Meste af sin tidligere Glans. Bordtæppets Broderi viser os Bordets Bestemmelse: en udstrakt Haand holder Retfærdighedens Vægtskaal, hvorover der læses: *suum cuique tribuo*, og derover læses atter Kongens Valgsprog: *Dominus mihi adjutor*. Paa Stoleryggens Bagside ser man i Broderi den norske Løve med den krumme Øxe. — Ifølge Sagnet ere disse to Gjenstande en Gave fra den senere Dronning Anna Sofie, hvad der bestrykes dels af ovenanførte Datum (Frederik IV's Fødselsdag), dels af det ligeledes paa Stolen anbragte norske Vaaben, der turde hentyde til Hovedmaterialets Fremkomst fra Kongsbergs Sølvværker, af hvis Gruber en tilhørte Anna Sofie og den Dag idag bærer hendes Navn.

Næsten alle de øvrige Gjenstande, Portrætter, Byster, Spejle, Stole o. s. v. ere reddede fra Frederiksborgs Brand. Af Møblerne skulle vi særlig fremhæve et stort velvedligeholdt Skab med rig Mosaikindlægning, et særdeles pragtfuldt venetiansk Spejl, samt de smukt udskaarne Stole med Guldlæders Betræk. Spejlet skriver sig fra Kong Frederik IV's, Stolene fra Kong Kristian V's Tid. De to Marmorbyster forestille Kong Frederik IV og hans første Dronning Louise, og Portræterne paa Væggene vise os Kristian V og hans Dronning Charlotte Amalie, Frederik IV, Prins Jørgen og Dronning Ulrikke Eleonore, Kristian V's Søkende, foruden fl. A. Af alle Portræterne har Frederik IV's, der er malet af den berømte franske Hofmaler Rigaud og viser os Kongen i en ung Alder, det største Kunstværk.

VII.

Frederik IV (1699—1730).

Næstefters Kristian IV's Tid faa vi paa Rosenborg det fyldigste og rigeste Indtryk af Frederik IV's. Ikke blot har denne Konge paatrykt betydelige Dele af Slottets Indre (Riddersalen m. M.) sin Tids Stempel, men han har ogsaa her efterladt sig en saa stor Mængde

Frederik IV.

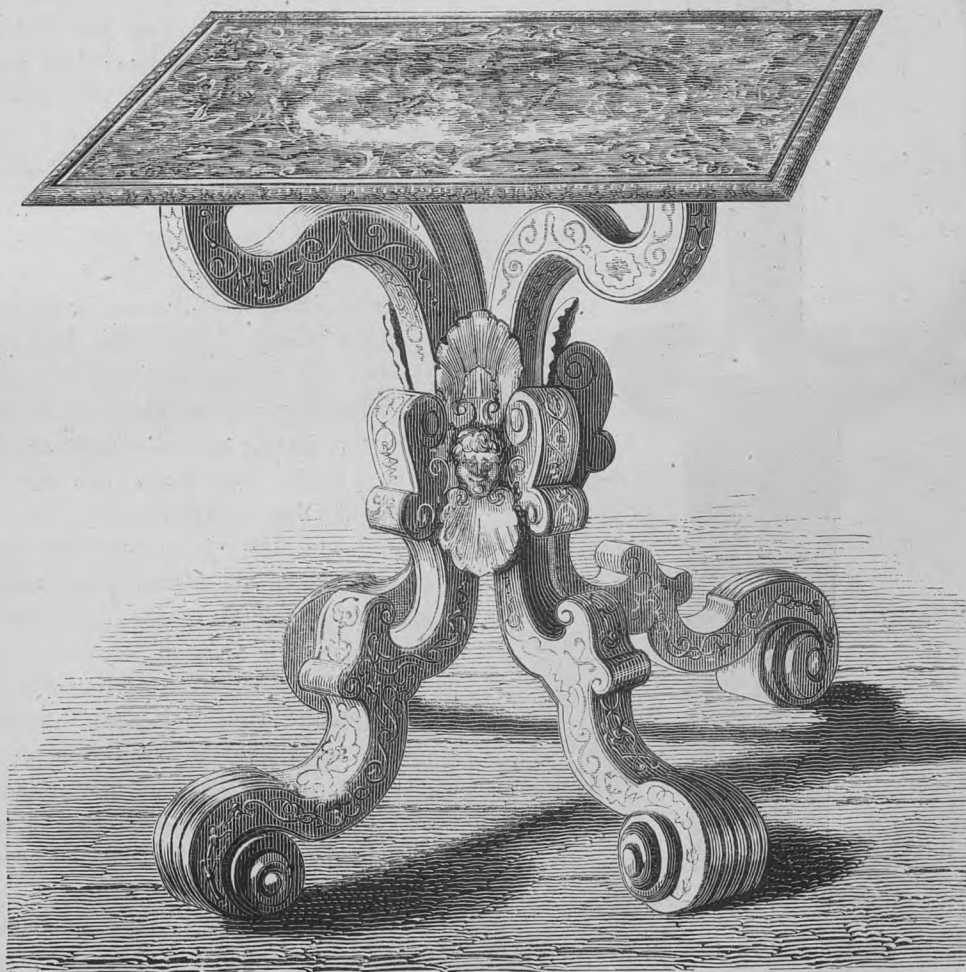
Gjenstande, vedrørende saavel hans egen Kongekrone som hans Samtids Kulturhistorie, at Enhver efter et Besøg i hans Værelser kan beholde et klart og sandt Billede af begge. — Hvad der strax vil være Besøgeren paafaldende, er den overordenlige Rigdom og Pragt, der her overalt møder Øjet: rige Dragter; kostelige Møbler, enten iførte en hel Beklædning af drevne Sølvplader, eller smykkede med Mosaikindlægning, Skildpadder, forgyldt Træskjærerarbejde o. s. v.; sleben Krystal og det sjældneste Glas; Guld og Ædelstene — kort sagt, overalt en Glans og dyr Herlighed, der nødvendigvis maa give Enhver store Tanker om, hvor husholderisk Kong Frederik var, han, som havde Raad ikke blot til alle disse Ting, men ovenikjøbet til kostbare Rejser og langvarige Krige, til at bygge Skoler i hundredevis, til at raade Bod paa Nød og Elendighed, forarsaget ved Ild, Oversvømmelser og Pest, og til meget Andet, og som dog ved sin Død efterlod sig et fyldt Skatkammer. Hvad der heller ikke vil undgaa den opmærksomme Iagttager, er den Smag, der, trods alt det Overlæssede og Brogede, som naturligvis maa hænge ved Paryktidens Frembringelser, rører sig i Meget af hvad der har tilhørt Kongen, samlet og indkjøbt navnlig paa hans Rejser, og som vidner om, at hans Øje paa disse er blevet øvet og hans Kunstsans luttret i flere Retninger.

Vi ere saa heldige til Vidnesbyrd for Kongens Smag strax at kunne henvise til den overordenlige rige og smukke Dragt, hvori han her findes afbildet, og som ubetinget bærer Prisen fremfor alle Rosenborgs

øvrige Dragter. Frakken (ligesom Benklæderne) er af tykt karmoisinrødt Fløjl, prydet med et saare smagfuldt Sølvbroderi foran, langsmed Sømmene, paa Lommerne og Opslagene. Paa Siderne under Ærmet er Skjødet lagt i sex Folder, og imellem venstre Sides tredje og fjerde Fold er et Snit; igjennem dette og et lignende Snit i Vesten, hvis Stof er blaat Sølvestykke, stikker Kaardehæftet. Denne Dragt, der, saavel hvad Broderiets Tegning, som Valget af Stof og Farver angaar, i Smagfuldhed søger sin Lige, har ogsaa historisk Interesse som Frederik IV's Bryllupsklædning, baaren af ham, da han som Kronprins den 5te December 1695 i Kjøbenhavn blev viet til sin første Gemalinde, Prinsesse Louise af Mecklenburg.

Et Sølvbord.

Blandt de nævnte Pragtmøbler fra Frederik IV's Tid findes der foruden den ovenfor under »Rosen« beskrevne Sølvstol og Bord endnu en Suite, bestaaende af et Skab, to Spejle, en Lænestol og et Bord, der alle ere beklædte med Sølvplader i drevet Arbejde af stor

Et Sølvbord.

Skjønhed; navnlig gjælder dette om den sidstanførte Gjenstand, det her afbildede Bord. Hovedpartiet paa den aflange, firkantede Plade — en mythologisk Fremstilling med Figurer i ophøjet Arbejde — er omgivet af overordenlig smagfuldt sammenslyngede Ornamentter, der ere saa sirligt udførte og sindrigt anbragte, at det Helø, til Trods for al denne brogede Rigdom, dog gjør et skjønt, harmonisk Indtryk. Den samme smagfulde Tegning findes ogsaa i Underdelens rige Ornamentik. Saavel herved som ved Materialets Kostbarhed indtager dette Møbel saaledes en høj Rang. Det er efter al Sandsynlighed italiensk Arbejde.

Karl XII's Kaarde.

Karl XII's Kaarde.

Det er, som Tegningen viser, en yderst simpelt udstyret, omtrent 7 Kvarter lang Kaarde med Messingfæste og tilhørende sort Læderskede. Det er saaledes hverken ved Kostbarhed eller Pragt, at den tiltrækker sig Opmærksomheden, og dog har vist Ingen besøgt den historiske Samling, uden fortrinsvis med Ærbødighed at lade Øjet dvæle ved denne Gjenstand; thi dette Sværd har oprindelig tilhørt Heltekongen, ham, om hvem Sangen melder:

»Han kunne icke vika,
Blott falla kunne han«.

Dette Væрге har engang hvilet i Kong Karl XII's Haand. Hvorledes kom det da hid? Ja, det hænger ikke her som en erobret Trofæ, men som et Minde om en tapper Konge, der forstod at skatte Heltemodet selv hos en Fjende, med hvem han nys havde kæmpet paa Liv og Død.

Den 8de Marts 1716 havde de Svenske i Nattens Mulm og Mørke overrumplet og fanget omtrent 300 norske Soldater, hvis Hverv det skulde være at forsvare Grænsen, da Karl XII gjorde sit første Indfald i Norge. Deres Anfører, Oberstløjtnant Brüggemann, laa i sin søde Søvn og drømte om alt Andet end »blå gossar«, da han blev vækket og erklæret for Fange, og, »som Herren er, saa følge ham hans Svende« — hans Undergivne passede ikke bedre paa, end han selv. — Dette var en Plet paa den norske Vaabenhæder,

men den fik da heller ikke Lov til at blive siddende længe; thi endnu i samme Nat, før det gryede ad Dag, kom Oberst Kruse med 200 Dragoner. Øjeblikkelig kastede han sig imod den

svenske Avantgarde, der bestod af 600 Ryttere og blev anført af Karl selv. Flere Gange drev han Svenskerne tilbage, Blodet flød i Strømme, og det blev til den vildeste Haandkamp, i hvilken Kruse saavel tilføjede Karls Svoger, Prinsen af Hessen, som Andre, farlige Saar. Men Svenskerne bleve flere og flere ved nye Forstærkninger, Nordmændene derimod færre og færre ved det store Mandefald, og da Kruse endelig var saa forhugget, at han ikke magtede at løfte Værgen længere, maatte han overgive sig med Resten af sine Folk.

Denne Tapperhed, der kom saa uventet lige ovenpaa Brüggemanns og hans Svendes dørske Forsømmelighed, vakte i høj Grad Kong Karls Beundring, som han strax lagde for Dagen ved at lade Kruse forbinde af sin egen Læge. Siden aflagde han ham et personligt Besøg, og under dette var det, at han skjænkede Kruse, der, da han blev fangen, havde maattet aflevere sin Kaarde, sit eget, der her afbildede, Sværd, idet han mente, at en saa tapper Mand vel var et godt Væрге værd. Naar vi nu se denne simple Kaarde, der ikkun egner sig til at hugge med, men ikke til at gjøre Tjeneste ved en pyntelig, intetsigende Parade, hvor staar da ikke levende for os hin raske Konge, med det skaldede Hoved (midt i Paryk-tiden!), med den prunkløse Kølert, med den tarvelige, nøjsomme Levevis! Og naar vi mindes Anledningen til, at dette Vaaben findes i en af vore historiske Samlinger, hvor mindes vi da ikke med det Samme den kjække, ridderlige Drot, hvis Hoved her bøjede sig af Agtelse for en besejret Ligemand!

Den kongelige Døbefont.

Den kongelige Døbefont skriver sig efter al Sandsynlighed fra Aaret 1720*), og blev af Kong Frederik IV bestemt til for Fremtiden at skulle benyttes ved de kongelige Børns Daab.

Den har en Højde af 1 Alen 12 Tommer; Fadets Tvermaal, Kanten medregnet, udgjør 1 Al. 9 Tom., dets Bunds og Fodens Tvermaal derimod henholdsvis 19 og 15½ Tomme.

Den er af Sølv, vejer 360 Lod, og er rigt prydet med Forgyltning og med Billeder i drevet Arbejde og forskellige andre Ornamenter, saasom Englehoveder, Løvværk osv. Fadet, der er udarbejdet med størst Kunstfærdighed, viser os i Bundens Kristi Daab ved Johannes i Jordans Flod, medens dets Rand er smykket med tre mindre Fremstillinger af bibelske Emner. I dette Fad

Den kongelige Døbefont.

*) I Protokollen over Rosenborgs Inventarier ved Udgangen af 1730 hedder det: »Anno 1720. d. 2 Octbr. har Hans Kongl. Mai^t ladet udskikke i forvaring en fuldkommen zirforgylt Solf-Daab«.

indsættes ved Daabshøjtideligheden et andet Fad, der tilligemed en Kande og et Par Stager, som ligeledes benyttes ved Daaben, opbevares iblandt selve Kronregalierne. De sidstnævnte Gjenstande ere alle af purt Guld og udførte i drevet Arbejde, som vel i Karakteren ligner selve Døbefontens, men dog maaske tilhører en noget tidligere Periode end denne. Ifølge en gammel Bestemmelse har man fra først af og lige indtil nu indgravet det døbte Barns fulde Navn m. M. paa dette Guldfads Underlag, og har saaledes paa den Maade et nøjagtigt Vidnesbyrd om, hvor ofte det har været benyttet. For at bøde paa Mangelen af Plads til Navnene, har man i Tidernes Løb været nødt til at hefte nye Guldplader under Fadet.

Den første danske Konge, til hvem den kongelige Døbefont er bleven benyttet, var Kong Frederik V, født den 31te Marts 1723; de senest i den Døbte ere vor Konges yngste Barn, Prins Valdemar, og et af Prins Frederik af Hessens Børn, der igjennem Faderen, vor nuregerende Dronnings Broder, tilhørte den danske Kongeslægt*).

De slesvigske Mindebægere.

Omtrent halvandet Aar efter Karl XII's Fald foran Frederikshald endtes Elleveaarskrigen imellem de nordiske Lande ved Frederiksborgfreden (3dje Juli 1720), der blev afsluttet under Frankrigs og Englands Mægling og bragte Danmark flere væsenlige Fordele. Det gjen vandt saaledes blandt Andet ikke blot den Ret til at kræve Sundtold af svenske Skibe, som det havde maattet give Afkald paa ved Freden i Brømsebro (1645), men, hvad der var endnu langt betydningsfuldere, det fik Sverrigs Anerkjendelse og Vestmagternes Garanti for Indlemelsen i Danmark af den Del af det gamle danske Land Slesvig, der under Krigen var bleven erobret fra Sverrigs Forbundsfælle og Danmarks Arvefjende, den gottorpske Hertug. Besiddelsestagelsen af den tidligere hertugelige Del skete ved kongeligt Patent af 22de August 1721, i hvilket Indbyggerne opfordredes til at aflægge Hyldingseden. Dette skete da ogsaa snart efter, nemlig den 4de September 1721, paa Gottorps Slot, hvor Stænderne — Ridderskab og Prælater, Godsejere, og Provster paa Gejstlighedens Vegne — lovede »Enhver for sig og sine Efterkommere at være Kongen tro og huld som eneste souveraine Landsherre, ligesom ogsaa alle hans kongelige Arveefterfølgere efter Kongelovens Lydende**). Hvilken Betydning Frederik IV tillagde Følgerne af Frederiksborgfreden, navnlig Slesvigs Tilknytning til Danmark, viste han paa mange Maader, f. Ex. ved Prægningen af Skuepenge, ved at flytte Slesvigs Vaaben fra dets tidligere Plads ud i selve Kongerigets Vaaben, og endelig især ved de her afbildede Bægere: Ejderstrømsbægeret og Hyldingsbægeret. Det var jo, som bekjendt, engang over hele Europa almindeligt, ved Bægere at føre Mindet om særdeles mærkelige og vigtige Begivenheder frem i Tiden***), og vi have altsaa i disse to Bægere en vægtig Udtalelse fra Frederik IV om Vigtigheden af Danmarks og hele Slesvigs Gjenforening; thi naar det i Bægerets Indskrift hedder, »at anden halve part af Schlesvig Danmarks bleev«, ligger heri jo Tilkjendgivelsen af, at den ene Halvdel allerede tidligere tilhørte Danmark.

*) Siden Ovenstaaende blev nedskrevet, har den kongelige Døbefont gjort Tjeneste ved Kronprins Frederiks og Kronprinsesse Lovisas tre Børns Daab, sidste Gang den 29de Marts d. A. (1875).

**) Allen, Haandbog i Fædrelandets Historie.

***) Paa Windsor Slot findes f. Ex. det berømte Unionsbæger, til Minde om Englands og Skotlands Forening.

Ejderstrømsbægeret er af Guld og vejer 47 Lod. Paa Laaget ses en bevinget, trompetblæsende Genius med Omskrift:

»Gud, som gav vor Konge Fred
Lad dem Begge blive ved«.

Paa Forsiden se vi en Medajlle, der har Hentydning til Ejderen som Danmarks Grænseflod; den er fra 1720 og har følgende Indskrift: »Fra Kong Fridrichs Arve Rige Eyderstrømmen ej vil vige«; paa Bagsiden findes en Medajlle med en Fremstilling af Kronborg og følgende Indskrift: »Dend Told Som Bør Told 1720«. Imellem disse to Medajller

Det slesvigske Ejderstrømsbæger.

findes i graveret og drevet Arbejde Fremstillinger, paa den ene Side af Frederik IV's og Anna Sofies Formæling, paa den anden Side af Sidstnævntes Kroning, hin med følgende Underskrift:

»Af Guds og Kongens haand
Blev Knyttet dette baand«.

denne med en, saalydende:

»Gud Sette evig fast
Kong Fridrichs Arve Throne,
Som Skenkte Sin Gemahl
Sit Hierte, Spir og Crone«.

Hyldingsbægeret er ligeledes af Guld og vejer henved 38 Lod.

Paa Forsiden se vi en billedlig Fremstilling af Arvehyldingen paa Gottorps Slot med Indskrifter paa hvid emajlleret Bund, foroven:

»Stænderne i Fyrstend: Schlesvig hylde Kong Friderich IV 1721 d. 4. Sept.«
forneden:

»At anden halve part
Af Schlesvig Danmarks bleev
Den fjerde Friderich
Med fliid igiennem dreev«.

Det slesvigske Hyldingsbæger.

Paa den modsatte Side findes Kongens Portræt, med Datoen 11te October 1721 (Kongens Fødselsdag), der, ligesom efterfølgende Indskrift, læses paa hvid emajlleret Bund:

»Det halve er forbi,
Gud fylde hundred aar!
En bedre Souverain
Vor Norden aldrig faar«.

Paa Mellemsiderne ere indfattede tvende, i Anledning af Karl XII's Fald prægede Medajller, den ene med Indskriften:

»Den Svenske Løve falt
For Norske Løvens Fod;
Der midste han Sit Lif
Og Sidste helte Blod«.

den anden med følgende Indskrift:

»Saa var hans Skæbne;
Friderichshall d. 11. December 1718«.

En Kongegave.

Tegningen viser os her et stort og prægtigt Guldbæger, prydet paa Laaget med en emajllet, diamantbesat Krone, og paa Siden med Frederik IV's Navnetræk i funklende Diamanter. Det hviler paa trende Løver, der hver holder et Skjold, som sandsynligvis engang har været prydet med Vaaben og Navn. Det er af pureste Guld og vejer omtrent 137 Lod.

Dette Bæger blev engang foræret af Kong Frederik IV til Grev U. A. Holstein, der var gift med en Halvsøster til Anna Sofie Reventlov og spillede en vigtig Rolle ved dennes Bortførelse fra Klausholm Herregaard den 26de Juni 1712. Da Anna Sofie siden var bleven Dronning over Danmark og Norge, og derved havde kastet en ny

Et Guldbæger.

og uforgængelig Glans over sin stolte Familie, blev dette Bæger, Kongens Mindegave, opbevaret som en Helligdom, og gik siden i Arv fra Slægt til Slægt, indtil det i Begyndelsen af dette Aarhundrede kom ud af den holsteinske Familjes Værge. Det var, da Englænderne havde røvet vor Flaade og Landet var indviklet i en tvivlsom og kostbar Krig, at det, som der fortælles, af dets dalevende Besidder blev bragt som et frivilligt Offer paa Fædrelandets Alter og indleveret til Banken, for at smeltes og forvandles til klingende Mynt. Frederik VI fandt imidlertid, at det vilde være Synd, om dette historiske Minde gik til Grunde, og udløste det derfor imod dets fulde Værdi, hvorpaa det blev føjet til de Sager, der opbevaredes fra hans henfarne Forfædres Tid.

Nu staar det som et talende Minde, ikke blot om hin fjerntliggende Begivenhed, der engang blev Kilde til megen Glæde og megen Sorg, men ogsaa om en ædel Mand, som, da Fædrelandet var i Fare, var rede til at hengive sit bedste Smykke for dets Frelse.

VIII.

Kristian VI (1730—1746).

I Aaret 1721 foretog Kronprins Kristian, senere Kristian VI, en Udenlandsrejse, nærmest vel foranlediget ved Faderens Formæling med Fyrstinden af Slesvig, Anna Sofie, der nys havde fundet Sted saa kort efter Dronning Louises Død under Omstændigheder, som nødvendig havde maattet saare den Afdødes Søns Pietetsfølelse, og som havde efterladt en Braad i dennes Hjerte, der ingensinde siden tabte sin Skarphed. For at søge Glemsel og Adspredelser under et kort Ophold i fremmede Lande og under nye Omgivelser, drog altsaa den alvorlige Kongesøn ud, og hvad han søgte, fandt han ved det straalende Hof i Dresden, hvor en ung og smuk Prinsesse, Sofie Magdalene af Brandenburg-Kulmbach-Baireuth, dengang levede og trivedes i Højhedens og Magtens Solglans. Hos hende fandt Prinsen Trøst; hun rakte ham sin Haand for Alteret paa Slottet Pretsch ved Dresden den 7de August 1721, og fulgte ham derpaa tilbage til det fattige Land, hvor hun 9 Aar senere fik det i sin Magt som hans Dronning at vise, at hun ikke for Intet havde modtaget sine Ungdomsindtryk ved det overdaadige og pragtelkende sachsiske Hof.

Vi se her paa Billedet Kristian VI iført den Dragt, han bar som Brudgom. Den er ypperlig vedligeholdt og er maaske den kostbareste af alle Dragterne paa Rosenborg, men saa overlæst med Pragt, saa aldeles en Affødning af den vildeste Rokosmag, at den vistnok med Føje maa henregnes blandt de

Kristian VI.

smagløseste Klædninger fra forrige Aarhundrede. Grundstoffet er mørkebrunt af Farve, men dette er næsten forsvundet under et tæt Lag af indvævede Sølvbuketter og paasyede Guldbroderier, der ere saa svære og stive, at Frakkens Bærer maa have havt Vanskelighed ved at røre sig i den og vistnok, navnlig paa en varm Sommerdag, maa have følt, at Højhedens Glans ogsaa undertiden kan være tung at bære.

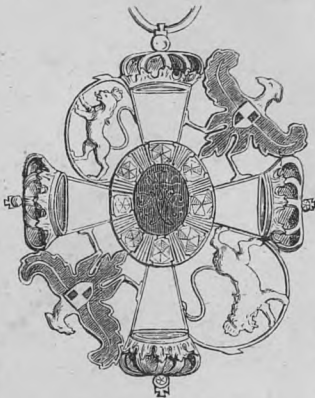
Ordenen „L'Union parfaite“.

Det var ikke usædvanligt i ældre Dage, at vore Dronninger uddelte Medajller (som bare deres Brystbilleder og vare forsynede med Øskener) til fortjente Mænd og Kvinder, for at disse skulde bære dem som Tegn paa de høje Giverinders særdeles Naade og Bevaagenhed, og det herværende kongelige Mynt- og Medajlle-Kabinet opbevarer flere Exemplarer af slige Naadestegn.

Var dette nu saaledes i ældre Tider, saa var det en ligefrem Følge af Forholdenes Udvikling, efterat Souverænitetet havde vundet Sejr i de fleste europæiske Stater, ikke blot at den Skik, at uddele Portrætmedajller, blev mere og mere almindelig, men ogsaa at disse Naadestegn nu oftere bleve forøgede ved særegne, af Dronningerne selv indstiftede, egenlige Ordenstegn. Det var derfor ganske i Overensstemmelse med Tidens Smag, da Dronning Sofie Magdalene, til Forherligelse af sit Ægteskab med Kristian VI, den 7de August 1732 paa sin elleveaars Bryllupsdag stiftede Ordenen L'Union parfaite. Denne Orden, der kunde tildeles

baade Herrer og Damer, blev ikke tildelt Nogen efter Stifterindens Død, som indtraf den 27de Maj 1770. Iblant de sidste Riddere vare Landgreverne af Hessen-Kassel, Karl (død den 17de August 1836) og hans Broder Frederik (død i Aaret 1837), der begge havde erholdt Ordenen paa Frederik V's Fødselsdag, den 31te Marts 1759.

Ordenstegnet bestod af et hvidt emajllet Kors med en Guldkrone i hver af de fire Ender. Mellem Korsets Arme fandtes vekselsvis den norske Løve med den krumme Hellebard af Guld, Skaftet hvidt emajllet, og den brandenborgske Ørn ligeledes af Guld, Vingerne rødt emajllet. Midt paa Korsets Forside var anbragt en med Rosenstene besat oval Stjerne, der paa blaa emajllet Grund viste Kongens og Dronningens kronede Navnetræk i Guld; paa Bagsiden fandtes i Midten et

L'Union parfaite.

blaat emajllet Skjold, hvori læstes: »In felicissimæ unionis memoriam«. Korset hang i en blaa Silkesløjfe med Sølvkant og bares af Herrerne i venstre Knaphul, men af Damerne paa venstre Side af Brystet. —

Vi skulle ved denne Lejlighed efter et Billede paa Rosenborg meddele en Tegning af en senere Dronningeorden: Mathildeordenen, af hvilken der destoværre hverken i den kronologiske Samling, eller saavidt vides andetsteds, findes noget Exemplar tilbage, og om hvilken derfor et Par Bemærkninger maaske ikke ville være uvelkomne.

Mathildeordenen blev stiftet af Dronning Karoline Mathilde, til Ære for Kong Kristian VII, paa hans Fødselsdag, den 29de Januar 1771. Den skulde tildeles saavel Herrer som Damer, men i et

begrænset Antal, idet Ridderne, Stifterinden iberegnet, aldrig maatte være flere end 24. Kun den, der havde fortjent Dronningens særdeles Naade, kunde erholde Ordenen, og derfor skulde Enhver, som ved andre Midler søgte at komme i Besiddelse af den, for bestandig være udelukket fra dette Tegn paa hendes Bevaagenhed. Var Nogen, der modtog Mathildeordenen, allerede i Besiddelse af Ordenen l'Union parfaite, skulde denne øjeblikkelig tilbagesendes Dronningen, og efter Mathilderiddernes Død var det paalagt deres Arvinger at sende Ordenstegnet tilbage. De Første, der fik denne Orden, vare, foruden Kongen, Enkedronning Juliane Marie og Arveprins Frederik, Generalerne Rantzau-Ascheberg og Gähler, Kammerherre Enevold Brandt og Konferensraad Struensee, Grevinde Holstein til Holsteinborg, Generalinde Gähler og Gehejmeraadinde Schimmelmann.

Ordenstegnet bestod af Begyndelsesbogstavet til Dronningens Navn i Brillanter, omgivet af en Ring af ædle Stene. Foroven var anbragt en kongelig Krone, medens tvende emajllerede Blomsterkviste forneden bøjede sig opad Siderne. Ordenstegnet skulde bæres i et rosafarvet Silkebaand med Sølvstriber, af Herrerne om Halsen, af Damerne paa den venstre Side af Brystet.

Mathildeordenen.

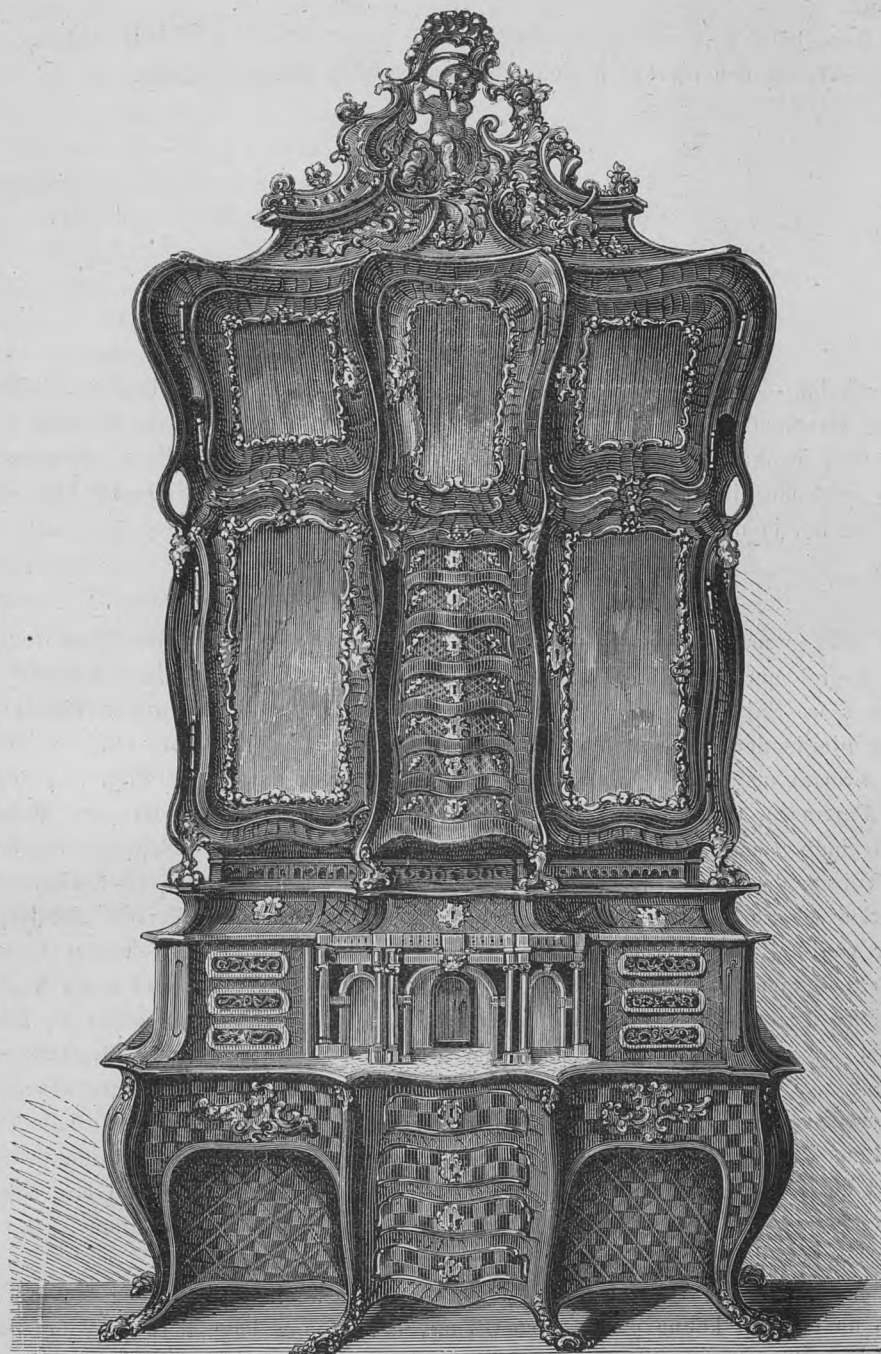
To Skabe.

Begge disse Møbler, der skulle være forfærdigede af en i hine Dage berømt »Kabinetssnedker«, Lehmann, karakterisere fortræffelig den udskøjende Rokokostil (Dekadencen): de vise, hvilke Vanskeligheder Flid i Forening med et stort Talent tidt har formaaet at overvinde, men tillige hvor lidet Hensyn til det Hensigtsmæssige man har taget, hvor kunstige og for Gjenstandens Natur og Beskaffenhed fremmedartede Motiver man som oftest med Sved og Møje har hentet langvejsfra, istedetfor at tage, hvad der simpelt og naturligt frembød sig af sig selv. Det først afbildede Skab skriver sig fra Aaret 1735 og skal efter Sagnet have kostet 1000 Guld-dukater, en efter Pengenes daværende Værdi overordenlig Pris. Denne vil dog ikke forundre os saameget, naar vi se hen til det saare betydelige Arbejde, som er anvendt derpaa. Den rige brogede Indlægning, de mangfoldige Rum, alle disse krumme Linjer, disse Udskjæringer, kort sagt, alt Dette, hvori vi saa at sige se Rokokostilens fulde Personifikation, maa have sat Mesterens Kløgt og Taalmodighed paa Prøve i Aarrækker. Dertil kommer det kostbare Materiale: fine Træsorter — alle Skufferne ere f. Ex. helt af Rosentræ — Guld, Spejlglas, Perlemoder, Elfenben m. M. — Aabner man dette Skabs tvende, indvendig og udvendig med Spejlglas forsynede, Døre, ses tre Rækker Skuffer med en rig Indlægning (Fugle, Antiloper, Blomster o. s. v.), og trykker man paa en Fjeder nederst ved hver af Skabets Indersider, fremspringer en Kant, der viser sig at have gjemt en lang Række af smaa Lønskuffer. Møblets Underdel, Chatollet, er ligeledes Indehaver af en Mængde Rariteter, i Form af Skuffer og Andet, deriblandt navnlig een Indretning af ikke liden Interesse: udtrækker man nemlig den øverste Skuffe under Klappen, viser der sig et Klaver, saa fuldkomment som det i hine Dage kunde forfærdiges. Klinge end dets Toner noget svagt og mangelfuldt i vore forvante Øren, har det dog altid Betydning for os som et af de faa tiloversblevne Værker fra Pianofortefabrikationens Barndom. Skabets Højde er 4 Alen 8 Tommer.

Det andet Skab vil dog i en endnu højere Grad slaa os som et sandt Foster af hin Tids barokke Smag, og det ikke blot ved sin Form — Hovedmotivet sandsynligvis hentet fra en Krone og altsaa omtrent saa fjernt som muligt fra Gjenstandens egenlige Formaal — men ved sin hele Dekoration, de krumme Døre og Skuffer, Anvendelsen af Spejlglas, forgyldt Metal,

forskjellige Træsarter o. s. v., i Forbindelse med Møblets overvældende Størrelse, hvorved »Paryktidens« Mangel paa Hensyntagen til det Bekvemme og Hensigtsmæssige kommer ret for

Dagen. Men saa maa det paa den anden Side ikke glemmes, hvilket Vidnesbyrd navnlig dette Stykke giver os om det høje Standpunkt, hvortil den danske Industri, i al Fald for Snedker-

haandværkets Vedkommende, i hine Dage har vidst at hæve sig. Ikke en eneste lige Linje, ikke en eneste lige Skabsdør eller Skuffe, og dog Alt afpasset saa omhyggeligt, saa mathematisk nøjagtigt, at det endnu den Dag idag maa vække vor Beundring og aftvinge selv den mest Kritiske hans Aerkjendelse af den sjeldne Dygtighed, her er viist. — Det er 6 Alen 8 Tommer højt.

For Rosenborgs kulturhistoriske Samling ere begge de her afbildede Skabe, som i høj Grad karakteriserende den nævnte Periode, betydningsfulde Musæumsstykker.

Hirschholmsbægeret.

Hirschholm — hvilke Minder knytte sig ikke til dette Navn, hvilke Billeder fra en blændende og straalende, men dog i al sin Herlighed uhyggelig og lyssky Periode fremkalder det ikke for vore Tanker! I Aarene 1733—1744 rejstes den prægtige Borg, dengang tilfredsstillende selv en Sofie Magdalenes højtflyvende Ønsker — i Aarene 1810—12 blev den jevnet med Jorden, og nu, ja nu fortæller den vemodige Sang:

»Slottet, man nedrev i uhyre Masser,
Vidner Kirken om, lig et Kors paa en Grav«. —

Med hvilken næsten æventyrlig Pragt og Ødselhed Sofie Magdalenes Borg var udstyret, faar man et Begreb om af den Skildring, en af vore Digtere*) giver af Riddersalen:

»Den store Sal var umaadelig høj, idet den hvævede sig op under Taget; de høje, store Vinduer gjorde den luftig og lys. Tre store Glasdøre, som alle tre stode aabne, gik ud til en Altan, hvorfra man havde en flere Mile vid Udsigt over den lavere Fløj, paa begge Sider af det store Porttaarn, til et venligt Landskab af Skove, Marker og Bønderbyer. Midt i Salen, hvis Gulv var indlagt med sorte og hvide Marmorfliser, kastede et Vandspring sine Straaler ti Alen højt i Vejret; de mange tusinde nedfaldende Draaber, som modtog Gjenskinnet fra Gardiner, Malerier og Forgyldning, lignede en uhyre Buket af mangefarvede Ædelstene. Da Straalen var saa høj, foraarsagede de adspredte Draabers Nedstyrtten i Basinet kun en svag Plasken, der lød som en melodisk Susen. Væggene vare smykkede med smaa Vandspring i Nicher, med kostbare Tapeter og med Malerier af de fleste dalevende Konger og Dronninger. Loftet bognede af Stukkaturarbejde og Forgyldning, i alle Hjørner var Sofie Magdalenes Navnechiffer anbragt med den kongelige Krone over. Paa begge Sider af Salen vare uhyre Marmor-kaminer, over den ene var Kristian VI's, over den anden Sofie Magdalenes Billede i Legemsstørrelse. Paa Væggen ligeoverfor Altandørene bare to Karyatider en Baldakin af Fløjel, smykket med det danske Vaaben, over et uhyre Spejl af slebet, venetiansk Glas, der gik lige ned til Gulvet og optog Billedet af det store Vandspring indenfor sin Ramme. En Mængde Spejllampetter mangfoldiggjorde denne Pragt i det Uendelige«. —

Alt er forbi! Som Avner for Vinden spredtes Hirschholms Minder, og faa ere de Gjenstande, som nu bestemt kunne paavises som Ting, der engang have hørt til Sofie Magdalenes pragtfulde Sommerhjem.

*) Carl Bernhard: »Gamle Minder«. Se forøvrigt J. P. Traps Afhandling: »Om Bygningsformerne i Danmark«, hvor et Parti af Hirschholms Riddersal findes afbildet.

En af dem er det her afbildede Hirschholmsbæger, som findes i den kronologiske Samling. Efter Traditionen tjente det som Kredensbæger ved Taffellerne paa Slottet, og gik derfor siden altid under Navnet af »Hirschholms Velkomst«.

Det er af Sølv og henved 22 Tommer højt. Som Tegningen viser, er det egenlig en Slags Opsats. Det bestaar nemlig af en Skaal, som hviler paa Hovedet og den ene Arm af en Dreng, der under sin anden Arm holder et Overflødighedshorn. Skaalen danner ved 6 Udbøjninger et Leje for ligesaamange stærkt forgyldte Sølvbægere. Fra Skaalen gaar der en indvendig hul Stang opad, som bærer en Ananas, der tjener som Beholder for Vinen; denne springer ud fra Stangen i 3 fine Straaler ned i Bægerskaalen, saasnart man drejer en Hane, en af de tre smaa Delfiner, der sidde paa Stangen. Nedenunder løber imellem Skaalens Udbøjninger en Aare, der staar i Forbindelse med Vinbeholderen, hvorfra den fører Vinen op i den Straale, der skulde falde ned i Gjæstens Bæger. Naar Bægeret skulde bruges, løftedes Låget, den øverste Del af Ananasen, hvorpaa Pagen drejede Hanen og siden fyldte Beholderen paany, hvergang der kom Ebbe i den.

Denne Opsats er et udmærket skjønt Arbejde, drevet, forgyldt og graveret. Hvert af de 6 Bægere bærer nedepaa Bunden en Grankøgle, Byen Augsburgs Vaaben, hvilket altsaa tyder hen paa, at det er forfærdiget i denne Stad, der jo ogsaa netop i den Periode var navnkundig for de kostelige og kunstige drevne Sølvarbejder, hvormed den forsynede mange af Europas Hoffer.

Hirschholmsbægeret.

Magnus Bergs Vase.

Den navnkundige Billedskjærer Magnus Berg er født i Norge den 28de November 1666. Allerede tidlig skal den fattige Bondedreng have røbet et, forøvrigt til alle Tider blandt Norges

Almue hyppig forekommende, Talent til ved Tolleknivens Hjælp at frembringe smaa »Kunst«-gjenstande af Træ. Men det syntes alligevel ikke at være sunget for denne Drengs Vugge at skulle ende som Kunstner med et europæisk Navn; thi han maatte tidlig ud at tjene Føden ved al anden Gjerning end kunstnerisk Virksomhed, og vi træffe ham da som Kammertjener hos Norges daværende Statholder, Kristian V's naturlige Broder, den bekendte Grev Ulrik Frederik Gyldenløve. Denne følte sig glad overrasket, da han en Dag i sin Have af nogle skaarne Træbilleder opdagede den unge Mands Anlæg for Billedskjæring; han fandt, at disse Smaaarbejder røbede ualmindelige Anlæg, som fortjente at opelskes, og han sendte ham derfor med anbefaling til Hoffet i Kjøbenhavn. Kongen tog sig da strax af den unge Mand; han lod ham oplære i Tegning og Maling hos »Hofskildrer« Peder Andersen paa Frederiksborg

Magnus Bergs Vase.

og siden rejse udenlands. Det var vel altsaa nu Bestemmelsen, at Berg skulde blive Maler, men uagtet han beskæftigede sig med denne Gren af Kunsten længe nok, til at bringe det endog temmelig

vidt i den, ja for længe maaske, til at han ikke siden undertiden har ladet sig vildlede, saaat han har troet at kunne overføre Lovene for den paa det Fag, der blev hans egenlige Livsfag, nemlig Billedskjæreriet, saa vandt han dog efterhaanden for sine Elfenbensarbejder et vel fortjent Ry, saa stort, at da han i Aaret 1722, paa en Baderejse til Pymont, besøgte flere af Europas Lande, blev han overalt hædret som en af sin Tids største Kunstnere, ja fremmede Fyrster gjorde sig endog al Møje for at bringe ham til at ombytte den danske Konges Tjeneste med deres. Men end ikke de mest glimrende Tilbud kunde lokke ham bort fra det Land, hvilket han skyldte hele sin Betydning som Kunstner, han vilde leve og virke i Danmark, og her udaandede han da ogsaa; han døde i Kjøbenhavn i Aaret 1739*).

Blandt hans efterladte Arbejder indtager den her afbildede Vase den mest fremragende Plads. Den var, uagtet han — naturligvis ved Siden af andre kunstneriske Foretagender — i 12 til 14 Aar havde arbejdet paa den, ikke færdig opsat ved hans Død, hvorfor Kong Kristian VI, til hvem han havde testamenteret den, lod den daværende Forvalter ved Kunstammeret, Hofmaler Johan Salomon Wahl (født i Meissen 1689, indkaldt til Danmark 1719), sætte den sammen.

Efter Traditionen skal det have været Kunstnerens Hensigt igjennem en Række lignende Vaser at fremstille de forskellige Elementer, og denne »Urna«, som den kaldes i en gammel Beskrivelse, giver da Vandets Element, hvorpaa alle Fremstillingerne hentyde: Øverst, ovenpaa en Glaskuppel, svømmer i en Muslingskal en Svane; under Kuppelen ses blandt Andet, i herligt skaaret Arbejde, Galatheas Tog over Havet; paa Hovedpartiets Runding ses bl. A. i Basreliefs Neptun, Galathea og Polyphem, Europa, Acis og Galathea, medens dets ydre Omgivelser (Hankene o. s. v.) dannes af Delfiner, legende Nereider og vandblæsende Tritoner. Fodstykket dannes af fire Delfiner, der, hver i sit Hjørne, udspy Vand i en Muslingskal. Disse ere, ligesom de omtalte Nereider og Tritoner, skiftevis af Sølv og Elfenben; Vasens Mellemparti er Elfenben, begrænset foroven og forneden af lueforyldt drevet og ciselert Sølvarbejde, ligesom Baandet, der løber over Kuplen, for at bære Svanen, er af forgyldt Sølv og viser sig som Frugter og Blade af smukt Arbejde. Fra Top til Grundflade har Vasen en Højde af omtrent halvanden Alen. Dens største Vidde er $7\frac{1}{2}$ Tomme.

Det Hele gjør et overordenlig rigt Indtryk, og maa det end indrømmes, at den gamle Beskrivelse fra Kunstnerens egen Tid har Ret, naar den siger om Vasen, at den er »i grotesken Smag«, saa er det ikkedestomindre ligesaa sandt, at den vidner om den gamle Mesters rige Opfindsomhed, Flid og forbausende Haandelag. De Synder, over hvilke maaske En og Anden nu vilde være tilbøjelig til at glemme det meget Udmærkede, der virkelig findes ved dette Arbejde, huske han blot paa, tilhøre nærmest den ubønhørlige, selvraadige Hersker, Moden, der ogsaa over hine Tider svang sit Alt kuende Scepter.

Af Magnus Berg findes i Samlingen foruden dette Stykke endnu 37 Reliefarbejder i Elfenben, navnlig bibelske og allegoriske Fremstillinger, hvoraf flere fortrinlig komponerede og udførte.

*) Jevnfør forøvrig: Magnus Berg. En berømt norsk Kunstner i forrige Aarhundredes Begyndelse. Af Paul Botten Hansen. Kristiania 1862.

IX.

Frederik V (1746–1766).

Dragter.

Frederik V.

Nogle Aar efter Frederik V's Tronbestigelse (1750) blev der en gang ude paa Amager foretaget en Prøveskydning med en nys opfundne hurtigskydende Kanon. Ved en Uforsigtighed kom der Ild i to Krudtfade, som tilligemed 62 fyldte Bomber sprang i Luften med et forfærdeligt Brag og saarede og kvæstede Mange af de Omstaaende. Kongen selv, der efter Opfinderens Ansøgning overværede Prøven, blev kun ved fire Kadetters Raskhed og Aandsnærværelse reven ud af den nære Fare, saa at han slap med nogle Krudtpletter i Ansigtet og paa Hænderne. Ved denne Lejlighed omkom den ene af Kadetterne, medens den anden for bestandig mistede sin Førlighed. »Da Faren var forbi, gik den milde Konge til den ulykkelige Kunstner, trøstede og opmuntrede ham og lovede ham endnu engang at overvære hans Øvelser; men Kadetten, som blev Krøbling, han hed Magn. Joh. Kruse (de Øvriges Navne kjende vi ikke), gav han en Aarpenge paa Livstid og hans fem Søstre efter ham«.*) — Paa denne Dag viste det sig ret, hvor elsket Kong Frederik var. Rygtet om Explosionen forplantede sig med Lynets Hurtighed til Staden, undervejs voxet ved mange foruroligende Tilsætninger, og frembragte en ubeskrivelig Angst og

*) Frederik Barfod, Fortællinger af Fædrelandets Historie.

Bestyrtelse, som dog snart gav Plads for en modsat Stemning, da der kom Vished for, at Kongen var frelst. Der var en Jubel og en Henrykkelse, fortæller et Øjenvidne*), som ikke kjendte nogen Grænse og ikke syntes at ville tage nogen Ende.

Den Dragt, Frederik V bar ved hin Lejlighed, og som derved har faaet historisk Betydning, findes endnu (med Undtagelse af Benklæderne) bevaret i god Stand, og det er den, i hvilken han her fremstilles for Læseren.

Frakkens Stof er højrødt Klæde, Snittet er omtrent som Kristian VI's: folderige Skjøder, mægtige Opslag og Taskelommer paa Siderne. Den er prydet med en Besætning af brede, svære Guldgalloner paa Sømmene, Lommerne, Opslagene og Skjødernes Mellemlommer. Den hvide figurerede Silkevest er ligeledes kantet med Guldgalloner.

Foruden denne Dragt ejer den kronologiske Samling fra Frederik V's Tid endnu hans rige, pragtfulde Bryllupsdragt (1743), vel vedligeholdt og saa fuldstændig, at end ikke de fine guldbroderede Strømper ere blevne borte under Tidens Tand.

En Folkegave.

Paa Hirschholm døde Kristian VI den 6te August 1746, ikke fuldt 47 Aar gammel, og hans Søn Frederik, som Konge den Femte af dette Navn, besteg den dansk-norske Trone. Den vennesæle, treogtyveaarige Monark og hans unge elskelige Dronning Louise, der først for tre Aar siden var kommen hertil fra sit Fødehjem, England, men allerede længst var groet fast til sit nye Hjem som et af dets kjæreste Børn, bleve hilsede med hele Folkets jublende Tillidsraab. Som ved et Trylleslag faldt Muren, der nys havde saa sørgelig skilt imellem Hersker og Folk; den kolde, kuede Stemning, avlet af en uhyre streng Etikette og en dødbringende Pietismes klamme Aande, veg for en almindelig Folkeglæde: ingen tung Jernlænke afspærrede jo længere Kongens Borg; Bonden fik Lov til at være glad paa sin Vis, Borgeren paa sin, der blev atter redet Sommer i By, og der blev atter let over Holbergs Lune og vittige Skjemt.

Ved alle mulige Lejligheder lagde Folkets Fryd over det unge Kongepar sig for Dagen — ved Smil og glade Ansigter, hvor det viste sig offenkjærlig, ved en almindelig, fra Hjertet kommende Højtideligholdelse af dets Festdage osv. Dette viste sig da navnlig ved Kroningen, der foregik den 4de September 1747 under hele Folkets levende Deltagelse, som det søgte at bevidne paa mangfoldige Maader, deriblandt ogsaa ved kostelige og sjældne Gaver. Af disse

Frederik V's Guldpistol.

*) Charl. Doroth. Biehl. (Se Brevene til Bülov, udgivne af Overlærer Bang. Historisk Tidsskrift.)

bevarer den kronologiske Samling endnu en fra Kjøbenhavns Borgere, bestaaende af tvende Pistoler, hvoraf Tegningen her fremstiller den ene for Læseren.

Den er henved 3 Kvarter lang, udstyret med overordenlig Pragt, og vidner forøvrigt om, at dens Mester har havt flinke Hænder og et godt Øje. Løbet er af det pure Guld, i drevet Arbejde. Skæftet er af smukt udskaaret Træarbejde, der overalt er prydet med svære Guldbeslag, med drevne og ciselerede Figurer. Paa Enden af Kolben viser Guldbladden os Frederik V's kronede Navnetræk; ovenpaa Skæftet se vi det danske Vaaben, og ved Laasen læse vi Vaabensmedens Navn »V. Mar. Cophgen« : Valentin Mar, den bekjendte Bøssesmager, der under Frederik V's og i Kristian VII's første Regjeringstid var Rustmester ved Kjøbenhavns Arsenal, og af hvem dette opbevarer flere fortrinlige Skydevaaben.

Et Taffeluhr fra Frederik V's Tid.

Det her afbildede Uhr, der har tilhørt Frederik V, er et fuldstændigt Udtryk af hans Tids Smag: den samme Sammenblanding af Motiver, hentede fra Antiken og Rokokostilen, som vi træffe overalt — korinthiske Søjler, der begrænse Flader, som brydes af moderne Ornamentter i ophævet, forgyldt Arbejde: Frugter, Malerkunstens Attributer, Englehoveder, Konkylier, Muslingskaller o. s. v. — Hovedmaterialet er Elfenben, Søjlerne ere af Ibentræ, de smaa hist og her anbragte sindbilledlige Figurer af forgyldt Metal, Vaser og Kugler af Elfenben, og alle Knapperne — der er naturligvis en Uendelighed af Skuffer! — af Bjergkrystal. Som Helhed skal det forestille et Tempel; Hovedstykkets fire Sider danne Portaler; aabnes Forsidens, over hvilken ses Kongens kronede Navnetræk, viser sig den forgyldte Uhrskive, medens Bagsidens Portal lukkes til for en Mængde Smaaskuffer. Paa Hovedstykket hæver sig en ottekantet Kuppel, og ovenpaa denne en lille Skikkelse, paa hvis Fodstykke læses den naive Indskrift: »Eine von die Parcen mit nahm Clotho«.

Et Taffeluhr fra Frederik V's Tid.

X.

Kristian VII (1766–1808).

1766—1808, fra Kristian VII's første til hans sidste Regjeringsaar — hvilket uhyre Spring i Udviklingen betegne ikke disse to og fyrretyve Aar! En gammel Tidsalder sank i Graven og en ny blev født med alle de mange gennemgribende Forandringer i politiske og

Kristian VII.

sociale Tilstande, som den store franske Revolution fremtvang selv i de af Europas Lande, der tilsyneladende vare aldeles uberørte af dens Rystelser. Hele Europa bøjede sig jo f. Ex. endnu for de Smagens og Modens Love, der i Paris bleve dikterede af Revolutionens Mænd og Kvinder, som de havde bøjet sig, dengang Ludvig XIV foreskrev dem. Det er højst interessant at iagttage, hvor gennemgaaende Forandringen, som en Følge af den nye Tidsaand, var i Kunst, Haandværk, Værelsernes Udsmykning, Klædedragt m. M., og et ikke ringe Bidrag til Belysningen af den Tids Kulturhistorie giver Rosenborg allerede nu igjennem Malerier, Møbler, Dragter osv. fra Kristian VII's og Frederik VI's Tid, et Bidrag, som forhaabentlig vil faa forøget Betydning ved en nær forestaaende gennemgribende Udvidelse og Forøgelse af Samlingen*).

Det store Omslag skete altsaa under Kristian VII, og vi behøve blot at kaste Blikket paa hans Billede her i Bogen, — Pudder og Bukler, guldbroderet Frakke, Vest og do. Knæbenklæder — for at gjenkalde

os ham, som han altid staar for vore Tanker: som Repræsentanten for en længst forsvunden Periode; som Konge huske vi ham jo; nemlig helst fra de første Aar af hans Regjering, før

*) Den ovenfor bebudede Udvidelse er allerede for flere Aar siden gennemført; jfr. siden Fr. VI's Værelse.

hans tiltagende Aandssvækkelse aldeles havde gjort ham til et viljeløst Redskab for Andre, der i Virkeligheden holdt Statens Ror i Hænderne.

Den her omhandlede Dragt, Kongens Bryllupsklædning, er iøvrigt overordenlig smagfuld og kostbar. Den er helt igjennem af Sølvmor, rigt prydet med Blomsterguirlander af Pajlletter og Guldfolie. Broderiet paa Vest og Ærmeopslag bestaar af hinanden krydsende Linjer, med en lille Prydelse i hver Firkant, Alt af Guld.

Dronning Karoline Mathildes Skrivebord.

De her afbildede tvende Møbler, der skrive sig fra Rokokoperiodens Slutning, frembyde hverken med Hensyn til Tegning eller Udstyrelse noget særdeles Mærkeligt. Begge Dele

Dronning Karoline Mathildes Skrivebord.

ere af forgyldt Træ, Stolen prydet med et broderet Sæde og Rygstykke, og Bordet med en mørkegraa Marmorplade, medens dets hele Indretning iøvrigt kun er en Klap, der slaas ned og trækkes ud, hvorved der fremkommer en yderst simpel Skrivepult, bestaaende af Klappen, tre Skuffer og tre Rum til at lægge Papirer i — det er det Hele. Men Skrivebordet, der var iblandt de fra Frederiksborgs Brand reddede Gjenstande og engang har tilhørt Dronning Karoline Mathilde, vil desuagtet hos mange Besøgende ved Erindringen om Ejerinden faa en Interesse, som maaske selv det kosteligste og prægtigste Klenodie vilde savne: Billedet af den unge, livsglade Dronning, — saaledes som vor Fantasi udmaler os hende — siddende og betroende Papiret sit Hjertes kjæreste Tanker, giver endnu Bordet, efter hundrede Aars Forløb, en særegen poetisk Tiltrækningskraft.

Kristian VII's og Karoline Mathildes Bryllupspokal.

Den 1ste Oktober 1766 fandt samtidig i Danmark og England to Begivenheder Sted, der bleve hilsede med Millioner Menneskers glade Haab, som et godt Varsel for kommende Tider om et inderligt Baand imellem Folkene og en varig Lykke for deres Herskerslægter. Paa den Dag viedes nemlig den danske Prinsesse Sofie Magdalene i Kjøbenhavns Slotskapel, og hendes Broder Kong Kristian VII i Raadskammeret i St. James, den Første til Sverrigs vorde Konge Gustaf III, den Sidste til den engelske Kong Georg III's Søster, Karoline Mathilde. Da Brudgommene vare fraværende fra Vielsesstedet, blev Formælingen for Begges Vedkommende foreløbig fuldbyrdet »per procurationem«, idet Prins Gustaf repræsenteredes af Brudens Broder Arveprins Frederik, og Kong Kristian af Hertugen af York. Kort efter Vielsen droge begge Brudene med et fornemt og fagert Følge hver til sit fremtidige Hjem; glade Længsler fyldte deres Hjerter, saaat de ikke toge onde Varsler af den skyfulde Efteraarshimmel og det visne Løv, som den kolde Vind alt bar over Land og Sø.

Sofie Magdalene gik sin Skjæbne imøde — hendes Ægtefælle skulde falde for en Snigmorders Skud; hendes Søn skulde blive hendes Fødelands Fjende; han skulde blive afsat af sit krænkede Folk, blive den sidste Konge af sit Dynasti; han skulde som en ulykkelig, fredløs Flygtning lukke sit Øje paa en fremmed Kyst!

Karoline Mathilde drog ligeledes sin Skjæbne imøde. — Hun var dengang sexten Aar gammel, munter og livsglad, og Alt forekom hende som en dejlig Drøm, saa lystelig var hendes Bruddefart. Kanonerne tordnede, Sangene lød til hendes Ære, Blomsterne strødes for hendes Fod af unge hvidklædte Piger, da hun første Gang, den 18de Oktober, i Altona betraadte sit Riges Grund. Og fra denne Stund af var hele den øvrige Færd et sandt Triumftog; enhver Flække, hvorigjennem hun drog, var ukjendelig for sine egne Beboere, saa pyntet var hver Gyde i den; enhver større By, i hvilken hun udhvilede, viste sin Glæde ved Musik og Illumination og hvad den ellers kunde finde paa, og aldrig havde dens Poeter havt saa travlt som nu; thi hvert Hus skulde byde hende Velkommen, og Sligt tager sig jo kjønnest ud paa Vers: Saaledes lød en af disse Hilsener:

»Kom ind Velsignede af Gud!
Vi aabne vore Hjerters Dørre,
Drag ind, vor store Kongebrud!
Af Fødsel stor, af Dyder større!

Dit Folk ved Andagts tændte Glød
 Velsigner Dagen, Du blev fød
 Til Rigerens udsendte Dronning
 For Dannemarks og Norges Konning.
 De frydefuld med mig anraabe Himmelen,
 At de Lovises Sjæl maa see i Dig igjen«.

Antyder ikke den sidste Linje en af Hovedgrundene til den store Glæde, som Folket overalt lagde for Dagen ved den unge Dronnings Ankomst? Hun var fra det samme Land, hvorfra det engang, for ikke mange Aar siden, havde modtaget sin anden Dagmar, Frederik V's første Dronning Louise; som denne kom hun ung, venlig, med et aabent Hjerte og med et mildt Øje til det danske Folk.

Den 3dje November drog Kong Kristian, ledsaget af flere fyrstelige Personer, sin Dronning imøde i Roeskilde, og herfra gik Toget samme Dag til Frederiksberg Slot, hvortil det ankom udpaa Eftermiddagen. Efter Middagstaffelet, hvori hele den kongelige Familie deltog, blev Karoline Mathilde alene tilbage paa Frederiksberg Slot, der var bestemt til hendes foreløbige Residens, indtil hun den 8de November skulde holde sit prægtige Indtog i Danmarks Hovedstad, i hvis Slotskirke den højtidelige Stadfæstelse paa hendes Ægteskab skulde finde Sted.

Dagen kom, og fra den tidlige Morgenstund af var hele Kjøbenhavn i en febrilsk Bevægelse; Borgerskabet marcherede op i fuld Puds, med Trommer og flyvende Faner, og Laugene mødte med klingende Musik og alle deres Emblemer, før at opstille sig i de Gader, hvor igjennem Toget skulde gaa, nemlig fra Nørreport, ad Nørregade, Gammeltoft, Nygade, Vimmelskiftet, Østergade, Kongens Nytorv og langs Kanalen over Holmens Bro til Kristiansborg. Alle Husene vare pyntede med Flag, Grønt og alskens Indskrifter, baade i bunden og ubunden Stil; paa Gammeltoft og udenfor Holmens Kirke vare oprejste to pragtfulde og ved deres Størrelse imponerende Æreporte, den sidste opført efter Tegning og under Ledelse af den berømte Billedhugger Wiedewelt. Talrige Folkeskarer bølgede igjennem Gaderne for at se paa dette Æventyr, og Glæden straalede paa alle Ansigter. Forventningen voxede, Længselen steg — da begyndte Klokkerne at ringe, Sangværket i Frue Taarn at spille og Voldenes Kanoner at tordne, og i en uoverskuelig Række bevægede nu et saa glimrende Optog sig igjennem Gaderne, at man skulde tro sig hensat til en af Versajlles pragtfuldeste Fester i Ludvig XIV's Velmagtsdage. I en ny, til denne Lejlighed forfærdiget, stadselig Paradevogn, der blev trukken af otte hvide Hingste og var omgivet af en fornem og straalende Eskorte, sad den unge Dronning, med sin Svigerinde Prinsesse Louise ved sin venstre Side. Hun saae saa lykkelig ud, og da hun strax indenfor Byens Volde af atten unge smukke og smilende Piger blev modtaget med en Blomsterregn og hørte dem synge:

»Leve Kong Kristian den Milde
 Med sin Karoline Mathilde!«

da har vel Haabets Taare perlet i hendes Øje og Fremtiden vist sig i et Skjær af de Roser, der af saa smukke Hænder dryssedes i hendes Skjød. —

»Mennesket spaar, men Gud raa'er«, hvad blev der af hine skønne Drømme, af alle de glade Forjættelser? Blev da ethvert berettiget Haab tilskamme, siden Folkets Kjærlighed saa snart kønedes og dets Hjerte bortvendtes fra den engang saa forgudede Fyrstinde? Ja, vel er det sandt, at Aaret ikke havde drejet sit Hjul mange Gange, før der havde aabnet sig en Kløft, som truede med at opsluge ethvert Spor af den fordums Hengivenhed — men var der Skyld, saa var der sandelig ogsaa Undskyldning tilstede; var der Fejl, saa var der her, om nogensinde ellers, en Grund til at kaste Kjærlighedens Kaabe over dem.

Det glemte hendes Samtid. Med en cynisk Raahed stillede den hende blot og forkyndte Verden hendes Brøde, men fortaug, hvad der maatte tjene til hendes Retfærdiggjørelse: hendes Ungdom og Uerfarenhed, hendes forladte Stilling blandt saamange fjendlige Omgivelser og hendes Forbindelse med en saavel paa Sjæl som paa Legeme affældig Ægtefælle. — Folkegunst er som Skum paa Vandet, det maatte Dronning Karoline Mathilde sande. Den 8de November

1766 illuminerede Kjøbenhavn af Glæde over at have faaet hende i sin Midte — efter Hofrevolutionen den 17de Januar 1772 illumineredes der, medens hun sad i Kronborgs Fængsel*). — De samme Mænd, der i hendes Lykkes Gry bleve løftede til Hæder og Værdighed til hendes Forherligelse, bleve nu, da hendes Sol var gaaet ned, benaadede med Ordener og Rang til hendes Forhaanelse, saaledes Grev Rantzau Ascheberg: den 8de November 1766 blev han Ridder (Storkors af Danebroge), den 17de Januar 1772 blev han til Tak for den brutale og uridderlige Maade, hvorpaa han havde udført Danmarks Dronnings Arrestation, hædret med Elefantordenen! —

Snart er et Aarhundrede henrundet siden hine Dage. Upartisk og uhildet rister Historien sine Runer paa Karoline Mathildes Mindetavle og klarer hendes Eftermæle. Den dømmes strengt hine fanatiske Forfølgere, der selv domte saa strengt, der kuede den Svage, istedetfor at løfte hende, der af Hevnlyst røbede for Verden, hvad de for deres egen Æres Skyld helst burde have tiet med. Den erkjender den unge Kvindes Fejl og Fald, men den ser hen til hendes sidste Dage, der bragte Forsoningen ind i hendes Liv. Som Liljen dukker op af Bølgerne, naar Stormen, der omtumlede dem, har lagt sig, saaledes kom i hendes tidlige, men blide og stille Liysaften alt det Skjønne og Ædle frem igjen, som engang havde draget alle Hjerter til hende. Deraf kommer det, at naar man nu tænker paa Karoline Mathilde, sætter Sympathien sig i Tanken ved hendes Side.

Kristian VII's og Karoline Mathildes Bryllupspokal.

En Gjenstand, der er vel egnet til at vække Mindet om hine Dage, er den her afbildede Glaspokal, som findes i den kronologiske Samling. Den er nemlig bleven til i Anledning af

*) Reverdil: Struensee og Hoffet i Kjøbenhavn 1760—1772, Moltkes Oversættelse, Pag. 259.

Kristian VII's og Karoline Mathildes Bryllupsdag, hvorom den lille Amor just er ifærd med at underrette os, idet han med sin Pil under Brudeparrets i Glasset indsløbne kronede Navnetræk indridser:

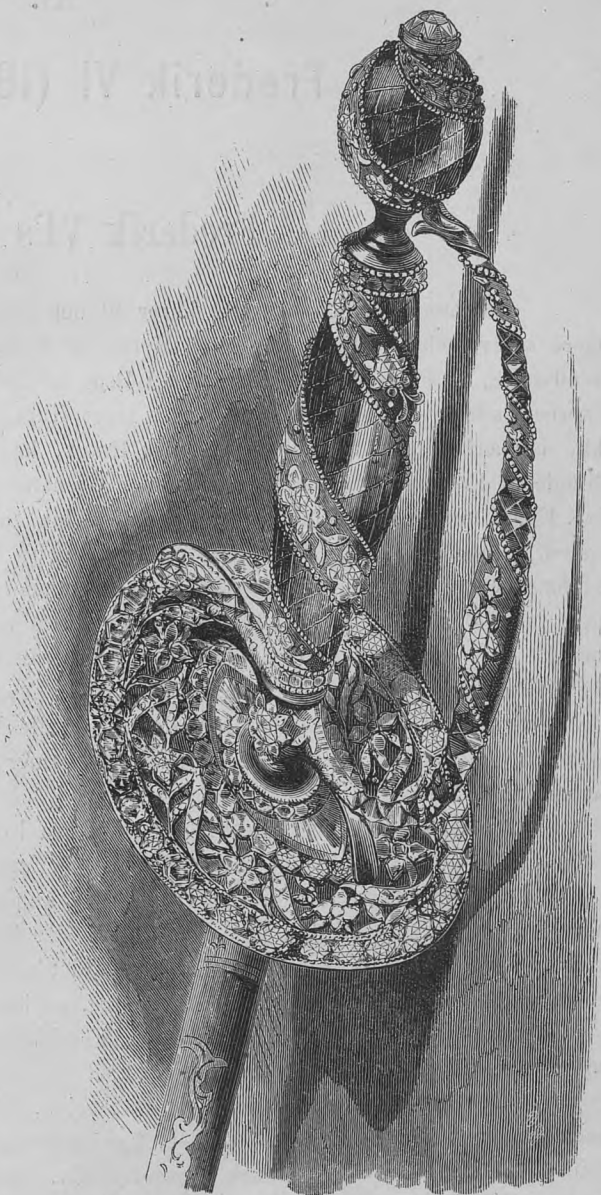
»Felici sidere juncti
MDCCLXVI. d. 8.«

Paa Bagsiden findes det danske og det engelske Vaaben ligeledes indsløbne i Glasset. Med Laaget, der ender i en lukket, sexbøjlet Krone, har Pokalen en Højde af 3 Kvarter, medens selve Bægerets øverste Gjennemsniitsflade udgjør $5\frac{1}{2}$ Tomme.

Kristian VII's Gallakaarde.

Tegningen viser os i formindsket Størrelse Grebet af den pragtfulde og kostbare Kaarde, der har tilhørt Kristian VII, og ved flere Lejligheder ogsaa har tjent hans to nærmeste Efterfølgere til Prydelse. Om den oprindelig er bleven anskaffet til Kristian VII's Bryllupsdragt, eller om den først er kommen i hans Eje under hans Ophold i Paris, altsaa et Par Aar efter hans Formæling, maa vi lade staa hen. Vist er det imidlertid, at den overordenlige Pragt, hvormed den er udstyret, vel kunde gjøre den til et værdigt Tilbehør til Kristian VII's ovenfor beskrevne højst elegante og rige Bryllupsklædning.

Grebet er af Guld og besat med en utallig Mængde større og mindre Diamanter, anbragte paa mat Grund som Blomster, der slynge sig i Buketter og Guirlander. Det er et saare skjønt Juvelerarbejde, og Kaarden har ikke mindst derved en betydelig Værdi, skjønt den forøvrig ogsaa som reel Værdigjenstand er anslaaet til en meget klækkelig Pengesum.

Kristian VII's Gallakaarde.

XI.

Frederik VI (1808–1839).

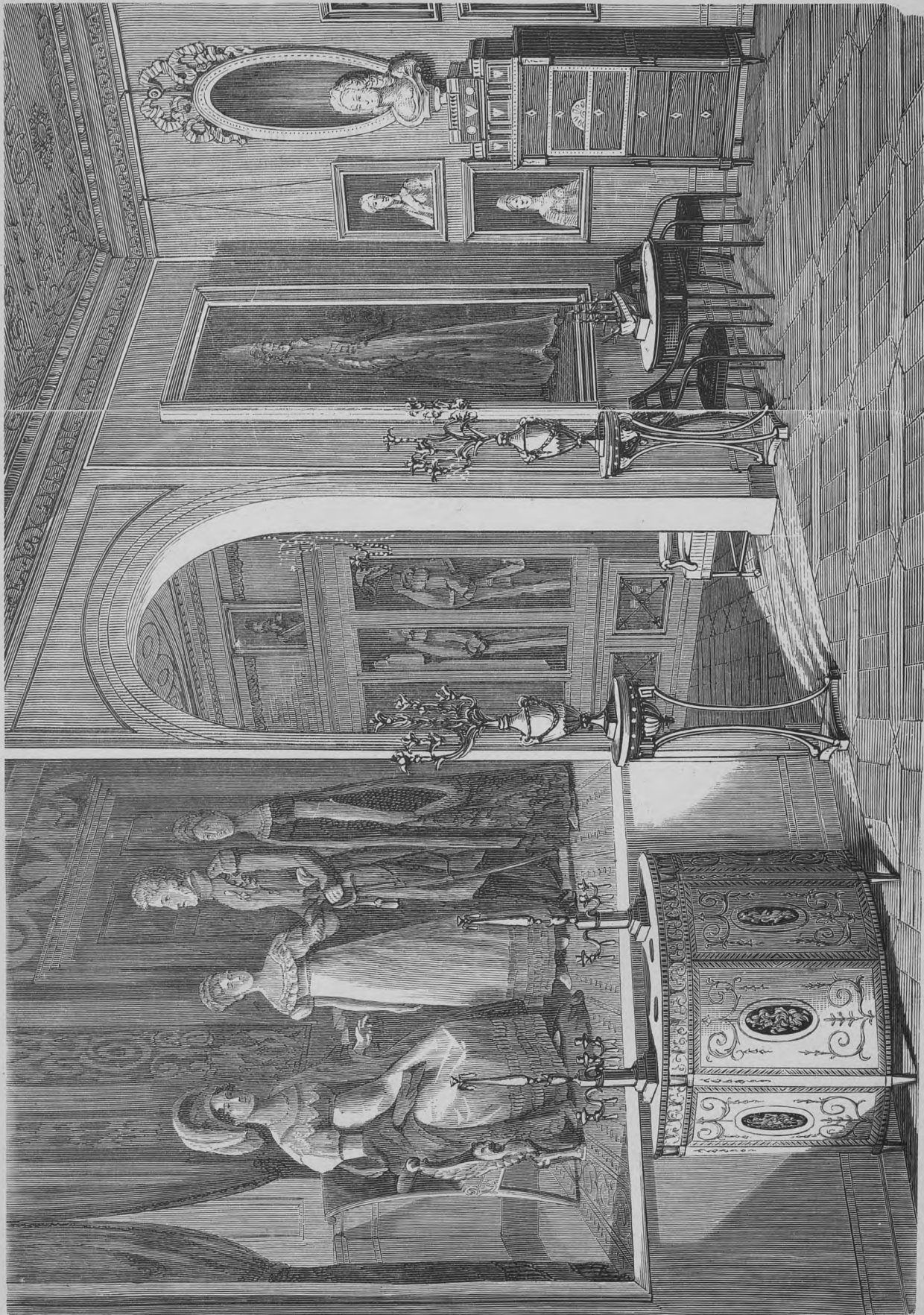
Frederik VI's Værelse.

Det her afbildede Værelse hører til den Afdeling af Rosenborgs første Etage, der tidligere afgav Lokale til det kongelige Mynt- og Medajllekabinet, men efter sidstnævnte Samlings Henflytning til Prinsens Palæ er taget i Brug af den kronologiske Samling. Det vender ud til Exerccerpladsen og indtager ikke noget stort Rum, da det kun er paa eet Fag; at det heller ikke udmærker sig ved nogen særdeles Pragt, kan man slutte deraf, at det giver et sandt Billede af Frederik VI's Tid og indeholder Gjenstande, der have tilhørt denne Konge personlig, hvis Ejendommelighed jo netop var en undertiden endog vel vidt dreven Sans for simpel Tarvelighed. Imidlertid faar det dog netop ved denne Modsætning til de foregaaende Tidens Pragt Glimmer en egen Interesse for den opmærksomme Iagttager, der, efter i en Række Værelser at have fulgt Rokostilens Udvikling igjennem dens mange barokke Ytringer og Overgange, her med Et ser sig hensat i Tiden efter den store franske Revolution og saa nogenlunde kan danne sig et Begreb om Stilen i den første Del af vort Aarhundrede — »Kejserdømmets Renæssance«. Denne Stil, hvis Særkjende det navnlig er, at alle Rokotidens brogede Snirkler o. s. v. have maattet vige for Antikens simple ligelinjede Former, finde vi herinde i Møblerne, Loftsdekorationen, med Mere.

Hvor forskjelligt er ikke Alt herinde fra hvad vi tidligere have set paa Rosenborg; vi behøve ikke at gaa saa langt tilbage, som til Kristian V's Marmorværelse, eller til Kristian VI's snirklede Møbler, for at mindes derom. Vi kunne blive i Indgangsdøren fra Kristian VII's Værelse, først kaste et Blik paa det Billede, der hænger herinde, af Frederik VI som Barn — Paryk, Knæbuxer o. s. v.! — og siden paa det store Eckersbergske Billede ligefor os, hvor vi se den lille Prins, der er voxet op til Konge, se ham, omgivet af Hustru og Døtre, træde frem som Repræsentant for sin Tid — sandelig, Forskjellen paa Tidsaanden før og efter Revolutionen vil staa os klart for Øje i samme Øjeblik.

De Gjenstande, Samlingen til Dato ejer, hidrørende fra Frederik VI, ere ikke mange, men dog nok til, at man alt af dem kan udkaste et i flere Henseender sandt og træffende Billede af ham. Hvilken Dansk kjender f. Ex. ikke strax den ligefremme gamle Konge, der var en Fjende af al Prunk, som ser hans hvidmalede Fyrretræs Skrivepult, hans blaa Bomuldsparaply o. s. v.?

Vi se paa Billedet tilhøjre et ovalt Bord, hvorpaa der staaar et lille Skib. Dette Skib, som i Aaret 1810 kom til Kjøbenhavn som en Gave til Kongen fra danske Krigsfanger i England, og som af den Grund skal have været ham en meget kjær Gjenstand, har sin egen Historie. Det var nemlig dette lille Skib, som den bekjendte patriotisksindede Skuespiller H. C. Knudsen fremviste for Publikum ved de Forestillinger, han gav rundtomkring i Landet til Fordel for danske og norske Sømænd, der efter Flaadens Tab maatte hidsidde i engelsk Fangenskab. Det var forfærdiget af de fangne Sømænd af Ben fra deres Maaltider, og fremstillede Modellen af et Rangskib paa 116 Kanoner.

Frederik VI's Værelse

Igjennem den buede Aabning se vi ind i Kristian VIII's Værelse; dette sættes ved en lignende Aabning paa den modstaaende Væg i Forbindelse med Frederik VII's, der altsaa gjemmer Sagerne fra den sidste oldenborgske Konge; hint er paa to, dette paa et Fag, og ved begges Dekoration m. M. er der taget det fornødne Hensyn til den under de nævnte Konger herskende Smag. Ved denne i de senere Aar fuldførte Ordning af den kronologiske Samling maa altsaa den af Samlingens Direktør, nuværende Kultusminister, J. J. A. Worsaae, udkastede og ledede Plan, for vort Fædrelands Vedkommende at lade den kronologiske Samling, med Kongerne som Midtpunkt, saa vidt mulig afgive et national- og kulturhistorisk Billede af et langt Tidsrum under den oldenborgske Stamme, navnlig fra Kristian IV's Regjeringstiltrædelse til Frederik VII's Død, siges at være bragt til Virkelighed.

Riddersalen.

Efter at have gennemvandret Stueetagen og de Værelser paa første Sal, ^{der} rumme de historiske Gjenstande, som i Forening danne den første Hovedafdeling, den egenlige kronologiske Samling, føres Besøgeren opad Vindeltrappen til en ny Afdeling: Riddersalen ^{og} de i Forbindelse med samme staaende Taarnkamre.

Riddersalen, Rosenborgs øverste Stokværk, indtager hele Slottets Længde og Brede. Maalt fra Endevæggens Karnapvinduer, er den noget over halvandethundrede Fod lang, medens dens Brede udgjør 28, dens Højde omtrent 19 Fod. Dens nuværende Skikkelse skriver sig fra Frederik IV's Tid, og den har et fra sit oprindelige saa aldeles forskjelligt Udseende, at man fra Slottets Bygherres Dage nu kun gjenfinder to Marmorkaminer — en i hver Ende af Salen — af hvilke dog atter kun den ene kommer tilsynne, idet den nordlige Kamin er skjult bag den med rødt Fløjl beklædte Tronhimmel, der danner Baggrunden for de to Kroningsstole.

At give en udtømmende Beskrivelse af Riddersalen, som den var i Kristian IV's Tid, vilde nu være umuligt, da man hær saa Lidet at holde sig til og væsenligst er henvist til de fragmentariske Oplysninger, som findes spredte i de tiloversblevne Regnskaber fra Slottets Bygningstid.

Hvad der da først og fremmest fremgaar af disse, er, at Salens oprindelige Indretning har medtaget en længere Aarrække, saaledes at den neppe har staaet fuldt færdig før i Aaret 1625, og at mangehaande dygtige Kræfter i denne Anledning ere blevne satte i Bevægelse. Den havde et temmelig fladt Loft, hvilket blandt Andet kan sluttes deraf, at Kaminernes øverste Dele senere ved Salens Forandring øjensynlig ere blevne forlængede opad fra den Kant, hvorfra Hvælvingen nu løfter sig. Dette Loft var prydet med 29 store Malerier (af Peter Isacs, Frants Cleyn, Morten Steenvinkel, Rejnhold Timm, Peter de Mejer og Fl.), hvis Emner dels vare allegoriske, dels hentede fra Livets daglige Gjerning, Lege o. s. v. Rammerne om disse Malerier, ligesom alle Mellemrummene, vare dækkede med rige Prydelser af forgyldt og brogetfarvet Stuk*). Væggene, der efter Regnskaberne synes at have været beklædte med Guldlæder, vare endvidere smykkede med ophængte Malerier, og viste under disse et Panel, der lyste af Guld og stærke Farver. Gulvet var belagt med gullandske Fliser, og i hver Ende af Salen spejlede, ved Festerne og naar den ellers blev benyttet, et mægtigt Baal sine røde Flammer i Kaminens mørke blanktpolerede Marmor. — Den 9de Oktober 1634, fjerde Dagen efter Tronfølgeren Prins Kristians Formæling med Magdalene Sybille af Sachsen, viste denne Kongehal sig i al

*) Ved den i Aarene 1862 og 63 foretagne Istandsættelse af Salen fandt man hist og her bag Tapeterne Spor af den oprindelige Stukbeklædning.

H. C. Lund. 1862

Riddersalen.

sin Glans og Herlighed: Kjerterne skinnede, der var en Vrimmel af guldbaldyrede Kapper, en Klirren af Sporer mod de glatte Fliser, en Brusen af Fjedre og en Skingren af Trompeter — thi Kong Kristian gav den Dag en saa straalende Fest paa Rosenborg, at den aldrig siden gik nogen af de mange tilstedeværende fremmede Stormænd og Gesandter af Glemme. — En af disse tilstedeværende Udlændinge, nemlig Charles Ogier, Sekretær hos Frankrigs Bryllups-gesandt, Grev d'Avaux, skylder man netop enkelte Oplysninger om Salens daværende Indretning. —

I Tidens Løb forfaldt denne Herlighed, og Aarhundredet var ikke tilende, før der maatte tænkes paa en gennemgribende Istandsættelse af Salen. Men nu havde Smagen skiftet, og der var følgelig ikke længer Tale om at gjenoplive det Gamle, men derimod om en fuldstændig Ombygning, hvor alle den nyere Tids Fordringer kunde ske Fyldest. Allerede under Kristian V var dette Foretagende paatænkt, og det var vel med Tanken rettet herpaa, at han lod de tolv Tapeter, der pryde Salens Vægge, forfærdige i den nys anlagte Tapetfabrik i Kjøge, som dengang var i sin frodigste Blomstring under de to dygtige Hollændere, Brødrene van der Eickens Ledelse. Men det var, som berørt, dog Sønnen Frederik IV forbeholdt, som ung Konge at udføre den betydelige og kostbare Forandring af Salen, der nu atter i det Væsenlige staar, som han indrettede den; og ville vi da opfordre Læseren til ved Hjælp af Billedet, der viser os noget Mere end dens nordlige Halvdel, at dvæle en Stund derinde, lyttende til nogle faa vejledende Oplysninger.

Ombygningen foretoges i og omkring Aaret 1705. I dette Aar blev der navnlig arbejdet paa det prægtige hvælvede Loft. Dette hviler paa en af Charles Bracht marmoreret Stukkaturgesims, der løber langs Salens fire Vægge. Paa denne ses paa hver Side af Tronhimmelen og den ved den modsatte Endevæg anbragte Kamin fire allegoriske Figurer: de fire Verdensdele Europa, Asien, Amerika og Afrika og bag dem de fire Hovedvinde. Loftets Midtpunkt dannes af det danske Rigsvaaben, omgivet af Ordenskjæderne; Vaabenet er, som alt det øvrige Loftsarbejde, udført i Relief af Stuk, men er desuden malet med det danske Vaabens virkelige Farver. Under Vaabenet ses paa Hvælvingens Runding over Indgangsdøren (ligesom paa den modsatte Side over Døren til Regaliekammeret) en Løve, bekranset af Genier og hvilende i et med Festons smykket Felt, medens man paa Loftets Midtlinje, paa begge Sider af Vaabenet henimod Salens Ender, ser fire store Malerier af Heinrich Krock, forestillende de fire kongelige Regalier, mod Nord Sværdet og Rigsæblet, mod Syd Kronen og Septret, der alle bæres af Genier og allegoriske Figurer. Disse Malerier ere omgivne af rige Indfatninger, omsnoede af Laurbær, Roser, Egeblade og Liljer. Forbindelsen imellem dem dannes ved rigt dekorerede Felter, hvorfra der, hængende paa en Elefantsnabel, paa hver Side af Hvælvingen breder sig en Kongekaabe, hvis øverste Hjørneflige løftes af Genier, og som danner Baggrunden for et Skjold med Frederik IV's kronede Navnetræk og to liggende Løver som Skjoldbærere. Men Loftets ypperste Prydelse er dog de fire prægtige Relieffer med legemsstore Figurer, der findes paa begge Sider af Hvælvingen, Fremstillinger af vigtige Regjeringshandling under Frederik IV, nemlig: paa den sydøstlige Side Vornedskabets Ophævelse, paa den sydvestlige Landmilitsens Oprettelse, paa den nordøstlige Dragonernes Oprettelse, og paa den nordvestlige Side Matrosernes Indrulling. Til nærmere Forklaring om disse Relieffer har den berømte, daværende Geheimearkivar, Frederik Rostgaard i Aaret 1705 forfattet følgende Vers*):

*) Disse Vers, der velvilligen ere meddelte Forf. af Hr. Justitsraad Bibliothekar Chr. Bruun, have muligens oprindelig været bestemte til Indskrifter under de paagjældende Fremstillinger, ligesom hvert af Tapeterne har sin versificerede Forklaring, men ere i saa Fald vistnok aldrig blevne benyttede.

»Opskrifter om de Ornamentter i dend store Sals Plafond paa Rosenborg.

I. Vorned-Tvangs Afskaffelse 1699.

Vel var dend Knude sær, i Gordio var bunden;
 Men udi Danmark blev en værre Knude funden.
 Det strenge Vorned-Baand, det løste Friederich
 Og satte Land og Folk i Frihed, Roe og Skik.

II. Den staaende Land-Militz i Danmark 1701.

Dend Danske Land-Militz Kong Friederich den Fierde
 Saa vel indrette loed, at dend Hands Rigers Gierde
 Og Forsvar kaldes maae. Nu kand en Landsby-Mand
 Sin Avling vare paa, og fegte for sit Land.

III. Land Dragonernes Indrettelse i Danmark 1702.

Ved Land-Soldaterne loed Kongen det ey blive
 Hand og til Rigets Værn loed Land-Dragoner skrive.
 Thi da een Land-Armee i Alt indrettes best,
 Naar dend ey fattes Folk til Foeds og ey til Hest.

IV. Dend altid færdige Søs-Rustning i begge Riger 1704.

Nest Land-Militien for Floden Kongen sørger,
 Og heele Norden om om kloge Skibs-Folck spørger.
 Hand finder dennem og, og det i Tusend Tall,
 For slig en Konges Skyld Enhver sit Liv har fall.«

Som ovenfor anført, ere Væggene prydede med tolv Hautelisse-Tapeter, vævede efter de nu paa Rosenborg opbevarede, af Maleren Peder Andersen udarbejdede Kartons. De indeholde flere fortrinlig behandlede Emner af den skaanske Krigs Historie og yde, i Forbindelse med de nys omtalte Relieffer, vigtige Bidrag til Kjendskabet af Datidens Dragter, Vaaben, Skibe m. M. Alle de paa Tapeterne forekommende fremragende Personer ere virkelige Portræter, deriblandt f. Ex. Kristian V's, Griffenfeldts og Fleres. Tapeterne have alle en Højde af 12 Fod, medens deres Brede vexler fra 10 til 16½ Fod. De fremstillede Emner ere I. Paa den østlige Væg, fra Nord til Syd: 1) Wismars Erobring 13de December 1675. 2) Erobringen af Landskrones Kastel 4de August 1676. 3) Slaget paa Kolberger Heide 1ste Juni 1677. 4) Fæstningen Marstrands Erobring 23de Juli 1677. 5) Landgangen paa Skaane 29de Juni 1676 og 6) Søslaget ved Øland 1ste Juni 1676. II. Paa den vestlige Væg fra Nord til Syd: 1) Landskrones Erobring 11te Juni 1676. 2) Søslaget i Kjøgebugt 1ste Juli 1677. 3) Erobringen af Damgarten i Pommern 6te Oktober 1675. 4) Rügens Erobring 17de September 1677. 5) Kristiansstads Erobring 15de August 1676 og 6) Helsingborgs Erobring 3dje Juli 1676. Under hvert Tapet findes indvævet et tysk firelinjet Vers, der angiver Billedets Indhold. Over Indgangsdøren til Salen og den Dør ligeoverfor, som fører ind til Regaljekammeret, ses to Portrætmedaljons, Frederik IV's og Kristian V's, den første af Gips, den sidste af hvidt Marmor, og begge omgivne af den rigeste Ornamentering af hvidt-malet Træ og hvid Stuk. Imellem Tapeterne, ligesom paa begge Sider af Kaminen, fik Væggene en Marmorering, udført med stærke, brogede Farver, der i høj Grad bidrog til at samle det Hele. Denne Maling, der i en senere smagløs Periode maatte vige Pladsen for et — perlefarvet Panel, er derfor efter dettes Borttagelse nu paany kaldt til Live igjen. Om det oprindelige Flisegulv allerede under Frederik IV blev ombyttet med det nuværende Brædegulv,

vides ikke med Bestemthed*). At man nu har malet dette i marmorerede Tavler, vil vist Enhver finde overensstemmende med Salens hele Karakter, ligesom det maa glæde enhver Ven af Fortidens Minder, at alle Salens forkerte Vinduer, der tilhøre hin nys karakteriserede Periode, nu ere ifærd med at give Plads for Vinduer med fritstaaende Karme og blyindfattede Ruder.

Hvad Salens øvrige Udsmykning angaar, da viser Billedet os Hovedpartiet: foran det røde Fløjlsdrapperi, der dækker for den nordlige Endevægs Karnapvinduer, og Tronhimmelen se vi, foruden to mægtige Spejle med Rammer og Konsolborde af Sølv, de to Kroningsstole, de tre Søvløver og de fire Kandelabre, der med de tolv langs Sidevæggene opstillede Sølvgueridoner benyttes dels ved Kroninger, dels ved andre højtidelige Lejligheder, og det er navnlig som Opbevaringssted for de sidstnævnte Gjenstande, at Salen har sin nuværende Betydning. Desuden se vi langs Sidevæggene 18 højryggede udskaarne Stole, hvis Sæder og Rygstykker efter Traditionen skulle være syede af Enkedronning Charlotte Amalie og hendes Damer, og imellem Tapeterne finde vi paa Væggene flere smukt slebne Spejle (Ordnesspejle), hvis rødtlakerede, sølvsirede Rammer træde frem paa en ottekantet dreven Sølvstjerne, prydet med en Sølvkrone foroven. Foran den sydlige Kamin se vi en Skjærm af drevet Sølv og to store Sølvvarmekugler, hvilende paa Jernbukke (Brandryttere). Paa en over Kaminen anbragt Konsol viser sig endelig en hvid Marmorbyste af Kristian IV fra Aaret 1644, der oprindelig har staaet over den sydlige Kamin.

Ligesom der i sin Tid blev givet Kristian IV's nye smukke Riddersal paa Rosenborg Lejlighed til at glimre ved pragtfulde Fester, saaledes varede det ikke længe efter dens Forandring under Frederik IV, inden den blev taget i Brug ved lignende Anledninger. Dette var navnlig Tilfældet ved hin brogede Fest, der i Aaret 1716 afholdtes paa Rosenborg til Ære for Czar Peter den Store; da klang Bægerne derinde, efterat Kongen og hans høje Gjæst vare vendte tilbage fra Farten i de gyldne Gondoler ude paa Slotskanalen, der afspejlede de i Løvet hængende Lampers brogede Skjær, medens Musikkens Toner klang ud over de stille Vande. —

Forøvrig blev Rosenborgs Riddersal efter Kristiansborgs Brand i en lang Aarrække (1795—1829) blandt Andet benyttet ved Højesterets højtidelige Aabning den første Torsdag i Marts Maaned, og endelig blev den under Frederik VI oftere brugt ved højtidelige Uddelinger af Dannebrog's Ordenen, efterat denne i Aaret 1808 var bleven udvidet og forandret.

*) Flisegulvet er først efter 1772 ombyttet med et Trægulv i Henhold til Bygmester Harsdorff's Forslag, jfr. dennes Skrivelse til Bygningsdirektionen af 27de Maj 1772, der findes anført i »Samlinger til Dansk Bygnings- og Kunsthistorie, udgivne af F. R. Friis. Kjøbenhavn 1873«.

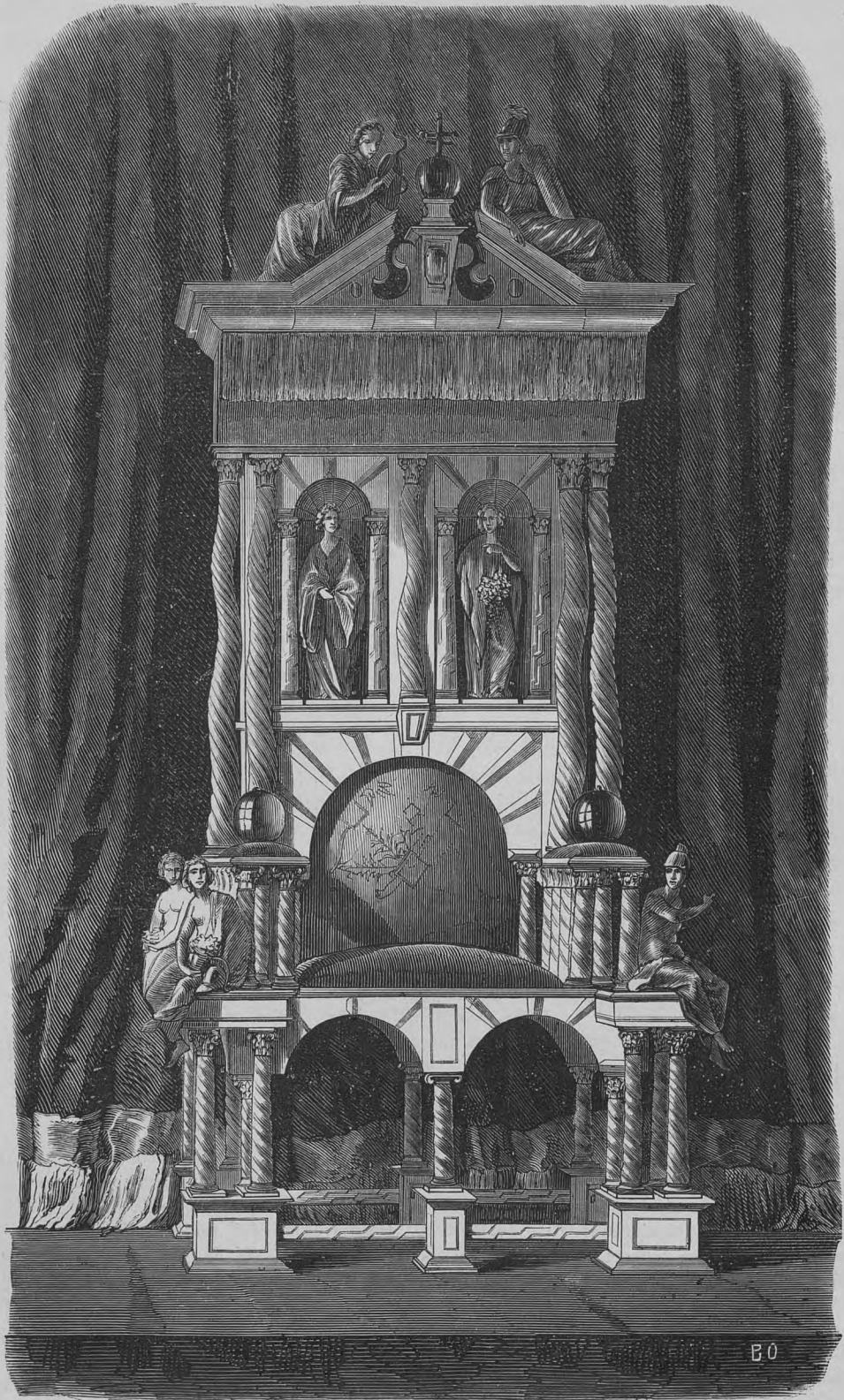
De danske Kongers Kroningsstol.

Den 18de Oktober 1660 var Kong Frederik III bleven arvehyldet foran Indgangen til Kjøbenhavns Børs, og Danmark var nu ikke længer noget Valgrige. For at denne vigtige Forandring ved det næste Tronskifte — hvor for første Gang en Prins af den oldenborgske Stamme skulde tage Septret i Kraft af sin Arveret og ikke som valgt ved Folkets Vilje — ret kunde træde frem paa en iøjnefaldende Maade, blev det bestemt, at Kroningshøjtidelighederne da og for Fremtiden skulde foregaa i Frederiksborgs Slotskirke, under Udfoldelsen af hele Kongedømmets Glans og Magt. Frederik III lod derfor henimod Slutningen af sin Regeringstid den bekjendte Guldsmed Kasper Herbach (Kunst-Kasper) forfærdige de saakaldte yngre Regalier (o: den lukkede Krone, Septret, Rigsæblet m. M.), ligesom efter al Sandsynlighed de tre Sølvløver*) og den her afbildede Kroningsstol ere blevne til paa denne Konges Foranstaltning. Denne blev første Gang tagen i Brug den 7de Juni 1671 ved Kristian V's Kroning.

Hovedmaterialet i Kongens Kroningsstol bestaar af Enhjørnings- eller Narhvalstænder, et Materiale, der efter Sigende paa den Tid, da det blev anskaffet til Stolen, skal have haft en Værdi af sin Vægt i Sølv; da det er meget tungt og Stolen fra Jorden op til Æblet har en Højde af omtrent fire Alen, kan man allerede heraf slutte sig til denne samlede Masses Kostbarhed**). Rygstødet, Sædet og Armlænernes Overdele ere betrukne med Guldbrokade. Otte allegoriske Figurer af Metal findes anbragte som Prydelser, fire siddende udvendig ved Sædets fire Hjørner, to staaende i Nicher over Rygstødet og to i en hvilende Stilling ovenpaa Himmelen, hvis Top dannes af det sølvforgyldte Rigsæble med Korset. Foran paa Armlænerne findes to forgyldte Kugler, og under Rigsæblet sidder paa Kroningsdagen den berømte Amethyst (enestaaende med Hensyn til Størrelse og Klarhed), der til andre Tider opbevares iblandt Kronjuvelerne, medens Stolen saa maa lade sig nøje med dens Repræsentant, en sleben Glasflus. Endvidere findes som Prydelser anbragt paa Himmelen to Mokkastene af en oval Form og en ikke ubetydelig Størrelse, efter Traditionen Foræringer fra en indisk Fyrste. Indtil Kristian VI's Tid var Stolen rigt drapperet med karmoisinrøde Silkegardiner, guldbroderede og forsynede med Frynser og Kvaster af Guld. Disse Drapperier udgik kort efter Frederik IV's

*) I Overhofmarskallatsarkivet siges bl. A. med Hensyn til Frederik III's castrum doloris i Slotskirken, 30te Marts 1670, »Om liget laa 3 store Sølv Løver«, og efter Partikulærkassens Regnskaber, der begynde med Kristian V's Regjering, er der i Løbet af 1670 betalt til »Ferdinand (o: Ferdinand Küblich) til di 3 sidste Løver 4000 Rd.« Herved synes den tidligere Tradition om, at Sølvløverne skulde være udførte i Augsburg, at maatte bortfalde, og da der her vel maa antages at menes de samme tre Løver i begge Tilfælde, ere de sandsynligvis først blevne færdige fra Kunstnerens Haand under Kristian V; hvilket forøvrig ligeledes maa antages for Kroningsstolens Vedkommende, da det hedder, at den nævnte Ferdinand Küblich under 24de Januar 1671 har faaet »1000 Rd. for ud til Tronstoll«.

***) Slange beretter om »Kjæberne og Hovedpanden, hvorudi Eenhornet sad« af en »Enhjørnings-Fisk«, som i Aaret 1605 blev fangen under Island: »Thi det blev agtet for sin Rarhed og store Dyd udi Lægedomme høyt over Guid, og blev dette nyfundene taxeret og vurderet for nogle og tredive Tusinde Rixdalere«.

De danske Kongers Kroningsstol.

Død af Inventarierne, og fra den Tid skriver sig efter al Sandsynlighed de kostbare østerlandske, guldvævede Tepper og de karmoisinrøde Fløjlsdrapperier, der benyttes paa Kroningsdagen.

Frederik III tænkte kun paa sin nærmeste Efterfølger, og da dennes Gemalinde Charlotte Amalie bekendte sig til den reformerte Tro, var hun, som Følge af den Tids Intolerance, udelukket fra at blive delagtig i Kroningen; der blev altsaa foreløbig kun anskaffet een Kroningsstol, og deraf kommer den store Forskjel, der er paa Kongens og Dronningens Kroningsstole. Den sidste, der, ligesom Dronningens iblandt de egentlige Regalier opbevarede Krone, skriver sig fra Sofie Magdalenes Kroning, er omtrent af samme Højde som Kongens og af en lignende Form, men smallere og i det Hele taget langt simplere. Sædet og Rygstykket ere beklædte med Sølvbrokade, alt Øvrigt med tykke Sølvplader, der paa flere Steder ere sirede med Forgyltning. Paa Tronhimmelen hvile to allegoriske Figurer, Fromhed og Velgjørenhed, og imellem dem straalere fra den forgyldte Sølvplade Jehovahs Navn med hebraiske Bogstaver.

Efter Kristian V foregik Kroningen altid i Frederiksborg, med Undtagelse af Kristian VII's, der fandt Sted i Kristiansborgs Slotskirke den 1ste Maj 1767. De tidligere oldenborgske Konger bleve kronede i Frue Kirke i Kjøbenhavn. Iblandt dem var Kristian III, hvis Salving forrettedes af den berømte Johan Bugenhagen den 12te August 1537, den Første, der blev kronet efter den lutherske Kirkes Skikke.

Glaskammeret.

Riddersalen staar ved tre Døre, en midt paa Vestsiden og to mod Nord og Syd paa Østsiden, i Forbindelse med tre Kamre, der hvert for sig afgiver Lokale til en yderst sjelden og kostbar Samling. Kammeret i det vestlige Taarn, der i Almindelighed ikke er tilgængeligt for Publikum, gemmer de kongelige Regalier, og har i de senere Aar faaet en saadan Udsmykning og Indretning, at det nu udgjør en ligesaa rig som passende Ramme om de mange betydningsfulde historiske Gjenstande, som det indeslutter. Væggene ere behængte med kostelige, guldindvirkede, orientalske Tepper, der skrive sig fra Kristian VI's Tid og siden ere blevne benyttede ved Kroningshøjtidelighederne, medens der midt paa Gulvet hæver sig en Pyramide af det klareste Spejlglass, hvorunder Guld og Ædelstene funkler os imøde fra den røde Fløjlsgrund. Millioners Værdi og mangt et saare skjønt Kunstarbejde møder her det studsende Øje, og lægger man hertil disse Gjenstandes nationalhistoriske Betydning, saa vilde det være ganske naturligt, om dette Kammer sagdes at gemme Perlen iblandt Rosenborgs mange straalende Klenodier.

Ikkedestomindre ville dog de to andre Kamre ved Riddersalen, selv efter et Besøg i Regaliekammeret, være istand til i høj Grad at fængsle vor Opmærksomhed.

Det nordøstlige Taarnkammer, det her afbildede saakaldte Glaskammer, har alt længe havt et Ry, der naaer langt ud over Danmarks Grænser, og det er ikke saa underligt; thi man kan uden Overdrivelse sige, at selv den mest Vidtberejste skal have ondt ved at nævne nogen anden Samling af ældre venetiansk Glas, der nu kan gjøre denne Rangen stridig. Her findes i rig Mængde det gamle dyre Rubinglas, Opalglas, Amethystglas, Smaragdglas, Safirglas, kort sagt, Glas af de forskjelligste Farver. — Her er en broget Mangfoldighed af Former: Drikkeglas af enhver Art, saasom det nu brugelige brede og lave Champagneglas; det fladtrykte Glas, bestemt til at skjære sig igjennem Overskjæget, der ikke maa vædes; Dusdrikkernes Glas med de to Rum og de to Halse; Fixerglasset med den hule, kugleformede Bund, hvis Indhold maa tømmes til sidste Draabe, før den Drikkende kan sætte det fra sig uden at male en rød Plet paa den hvide Dug, og mange andre. — Bordklokker, Knive og Gafler, Skeer, Gryder, Kander, Kopper, smaa Lysekroner, farvede Blomster, ja, man kunde blive ved at opregne Gjenstande i det Uendelige. Mange af disse Glas udmærke sig ved en fortrinlig Slibning, men hvad der dog navnlig gjør denne Samling saa mærkelig, er dens store Rigdom paa Filigran- eller Traadglas. Dette, der, ligesom næsten alt det øvrige Glas er fabrikeret i den engang saa navnkundige Glas- og Spejlfabrik paa Øen Murano ved Venedig, skriver sig fra Begyndelsen af det 17de Aarhundrede, og blev dengang til i betydelig Mængde; men da det beroede paa een Mesters Hemmelighed, der ved hans Død fulgte ham i Graven, blev det efterhaanden sjeldnere og saas tilsidst saa sparsomt paa Markedet, at

Glaskammeret.

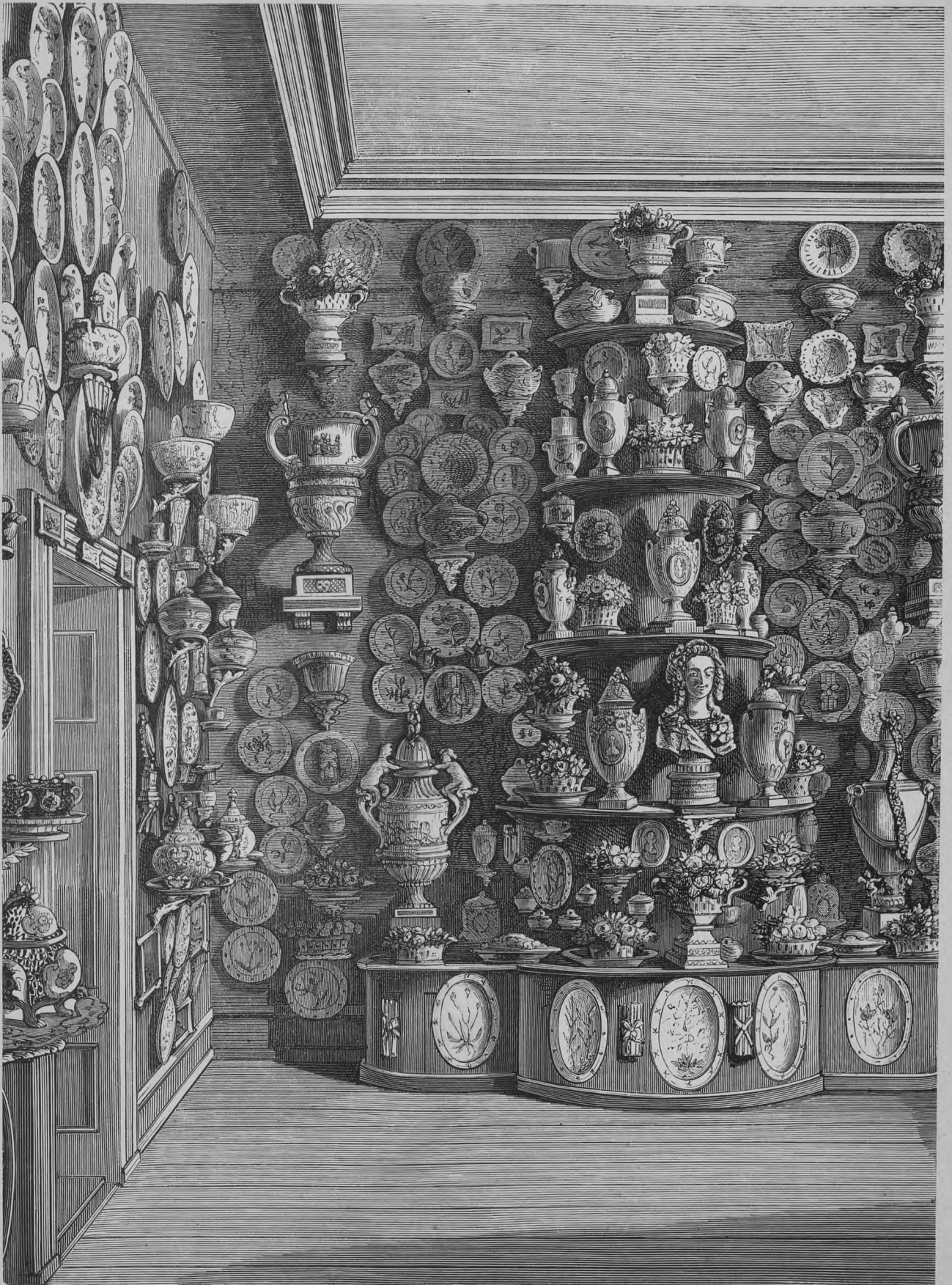
det i bogstavelig Forstand neppe lod sig opveje med Guld. Af dette dyre Glas har Rosenborg Mere end vel nogen anden enkelt Samling, selv om Venedigs Musæer tages med, og mangen Samler har neppe troet sine egne Øjne og har vist følt sine Tænder løbe i Vand ligeoverfor alle disse mangfoldige bedaarende Fade og Tallerkener.

Hele denne Glassamling er anskaffet af Frederik IV under hans Ophold i Venedig, ligesom dens i høj Grad ejendommelige og smagfulde Opstilling ogsaa skyldes denne Konge, idet Værelsets nuværende Indretning skriver sig fra Aaret 1714. Kammerets Vægge ere betrukne med grønt Silkedamask og forøvrig udsmykkede med ophængte Malerier; Panelet og Dørene ere forsolvede og prydede med forgyldte Lister, og Loftet er smykket paa en passende Maade; det lystige Bakkustog svæver hen over alle de skinnende Pokaler. Hylderne, der springe frem fra den grønne Glasvæg, ere smykkede med rigt forgyldte Kantninger og med Guirlander af grønne Glasblade og brogede Glasfrugter.

Porcellænskammeret

ligger i det sydøstlige Taarn ved Riddersalen og skriver sig fra den nyeste Tid. Grundstammen til Samlingen afgav den Mængde kostbare Porcellængjenstande, der fandtes spredte omkring i Slottet, hvortil der kom en ikke ubetydelig Forøgelse ved Gaver og ad anden Vej. Samlingen indeholder saaledes nu i et rigt Udvalg udmærkede Prøver af japansk, kinesisk, fransk, sachsisk og dansk Porcellæn, foruden enkelte svenske Gjenstande, dels af ældre, dels af yngre Datoer, der fra en mørk, brunlig Baggrund hæve sig frem, saa at de uagtet den store Righoldighed let lade sig overskue. Det Hele er ordnet saaledes, at, staaende ved Vinduet ligeoverfor Indgangsdøren, har man paa venstre Sidevæg: den japansk-kinesiske Afdeling; paa Væggen ligefor: tilvenstre for Døren den franske Afdeling, tilhøjre for samme den sachsiske; paa højre Sidevæg og fortsættende derfra paa Vinduesvæggen til Vinduet: den danske Afdeling; i selve Vinduet endelig: de svenske Gjenstande. Her er altsaa, som man ser, trukket en historisk Traad fra Venstre til Højre.

De japanske og kinesiske Sager datere sig især fra Kristian VI's Tid; det er en ikke stor, men sjelden og kostbar Samling, hvis Tilblivelsesalder man ikke ser sig istand til at angive, men at den kan føres meget langt tilbage, er vist. — Det sachsiske Porcellæn skriver sig for Størstedelen fra Frederik V's Tid, dog findes her ogsaa enkelte Exemplarer af det nu saa sjeldne brune, porfyragtige Fabrikat fra Meissenerporcellænet's allertidligste Periode (Böttger, 3: før 1709, i hvilket Aar han første Gang fremstillede Porcellænet hvidt og gennem-sigtigt). Det Meste i denne Afdeling antages at være bragt herind af den ældste Schimmelmann; det er af en overordenlig Skjønhed og Godhed, Bunden er hvid, klar og jevn, Guldet rigt og stærkt, og de Landskaber o. s. v., hvormed enhver Gjenstand, selv den mindste, er prydet, ere sande Mesterværker i den Retning. — Den franske Afdeling er kommen herind under Frederik V og Kristian VII og endel hører til det store Stel, Kristian VII fik af Ludvig XV, vistnok under sit Besøg i Paris (1768). Det er af det berømte Sèvres-Fabrikat, fra den Tid, Fabriken stod i sin højeste Flor. Oprindeligt var den et privat Anlæg, og laa i Vincennes, derfra flyttedes den 1756 til Sèvres, og 1760 overtog Ludvig XV den og drev den med Lidenskab; den blev støttet og hjulpen paa alle Maader, saa at den snart kom til at frembringe

Porcellønskammeret.

En Biskuitvase.

Ting, der endnu den Dag idag betragtes som uopnaaelige. Man lægge f. Ex. her Mærke til de 3 Porcellænsmalerier (1766): hvor fine og dog kraftige i Form og Tegning ere de ikke. Den blaa Farve paa Vaserne og det Øvrige er klar, dyb og blød, Forgyldningen saa kraftig, som om den var smeddet paa Gjenstandene, og de anbragte Blomstermalerier friske og varme. — Den danske Afdeling vidner ogsaa smukt for den danske Industri i denne Retning. En stor Del deraf hører til det berømte Flora danica Stel, hvilket man har tillagt en saa stor Betydning, at det i Resolutionen om den kronologiske Samling nævnes udtrykkelig som en af dens Bestanddele for Fremtiden. Oprindelsen dertil skriver sig fra Slutningen af forrige Aarhundrede, idet det efter en Tradition oprindelig skulde til Rusland ifølge en Bestilling fra Katharina II, der igjen frafaldtes af Kejser Paul. Det kjøbtes da for Statskassens Regning af Fabriken for 10,000 Rd. ifølge Ordre fra Kronprinsregenten (Frederik VI) til Overhofmarskalk Hauch, dateret 2den Januar 1803. Det har en sjelden ren og klar, hvid Farve og hvert Stykke er prydet med et eller andet Exemplar af den danske Flora. Billederne ere udførte af dygtige Kunstnere efter Værket »Flora danica«. Endvidere findes i denne Afdeling bl. A. flere karakteristiske ældre Vaser og en ypperlig Biskuitbyste af Enkedronning Juliane Marie. Alle disse Gjenstande ere fra den tidligere kgl. danske Porcellænsfabrik, der blev anlagt efterat Materialist F. H. Müller 1772 havde fundet Porcellænsjord paa Bornholm i Nærheden af Rønne. Det var først et privat Aktieforetagende, men Fabriken blev 1779 overtaget af Kongen og bragte det, væsenlig følgende Fabriken i Meissen i Sporet, snart meget vidt. 1868 er den, som bekjendt, gaaet over til Private og betydelig udvidet.

I Forbindelse med Porcellænsamlingen skulle vi nævne de to store Sèvres Vaser, som Kejser Napoleon III skjænkede Kong Frederik VII og som efter dennes Død af Lensgrevinde Danner bleve forærede til Rosenborg. De findes nu opstillede i Frederik VII's Værelse. Her findes ogsaa de to smukke Biskuitvaser, hvoraf Billedet foran fremstiller den ene. Disse to Vaser, der ere forarbejdede paa Porcellænsfabriken Gustafsberg, bleve for endel Aar siden overbragte til den kronologiske Samling som en Gave fra Kong Karl XV af Sverrig-Norge. Han havde allerede tidligere ved flere Lejligheder viist Samlingen sin Interesse, og disse to Vaser staa som et smukt Vidnesbyrd om denne, saavel som om det høje Standpunkt, hvorpaa Sverrigs Porcellænsfabrikation befinder sig. De have en Højde af $17\frac{1}{2}$ Tomme og ere udførte med overordenlig Dygtighed og Skjønhedssans. Lette og elegante i Formen, ere de omslyngede af Rosenkviste — Blade, Knopper og udsprungne Roser — der ere saa skjønt tegnede, saa fint byggede, Blad ved Blad og Knop ved Knop, at det skulde synes, som om et let Vindpust maatte vifte dem bort.